EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2013.10.16.
COM(2013) 700 final

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

Bővítési stratégia és a legfontosabb kihívások 2013–2014

{SWD(2013) 411 final}
{SWD(2013) 412 final}
{SWD(2013) 413 final}
{SWD(2013) 414 final}
{SWD(2013) 415 final}
{SWD(2013) 416 final}
{SWD(2013) 417 final}
{SWD(2013) 418 final}

HÚSZ ÉVVEL KOPPENHÁGA UTÁN

ELŐSZÖR A LEGFONTOSABBAKAT – JOGÁLLAMISÁG, DEMOKRÁCIA ÉS A GAZDASÁG

I. A BŐVÍTÉSI MENETREND

Húsz évvel ezelőtt a Nyugat-Balkánon háborúk dúltak. Ezzel egy időben az Európai Unió megállapodott azokról a koppenhágai kritériumokként ismert feltételekről, amelyeket az EU jövőbeni tagállamainak teljesíteniük kell a csatlakozáshoz. A koppenhágai kritériumok az EU alapjául szolgáló értékeket tükrözik: a demokráciát, a jogállamiságot, az alapvető jogok tiszteletben tartását, valamint a működő piacgazdaság fontosságát. Ezek a kritériumok követték ki az utat a közép- és kelet-európai országok történelmi jelentőségű átalakulása és uniós csatlakozása előtt.

Tíz évvel később, 2003-ban a theszaloníki csúcson az EU az uniós tagság egyértelmű perspektíváját kínálta a Nyugat-Balkán valamennyi országának, feltéve, hogy teljesítik a szükséges feltételeket, különös tekintettel a koppenhágai kritériumokra és a stabilizációs és társulási folyamat feltételeire.

Horvátország teljesítette ezeket a feltételeket. Miután valamennyi tagállam megerősítette a csatlakozási szerződést, 2013. július 1-jén Horvátország az Európai Unió 28. tagállamává vált. Horvátország az első olyan ország, amelyik a stabilizációs és társulási folyamat végére ért. Horvátország csatlakozása jól példázza a bővítési folyamat és az EU „puha hatalmának" átalakító erejét és stabilizáló hatását.

A **Szerbia** és **Koszovó**[*] által áprilisban elért történelmi jelentőségű megállapodás további bizonyíték az uniós perspektíva erejére és a mély történelmi sebek begyógyításában játszott szerepére. A megállapodás létrejötte fontosan tükrözi a két ország politikai vezetésének bátorságát is. Az Európai Tanács júniusban úgy határozott, hogy megkezdi a csatlakozási tárgyalásokat Szerbiával, valamint a Tanács jóváhagyta, hogy az EU és Koszovó között tárgyalások kezdődjenek a stabilizációs és társulási megállapodásról.

Az elmúlt év jelentős volt a többi bővítési ország számára is:

2013 júniusában **Montenegró** átfogó cselekvési terveket fogadott el az igazságszolgáltatásról és alapvető jogokról, valamint a jogérvényesülésről, szabadságról és biztonságról szóló fejezetek tekintetében, összhangban azzal az új megközelítéssel, hogy ezekkel a fejezetekkel a csatlakozási folyamat korai szakaszában kell foglalkozni. **Albániában** a legfontosabb reformok pártközi támogatottsága, a parlamenti választások megfelelő lebonyolítása, valamint a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelemben tett további lépéseknek köszönhetően karnyújtásnyira van a tagjelölt státusz. **Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságnak** az év elején sikerült kilábalni a politikai válságból, de továbbra is vannak aggasztó kérdések, például a véleménynyilvánítás és a média szabadsága tekintetében. Lépések történtek a jószomszédi kapcsolatok javítására. Összességében fontos lenne, hogy áttörés szülessen az ország elnevezéséről az ENSZ közvetítésével zajló tárgyalásokban. **Bosznia-Hercegovinában** a reformok végrehajtásához szükséges politikai akarat hiánya, valamint a Sejdic-Finci ügyben hozott ítélet végrehajtásának elmaradása akadályozza az ország EU-hoz való közelítését és gazdasági kilátásait.

---

[*] Ez a megnevezés nem érinti a jogállással kapcsolatos álláspontokat, továbbá összhangban van az 1244 (1999) ENSZ BT-határozattal és a Nemzetközi Bíróságnak a koszovói függetlenségi nyilatkozatról szóló véleményével.

Törökországban előrelépés történt az igazságügyi és egyéb reformok terén, valamint szeptemberben előterjesztették a régóta várt demokratizációs csomagot is. Béketárgyalásokat folytattak a PKK-val azzal a céllal, hogy véget vessenek az ország délkeleti részében dúló terrorizmusnak és erőszaknak, ami alapot teremthet a kurd kérdés megoldásához. Az isztambuli Gezi park javasolt átalakítása elleni tüntetések kezelése azonban komoly aggodalomra adott okot, és rávilágított arra, hogy az EU-nak továbbra is a reformok megszilárdítójaként kell fellépnie.

Izland tekintetében az új kormány felfüggesztette az EU-val folytatott csatlakozási tárgyalásokat, és úgy nyilatkozott, hogy a tárgyalásokat csak kedvező kimenetelű népszavazást követően fogják folytatni.

A **csatlakozási folyamat** manapság szigorúbb és átfogóbb, mint korábban volt. Ez az EU szakpolitikáinak alakulását és a korábbi bővítésekből levont tanulságokat egyaránt tükrözi.. A folyamat szigorú, de igazságos feltételrendszerre épül, a tagság felé történő előrelépés pedig az egyes országok által a meghatározott kritériumok teljesítése érdekében tett lépésektől függ. A múlt egyik legfontosabb tanulsága, hogy **először az alapvető kérdésekkel kell** foglalkozni.

A **jogállamiság** mára a bővítési folyamat központi kérdése lett. A Tanács által 2011 decemberében jóváhagyott új megközelítés azt jelenti, hogy az országoknak már a csatlakozási tárgyalások korai szakaszában foglalkozniuk kell olyan kérdésekkel, mint például az igazságügyi reform, vagy a szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelem. Így megnő az az időtartam, amely során az országok kézzel fogható eredményeket mutathatnak fel a reformok végrehajtásáról, biztosítva ezzel, hogy a reformok mélyen gyökerezettek és visszafordíthatatlanok legyenek. Ez az új megközelítés kulcseleme a Montenegróval folytatott tárgyalások keretének, és alakítani fogja a Bizottság többi bővítési országgal folytatott együttműködését is.

Az elmúlt öt év globális gazdasági válsága rámutatott arra, hogy minden országnak alapjaiban felül kell vizsgálnia és meg kell erősítenie **gazdasági kormányzását**. Ez különösen érvényes a Nyugat-Balkán országaira, melyek közül még egyik sem működő piacgazdaság. Minden országot magas munkanélküliség sújt, különösen a fiatalok körében. Alapvetően fontos, hogy ezekben az országokban intenzívebbé váljanak a reformok annak érdekében, hogy újra a fenntartható növekedés pályájára állhassanak és orvosolják azokat a kihívásokat, melyek megoldására a gazdasági kritériumok teljesítéséhez és a versenyképesség javításához szükség van. Ez a közlemény javaslatokat fogalmaz meg e célok támogatásához, ideértve a nemzeti gazdasági reformstratégiák és az államháztartás igazgatására vonatkozó cselekvési tervek bevezetését is.

Számos bővítési országban történtek olyan események, amelyek kiemelték a **demokratikus intézmények megerősítésének** és olyan inkluzív demokratikus folyamatok biztosításának a fontosságát, amelyek támogatják az ilyen intézményeket, valamint megerősítik az alapvető demokratikus elveket és a közös uniós értékeket. A civil társadalom erőteljesebb szerepe kulcsfontosságú, csakúgy, mint a pártközi EU-integrációs platformok, valamint a választójogi, parlamenti és közigazgatási reformok további fejlődése.

Az Európai Unió közös értékekre és elvekre épül, többek közt az **alapvető jogok** tiszteletére. A Nyugat-Balkán valamennyi országának és Törökországnak is további reformokat kell végrehajtania annak biztosításához, hogy az olyan elvek, mint a véleménynyilvánítás szabadsága és kisebbségekhez tartozó személyek, köztük a romák jogainak védelme ne csak a jogszabályokban szerepeljenek, hanem a gyakorlatban is megvalósuljanak. Erőteljesebb intézkedésekre van szükség a többi kiszolgáltatott helyzetű csoport – különösen a szexuális irányultságon alapuló – megkülönböztetés elleni védelméhez.

A jószomszédi kapcsolatok és a regionális együttműködés a stabilizációs és társulási folyamat alapvető elemei. A Szerbiában és Koszovóban végbement fejlemények különösen megmutatták, hogy az országok tehetnek lépéseket arra, hogy maguk mögött hagyják a közelmúlt konfliktusainak örökségét – éppen azokkal az elvekkel összhangban, amelyekre az Európai Unió épül. A **regionális együttműködést** tovább kell erősíteni, hogy inkluzívvá és regionális gyökerűvé váljon. A Bizottság teljes mértékben támogatja a délkelet-európai együttműködési folyamat (SEECP) és a Regionális Együttműködési Tanács munkáját, ide értve a Délkelet-Európa 2020 stratégiát is. Meg kell újítani az erőfeszítéseket a bővítési országok között, illetve a tagállamokkal fennálló **kétoldalú viták** megoldása érdekében. Az érintett feleknek mihamarabb meg kell oldaniuk a kétoldalú kérdéseket, hogy azok ne hátráltassák a csatlakozási folyamatot.

2014-ben indul a második **Előcsatlakozási Támogatási Eszköz** (IPA II). Az IPA II-n keresztül az EU továbbra is jelentős támogatást nyújt majd a bővítési országoknak a csatlakozásra való felkészüléshez, a 2014–2020-as időszakra a jelenlegi pénzügyi kereten belül rendelkezésre állóhoz hasonló (folyó árakon 11,7 milliárd EUR) szintű összegekkel. Az IPA II a regionális és a határokon átnyúló együttműködést is támogatni fogja. Az IPA II a közös érdeklődésre számot tartó területekre fókuszál majd, különös tekintettel a reformok és azok folyamatos, kitartó végrehajtásának támogatására a jogállamiság területén, a demokratikus intézmények és a jó kormányzás megerősítésére, valamint a társadalmi-gazdasági fejlődésre.

Az IPA II indítása arra is jó lehetőséget kínál, hogy még szorosabban összekapcsoljuk a bővítési stratégiát és a támogatási prioritásokat. Az IPA II tartalmaz néhány fontos újítást: például a hosszú távú szakpolitikák és stratégiák meghatározására helyezi a hangsúlyt korlátozott számú prioritási ágazatban, az egyes országok szükségleteihez és kapacitásaihoz igazítva. Egyértelmű célokat és realisztikus mutatókat fognak meghatározni, amelyeket többéves ágazati támogatásokkal kapcsolnak össze. Amennyiben az országok elérik az államháztartás-igazgatás szükséges normáit, költségvetés-támogatásban részesülhetnek – ez egy újabb ösztönző a reformok érdekében. Azon országok kapnak majd ösztönzőket, amelyek előrelépést tesznek a reformok útján. Amennyiben a teljesítmény nem megfelelő, a forrásokat újraosztják. Tovább áramvonalasítják az IPA-programok irányítását, főként kevesebb és nagyobb projektek útján.

Minden bővítési ország világos **európai perspektívával** rendelkezik. A tagság felé való haladás azon múlik, hogy az egyes országok milyen lépéseket tesznek a megállapított kritériumok teljesítése érdekében, a saját érdemek elve alapján. Ez nagyon fontos a bővítési politika hitelessége szempontjából, valamint ahhoz, hogy az országok ösztönzést kapjanak a messzemenő reformok végrehajtásához. Ugyanakkor nagyon fontos a tagállamok és az uniós intézmények számára, hogy megalapozott vitát folytassanak a bővítési politika politikai, gazdasági és társadalmi hatásairól. Kulcsszerepük van abban, hogy tájékoztassák a polgárokat a bővítési politikával kapcsolatos tényekről, és eközben tájékoztassák őket annak előnyeiről – többek közt jelentős hozzájárulásáról a békéhez, biztonsághoz és a jóléthez, valamint választ adjanak esetleges aggályaikra.

II. LEGFONTOSABB KIHÍVÁSOK

E közleményben a Bizottság a Nyugat-Balkán és Törökország előtt álló számos fontos kihívásra mutat rá: gazdasági kormányzás és versenyképesség; jogállamiság; a demokráciát garantáló intézmények működése; alapvető jogok; valamint – a Nyugat-Balkán esetében – túllépés a múlt örökségén. E kihívásoknak központi szerepük van a koppenhágai kritériumok, valamint a stabilizációs és társulási folyamat feltételrendszere szempontjából. A kihívások kezelésére irányuló intézkedések kölcsönösen is erősítik egymást. A jogállamiság előmozdítása és az alapvető jogok biztosítása például növeli a jogbiztonságot, és a mélyebb

regionális integrációval együtt jelentősen hozzájárul a gazdasági fejlődés és a versenyképesség támogatásához.

a) Gazdasági kormányzás és versenyképesség

Az elmúlt három évben az EU jelentősen megerősítette gazdasági kormányzását. Az európai szemeszter keretében a tagállamok összehangolják költségvetési és ágazati politikáikat azt megelőzően, hogy a nemzeti parlamentek elfogadnák a nemzeti költségvetéseket. A bővítési országokkal folytatott gazdasági párbeszéd eszközeit fokozatosan hozzáigazítják az új kihívásokhoz és az uniós koordinációs mechanizmusokhoz. Az országokat már kérték arra, hogy helyezzenek nagyobb hangsúlyt külső pozíciójuk fenntarthatóságára és a növekedés főbb strukturális akadályaira. Most az fontos, hogy nagyobb hangsúlyt kapjanak a legfontosabb uniós eszközök a gazdasági párbeszédben, mivel a bővítési országok gazdaságilag és pénzügyileg máris nagy mértékben integráltak az EU-val.

Az EU-ba irányul a nyugat-balkáni export mintegy 60 %-a. Szintén az EU-ból származik messze a legtöbb közvetlen külföldi befektetés. Törökország kivételével az uniós bankok dominálják a pénzügyi szektort. Az EU egységes áru- és szolgáltatáspiacához való hozzáférés jelentős növekedési csatorna. Az uniós gazdaság talpra állásának különösen pozitív hatása lesz a Nyugat-Balkánra. A Bizottság legújabb előrejelzése szerint a Nyugat-Balkán gazdasági növekedése 2 % körül alakul 2013-ban. A Törökországra vonatkozó előrejelzés 3,2 %, ami a gazdaság 2012. évi viszonylagos lelassulása után a magasabb növekedési rátákhoz való visszatérést jelzi.

A Nyugat-Balkán szerény növekedése nem garancia a fenntartható növekedésre és a konvergenciára. Továbbra is jelentős kihívások állnak valamennyi bővítési ország előtt a gazdasági reform, a versenyképesség és a munkahelyteremtés tekintetében:

- Törökország működő piacgazdaság, viszont ez egyik nyugat-balkáni országról sem mondható el.
- Az államháztartás-igazgatási rendszerek jelentős megerősítésre szorulnak a csalás és a korrupció kockázatának csökkentése érdekében.
- Jelentősen javítani kell a jogállamiságot, hogy a gazdasági szereplők nagyobb jogbiztonság mellett működhessenek, és hogy növekedjen a befektetői bizalom.
- Prioritásként kell kezelni az ágazati reformokat és javítani kell a versenyképességet a költségvetési konszolidáció támogatása, a jelentős külső egyensúlyhiány, valamint a minden országban magas munkanélküliség kezelése érdekében, amely a Nyugat-Balkán átlagában 20 % felett van. Az országokon belül jelentős regionális eltérések tapasztalhatók: a vidéki területeken súlyosabb a szegénység.

Új megközelítést javaslunk ahhoz, hogy segítsünk a bővítési országoknak először kezelni az alapvető gazdasági kérdéseket, majd teljesíteni a gazdasági kritériumokat. Az országokat arra kérik majd, hogy a nemzeti gazdasági reformstratégiák koordinált összeállítása útján javítsák a gazdaságpolitikát és annak irányítását. A reformstratégiák két elemből állnának: egy makrogazdasági és költségvetési programból, valamint egy ágazati reformokkal és versenyképességgel kapcsolatos programból. Ezekről kétoldalú és többoldalú párbeszédek formájában is tárgyalnak majd az országokkal:

- A makrogazdasági és költségvetési programmal továbbra is a meglévő eszközök útján foglalkoznak majd, nevezetesen a tagjelölt országokkal az előcsatlakozási gazdasági programok, a potenciális tagjelölt országokkal pedig a gazdasági és költségvetési programok keretében. A felügyelet megerősítése érdekében felkérik majd a tagjelölt országokkal közösen ülésező ECOFIN-Tanácsot, hogy adjon célzottabb szakpolitikai

iránymutatásokat az országspecifikus ajánlások útján, valamint végezzen éves áttekintést és számbavételt a szakpolitikák végrehajtásáról.

- Új elem, hogy az országokat ágazati és versenyképességi reformprogramok kidolgozására kérik majd fel. Ezeket a programokat a költségvetési programokkal párhuzamosan készítik majd el, de a stabilizációs és társulási megállapodás által létrehozott vonatkozó szerv keretében felülvizsgálják majd őket, nevezetesen az ipar, a versenypolitika, a belső piac, a kutatás, az oktatás, a közlekedés, az energia és a környezetvédelem terén. Ezenkívül a Bizottság az őszi előrehaladásról szóló jelentésekben fog világos iránymutatást adni a gazdasági kritériumok teljesítése felé történő további előrelépéshez szükséges reformokról.

A Bizottság az államháztartás igazgatásáról is párbeszédet folytat majd a bővítési országokkal, ami támogatni fogja többek közt a gazdasági kritériumok teljesítése irányába való előrelépést is. Az országoknak cselekvési terveket kell kidolgozniuk ezen a területen, amelyeket a Bizottság fog ellenőrizni. A hatékony államháztartás-igazgatás terén tett előrelépések az IPA II keretében megnyitják majd az ágazati költségvetés-támogatás lehetőségét is.

A Bizottság ezt a megközelítést a releváns nemzetközi pénzügyi szervezetekkel folytatott szoros együttműködésben követi majd, és ehhez átfogó regionális technikai segítséget nyújt. A Bizottság gazdasági kritériumokról szóló ajánlásai iránymutatást nyújtanak majd e technikai segítségnyújtás terjedelmét illetően.

A versenyképesség, a befektetések, a növekedés és a munkahelyteremtés élénkítését célzó egyéb intézkedések

A Nyugat-Balkán fenntartható gazdasági fejlődése érdekében nyújtott bizottsági támogatás túlmutat a makrogazdasági stabilizáción és a működő piacgazdaság állapotának elérésén. A Bizottság a válság kezdete óta többször ismételte, hogy többet kell tenni a nehéz társadalmi-gazdasági helyzet javítása érdekében, különös tekintettel a munkanélküliségre. Kiemelte továbbá a nyugat-balkáni infrastruktúrába irányuló befektetések támogatásának szükségességét. A határokon átnyúló közlekedési, energia- és távközlési hálózatok nem elég fejlettek. A nyugat-balkáni gazdaságok méretét figyelembe véve kulcsfontosságú az integráció. Elismerték, hogy a regionális gazdasági együttműködés lehetőséget teremt a növekedéshez, és alapot biztosít a politikai együttműködéshez és a jószomszédi kapcsolatok javításához. A Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodás (CEFTA) területén belül a szolgáltatások tervezett liberalizációja tovább támogatja ezt a célt. A vidéki területeken a humán és fizikai tőke fejlesztése, valamint az agrár-élelmiszeripari ágazat uniós normáinak további átvétele hozzájárul majd a regionális mezőgazdasági ágazat versenyképességéhez.

A Bizottság máris új párbeszédet kezdett a foglalkoztatási és szociális reformprogramokról Törökországgal és Szerbiával. Hamarosan Macedónia Volt Jugoszláv Köztársasággal és Montenegróval is megkezdődnek a párbeszédek. A társadalmi-gazdasági helyzet jóval nagyobb kihívások előtt áll a potenciális tagjelölt országokban, mint a tagjelölt országokban, és további támogatásra lesz szükség az új folyamatokban való részvételt elősegítő adminisztratív kapacitások kiépítéséhez. A potenciális tagjelölteket fokozatosan bevonják a párbeszédbe. 2014-ben programozzák majd az átfogó technikai segítségnyújtást, külön hangsúlyt helyezve a potenciális tagjelöltekre. A készséghiány csökkentése és az oktatási rendszerek javítása érdekében a Bizottság továbbra is támogatni fogja a nyugat-balkáni oktatási és képzési platform fejlesztését.

A Regionális Együttműködési Tanács (RCC) védnöksége alatt a theszaloniki cselekvési program keretében létrehozott regionális csoportok elkezdtek foglalkozni az Európa 2020 stratégia prioritásaival. Folyamatban van a Délkelet-Európa 2020 stratégia kidolgozása.

Többet kell tenni a jelenleg szétszórt regionális csoportok tudatosságának és kapacitásainak növelése érdekében, hogy lehetőségük legyen rendszeresen kölcsönös felülvizsgálatokat végezni és ajánlásokat megfogalmazni. Az RCC-nek nyilvános nyomonkövetési mechanizmust kell kialakítania. A csoportok és a nyomonkövetési mechanizmus megállapításaival a Bizottság a gazdasági párbeszéd és az IPA programozása keretében foglalkozik.

A gazdasági kritériumok teljesítéséhez vezető reformokat a nyugat-balkáni beruházási keret (WBIF) is támogatja. A WBIF egyre fontosabb szerepet tölt be a növekedés és a munkahelyteremtés fellendítéséhez nagyon szükséges beruházások előkészítésének és támogatásának elősegítéséhez. A WBIF keretében a Bizottság, bilaterális donorok és nemzetközi pénzügyi szervezetek évente 4 milliárd EUR értékű támogatást nyújtanak a közlekedési, az energia-, a környezetvédelmi, az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó, a szociális ágazat és a magánszektor-/ a kkv-fejlesztés számára, ezen belül pedig a Bizottság társfinanszírozza a Nyugat-Balkán kkv-platformot, mely garanciák és a kockázati tőke révén kívánja javítani a kkv-k finanszírozáshoz való hozzáférését.

Az EU és a bővítési országok közötti közlekedési és energetikai összeköttetések javítása kiemelt prioritás lesz a fenntartható gazdasági növekedés, a munkahelyek, a kereskedelem és a kulturális cserék ösztönzése céljából. A Bizottság kiemeli a transzeurópai energetikai infrastruktúra és az Energiaközösségen belüli együttműködés továbbfejlesztésének jelentőségét. A rövidesen elkészülő, Közlekedési Közösségről szóló szerződés ösztönözni fogja a szárazföldi közlekedési piacok és infrastruktúra integrálását, és közben segíteni fogja a nyugat-balkáni országokat az uniós szárazföldi közlekedési normák végrehajtásában. A Bizottság felülvizsgálta az EU transzeurópai hálózatait a közlekedés (TEN-T) és az energia (TEN-E) terén azzal a céllal, hogy javuljon a bővítési és a szomszédságpolitikában részt vevő országokkal való összeköttetés. E tekintetben a Bizottság jegyzéket fogadott el a közös érdekű projektekről a transzeurópai energiainfrastruktúra fejlesztéséhez. Az Energiaközösség érdeklődésére számot tartó projektek jegyzékét várhatóan az Energiaközösség Miniszteri Tanácsának következő ülésén fogadják el.

Erősödni fog a Törökországgal való együttműködés, nem utolsó sorban az ország stratégiai elhelyezkedése és potenciális energiaközpontként játszott szerepe miatt. Törökország 2013-ban megerősítette a transzanatóliai gázvezetékről szóló megállapodást, melynek célja a transzadriai gázvezetékkel való összeköttetés kialakítása, hogy a Kaszpi-tengertől származó földgáz Törökországon keresztül az EU-ba juthasson. Ebben az összefüggésben az EU és Törökország közötti energiaügyi együttműködés megerősítése, valamint a vonatkozó csatlakozási tárgyalások haladása elősegítené a további előrelépést az összeköttetések kialakítása, valamint az EU és Törökország energiapiacainak integrációja felé. A Bizottság várakozással tekint az EU és Törökország közötti vámuniót felülvizsgáló világbanki értékelésre. Ez az Európai Bizottság által megrendelt értékelés ajánlásokat fog tenni a vámunió működésének javítására, valamint terjedelmének esetleges kiterjesztésére.

A fenti kihívásokkal kapcsolatos munka támogatása érdekében a Bizottság:

– felkéri a bővítési országokat, hogy készítsenek az alábbi két elemből álló nemzeti gazdasági reformstratégiát: a meglévő makrogazdasági és a költségvetési program, valamint egy új, ágazati reformokkal és versenyképességgel kapcsolatos program. A folyamat országspecifikus ajánlásokat és világos iránymutatást eredményez olyan tevékenységekre vonatkozóan, amelyekre szükség van a működő piacgazdaság és a versenyképesség javítása irányába tett újabb előrelépésekhez;

– párbeszédet kezd az országokkal az államháztartás-igazgatási normák teljesítéséhez szükséges követelményekről, előkészítve a terepet az IPA-ból nyújtott esetleges költségvetés-támogatáshoz;

– átfogó technikai segítséget nyújt szoros együttműködésben a többi nemzetközi pénzügyi szervezettel.

A 2007–2013-as időszakban az EU mintegy 190 millió EUR értékű előcsatlakozási támogatást nyújtott a kormányok intézményi kapacitásainak megerősítéséhez olyan területeken, mint például a közpénzekkel való gazdálkodás, gazdasági és költségvetési politika és statisztika, valamint a nemzeti bankok intézményi kapacitásai.

Az IPA II-n keresztül a Bizottság továbbra is támogatást fog nyújtani a gazdasági kritériumok teljesítéséhez és a gazdasági-társadalmi fejlesztéshez szükséges reformokhoz, többek közt a nyugat-balkáni beruházási keret (WBIF) útján, prioritásnak fogja tekinteni az EU és a bővítési országok közötti közlekedési és energetikai összeköttetések javítását, valamint technikai segítséget fog nyújtani a gazdasági kormányzás támogatásához, a foglalkoztatásról és a szociális kérdésekről folyó párbeszédhez, az RCC Délkelet-Európa 2020 stratégiához kapcsolódó célkitűzéseihez, valamint a mezőgazdaság- és vidékfejlesztéshez.

b) <u>A jogállamiság</u>

A jogállamiság az EU alapjait képező érték. Az Európai Unió a jogállamisághoz hasonló értékek védelmére jött létre, és alapításától kezdve a legutóbbi bővítési fordulóig ezen munkálkodott. A jogállamiság továbbra is prioritás az EU számára, amely **a csatlakozási folyamat egyik központi kérdése**, a koppenhágai politikai kritériumok egyik sarokköve. Az Unióhoz csatlakozni kívánó országoknak a tárgyalások korai szakaszától kezdve létre kell hozniuk és ösztönözniük kell azon alapvető intézmények megfelelő működését, amelyek a jogállamiság biztosításához szükségesek. A jogállamiság támogatja az üzleti környezetet, jogbiztonságot teremt a gazdasági szereplők számára, továbbá ösztönzi a befektetéseket, a munkahelyteremtést és a növekedést. A szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelem alapvetően fontos annak megakadályozásához, hogy a bűnözés beszivárogjon a politikai, jogi és gazdasági rendszerekbe. A legtöbb bővítési országban inkluzív, átlátható és ambiciózus igazságügyi reformokra van szükség a független, pártatlan, hatékony és elszámoltatható igazságszolgáltatási rendszer kialakításához. Különös figyelmet kell fordítani a bírák kinevezési, értékelési és fegyelmi eljárásaira. Szükséges továbbá erősebb kereteket kialakítani a korrupció és a szervezett bűnözés kezelésére, amelyek számos bővítési országban továbbra is komoly aggodalomra adnak okot. Erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy tartós eredményeket lehessen elérni ezen a területen hatékony, eredményes és pártatlan vizsgálatok, bűnvádi eljárások és bírósági ítéletek útján valamennyi szinten, ideértve a magas szinten elkövetett korrupciót is.

A **vízumliberalizációs** folyamat arra ösztönözte a Nyugat-Balkán országait, hogy jelentős lépéseket tegyenek a vízumliberalizációs folyamathoz legszorosabban kapcsolódó kérdések reformját illetően. Ezek a reformok erősítették a belső irányítást. Az országoknak most a célból kell fokozniuk erőfeszítéseiket, hogy megerősítsék ezeket a reformokat és a liberalizált vízumrendszerrel való visszaélések megelőzésére hivatott intézkedéseke hajtsanak végre, a Bizottság vízumliberalizációt követő monitoringjelentéseiben megfogalmazott ajánlásoknak megfelelően. A Bizottság 2013 végén fogja közzétenni a negyedik ilyen jelentést. A migrációval és határigazgatással kapcsolatos kérdésekkel továbbra is a megfelelő fórumok foglalkoznak majd, például a stabilizációs és társulási folyamat keretében, ideértve a jogérvényesülésről, szabadságról és biztonságról szóló 24. fejezetet is.

Folyamatban van az igazságszolgáltatásról és alapvető jogokról, valamint a jogérvényesülésről, szabadságról és biztonságról szóló fejezetekre vonatkozóan **a csatlakozási tárgyalásokra alkalmazott új megközelítés** végrehajtása. A korábbi csatlakozási tárgyalások tanulságaira építve az új megközelítés előírja, hogy e területen komoly eredményeket kell felmutatni a reformok végrehajtását illetően a csatlakozási folyamat során. E kérdéseknek a tárgyalások korai szakaszában való megvitatása lehetővé teszi, hogy a bővítési országoknak maximális idő álljon rendelkezésükre annak eléréséhez, hogy a reformok mélyen gyökerezzenek és visszafordíthatatlanok legyenek. Az új megközelítést már alkalmazzák a *Montenegróval* folyó tárgyalásokban. Az ország átfogó cselekvési terveket készített, melyek alapul szolgálnak az e fejezetekről folytatandó tárgyalások megnyitásához. Az Európai Tanács 2013. júniusi felkérését követően az új megközelítést teljes mértékben integrálják *Szerbia* tárgyalási keretébe, és folyamatban van a 23. és 24. fejezetek átvilágítása.

A jogállamiság központi kérdés az **EU többi bővítési országhoz fűződő kapcsolataiban is**. A Bizottság *Macedónia Volt Jugoszláv Köztársasággal* folytatott magas szintű csatlakozási párbeszéde továbbra is tárgyal jogállamisággal kapcsolatos kérdéseket. Az *Albániával* folytatandó csatlakozási tárgyalások megnyitásának feltételeit rögzítő 2010. évi bizottsági vélemény számos kulcsprioritása kapcsolódik a jogállamisághoz. A Bizottság a *Bosznia-Hercegovinával* folytatott strukturált igazságügyi párbeszéd keretében támogatja az igazságügyi reformot, *Koszovóval* pedig a jogállamiságról folytat strukturált párbeszédet, amely elsősorban a szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelemre, valamint az igazságügyi reformra koncentrál. A Törökországgal kapcsolatos eredményközpontú programban is prioritásként szerepel a jogállamiság.

A fenti kihívásokkal kapcsolatos munka támogatása érdekében a Bizottság:

– végrehajtja az igazságügyről és alapvető jogokról, valamint a jogérvényesülésről, szabadságról és biztonságról szóló fejezetekkel kapcsolatos új megközelítést Montenegró és Szerbia vonatkozásában, és a többi bővítési országgal folytatott célzott párbeszédek keretében is prioritásként kezeli a jogállamiságot;

– koordinációt biztosít a vonatkozó európai ügynökségekkel (különösen az Europollal, az Eurojusttal és a Frontexszel), és bátorítja az együttműködés megerősítését ezen ügynökségek és a bővítési országok között, ideértve operatív megállapodások megkötését is az Europollal;

– nemzeti és regionális szinten egyaránt megerősíti az IPA II keretében nyújtott a támogatásokat a jogállamisággal kapcsolatos reformokat illetően, hogy a reformok meggyökerezhessenek ezeken a kulcsterületeken, valamint a szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelem terén bevált gyakorlatok hatékony cseréjének biztosításához.

A 2007–2013-as időszakban az Unió több mint 800 millió EUR előcsatlakozási támogatást nyújtott az igazságügyi szektor, a bírói kar függetlensége, a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem, valamint a határigazgatás és a határbiztonság javításához. **Az IPA II keretében** ágazati stratégiákat fognak kidolgozni, különös hangsúlyt fektetve a független, hatékony és professzionális bírói karok kialakítására, valamint a szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelem végrehajtása terén szilárd nemzeti és regionális szintű eredmények elérésére. Ide tartoznak a megelőzésre vonatkozó intézkedések, valamint a bűnüldöző szervek hatékony jogi és vizsgálati eszközökkel való felruházása, különös tekintettel a pénzügyi nyomozások folytatásának képességére.

c) A demokráciát garantáló intézmények működése

A koppenhágai politikai kritériumok megkövetelik, hogy a tagjelölt országok demokráciát garantáló stabil intézményekkel rendelkezzenek. Az alapvető intézmények megfelelő

működése életbe vágó, legyen szó a nemzeti parlamentről, a kormányról vagy a közigazgatásról. Az intézmények és közigazgatások átláthatóságát, elszámoltathatóságát és hatékonyságát – ideértve a polgárok és az üzleti élet igényeire helyezett nagyobb hangsúlyt is – prioritásként kell kezelni a legtöbb bővítési országban. Többet kell tenni a részvételi demokrácia megerősítéséért és az Unióval kapcsolatos reformok olyan nemzeti platformjainak létrehozásáért, amelyek konszenzust alakítanak ki az előírt legfontosabb reformok támogatása érdekében a pártok és a tágabb értelemben vett társadalom között. Továbbá, az országoknak meg kell találniuk azon megfelelő egyensúlyt a **központi, regionális és helyi kormányzatok** között, amely leginkább támogatja a reformok végrehajtását és a polgárok kiszolgálását. A regionális és helyi hatóságok is kulcsszerepet játszanak az Unióhoz való közeledés folyamatában, és végső soron az uniós szabályok alkalmazásában.

A demokratikus intézmények számos bővítési országban továbbra is ingatagok. Hiányzik a konszenzusok kialakításának kultúrája, a **nemzeti parlamentek** szerepe pedig nem eléggé fejlett. A demokrácia többről szól, mint a szabad és tisztességes választások lebonyolítása. Erős, elszámoltatható intézményeket és részvételi folyamatokat jelent, amelyek a nemzeti parlamentek köré szerveződnek. A parlamenti ellenőrzést gyakran aláássa a sürgős törvényhozási eljárások túlzott alkalmazása, a parlamenti bizottsági rendszerek és eljárások gyengesége, az érintettekkel folytatott konzultációk elégtelensége és a minimális szakértői hozzájárulás.

A választásokat túl gyakran lehetőségnek tekintik arra, hogy politikai ellenőrzést szerezzenek az állami intézmények felett, a kormányváltással járó legitim politikai hatalomátadás normál mértékén jóval túlmutatva. Számos esetben még a viszonylag alacsony szintű közigazgatási pozíciókat is áthatja a politika. Ez a közigazgatások kapacitásait és elszámoltathatóságát egyaránt aláássa. **A közigazgatási reform** életbevágó, ideértve a közszolgálat szakszerűvé tételét és politikától való elválasztását is. Nagyon fontos az érdemalapú elvek beágyazása, a korrupció kezelése és a megfelelő közigazgatási eljárások biztosítása, a humánerőforrások tekintetében is.

A civil társadalom és a polgárok, különösen a fiatalok gyakran túlságosan elszigetelődnek a napi politikától. Tovább kell fejleszteni a döntéshozók és a érintettek közötti párbeszédet. Az erős civil társadalom minden demokratikus rendszer alapvető összetevője. Javítja a politikai elszámoltathatóságot és a társadalmi kohéziót, mélyíti a csatlakozással kapcsolatos reformok alaposabb megértését és inkluzivitását, valamint támogatja a megbékélést a konfliktusok által megosztott társadalmakban. Néhány esetben olyan támogatóbb és kedvezőbb környezet kialakítására van szükség, amely javítja a politikai párbeszéd feltételeit és a döntéshozatali folyamatokhoz való pártatlan hozzájárulást, független nemzeti statisztikai szervek által biztosított jó minőségű statisztikák támogatásával. Biztosítani kell az **ombudsmanhoz** és az **állami ellenőrzési intézményekhez** hasonló kulcsszervek függetlenségét és hatékonyságát, ajánlásaikat pedig megfelelő módon nyomon kell követni.

A fenti kihívásokkal kapcsolatos munka támogatása érdekében a Bizottság:

– intenzívebben együttműködik olyan nemzetközi szervezetekkel, mint az Európa Tanács, az EBESZ/ODIHR és az OECD (SIGMA) a választási és parlamenti reform támogatásában; továbbra is ösztönzi a régió és az uniós tagállamok nemzeti parlamentjei, valamint az Európai Parlament közötti együttműködést;

– a csatlakozási folyamat során növeli a közigazgatási reformnak tulajdonított prioritást, különös hangsúlyt helyezve az átláthatóságra, a közigazgatás politikai befolyástól való mentesítésére és az érdemeken alapuló felvételi eljárásokra;

– növeli a civil társadalomra fordított figyelmet, ideértve a kapacitásépítést és a civil társadalom fejlődésének kedvező környezet kialakításának elősegítését, valamint az érintettek intenzívebb bevonását a reformokba, többek közt a kormányzati fellépések és kiadások átláthatóságának növelésével;

– ösztönzi a csatlakozási folyamatban való széles alapokon álló részvételt Montenegró pozitív példája alapján, és maximális átláthatóságot ösztönöz a vonatkozó dokumentumok kezelése során.

A 2007–2013-as időszakban az Unió több mint 30 millió EUR előcsatlakozási támogatást nyújtott többek közt a nemzeti parlamenti közgyűlések, az ombudsmanok és a nemzeti ellenőrzési intézmények kapacitásainak növeléséhez. Ugyanebben az időszakban a civil társadalmi szervezetek közel 190 millió EUR támogatást kaptak az IPA-ból, valamint több mint 35 millió EUR-t a demokrácia és az emberi jogok európai eszközéből (EIDHR). **Az IPA II keretében** a Bizottság támogatni fogja a demokratikus intézmények megerősítését, a jó kormányzást, többek közt az ombudsmanokat, és a közigazgatási reformot, ideértve a fenti területekre vonatkozó ikerintézményi projekteket is. A Bizottság fel fogja tárni a politikaalakítók, köztisztviselők és vezetők következő generációja helyzetbe hozásának és további támogatásának lehetőségeit, többek közt még célzottabb látogatási programok és esetleg egy uniós ösztöndíjprogram útján. A Bizottság tovább támogatja a civil társadalom kapacitásépítését is, többek közt a Szomszédságpolitikai Civil Társadalmi Eszköz keretében, és nagyobb szerepet ad majd a civil társadalomnak az IPA II stratégiai programozásában.

d) Alapvető jogok

A legtöbb bővítési országban jelentős kérdésnek számítanak a civil, a politikai, a szociális és a gazdasági jogok, valamint a kisebbségekhez tartozó személyek jogai. Az alapvető jogokat nagyrészt garantálják a bővítési országok jogszabályai, ezeket azonban gyakran nem hajtják végre a gyakorlatban. Többet kell tenni a nők helyzetének javítása és a nemek közötti egyenlőség megteremtése érdekében, a gyermekek jogainak megvalósításáért és a fogyatékossággal élő személyek támogatásáért.

Számos bővítési országban aggályos még a véleménynyilvánítás szabadsága. Az etnikai kisebbségeket, főleg a romákat, számos nehézség éri annak ellenére, hogy megvan a jogi keret jogaik támogatásához. Fontos megszilárdítani a rasszizmus és az idegengyűlölet bizonyos formái és kifejezései elleni küzdelem koherens keretét olyan területeken, mint például az audiovizuális média, a sport, a politika, az oktatás és az internet. A szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés is elterjedt. Ezek a kiszolgáltatott helyzetű csoportok olyan társadalmi ellenségességgel szembesülnek, amely gyűlöletbeszédbe, erőszakba és megfélemlítésbe fordulhat.

Az idei közleményben a Bizottság kiemelt hangsúlyt helyez a véleménynyilvánítás szabadságára, a romák helyzetére, valamint a leszbikus, homoszexuális, biszexuális, transznemű és interszexuális személyek (LMBTI) helyzetére. Ezen alapvető jogi kérdésekkel kapcsolatban a Bizottság szorosan együttműködik a vonatkozó nemzetközi és regionális szervezetekkel, különösen az Európa Tanáccsal és az EBESZ-szel. A Bizottság javasolja, hogy a tagjelölt országok megfigyelőként vegyenek részt az EU Alapjogi Ügynökségének munkájában azzal a céllal, hogy ez is segítse az alapvető jogok teljes tiszteletben tartása érdekében tett erőfeszítéseiket.

- ***A véleménynyilvánítás szabadsága***

A Bizottság az uniós csatlakozási tárgyalások, valamint a pénzügyi és technikai segítségnyújtás prioritásává tette a véleménynyilvánítás és a média szabadságát. 2013 júniusában a Bizottság az Európai Parlamenttel együtt **Speak-Up!2 konferenciát** tartott,

amelyen a média, a civil társadalom és a nemzeti hatóságok több száz fontos képviselője vett részt.

A bővítési országokban az esetek többségében plurális a média. Ugyanakkor a Speak-Up!2 konferencia megerősítette, hogy számos fontos kihívással sürgősen foglalkozni kell. Az **újságírók elleni erőszak és megfélemlítés** esetei folyamatos problémát jelentenek, ami öncenzúrát eredményez. A hatóságoknak fokozniuk kell erőfeszítéseiket az új és a múltbéli esetek kivizsgálása terén és gondoskodniuk kell arról, hogy az elkövetők ellen visszatartó erejű szankciókat alkalmazzanak. A **becsületsértés** büntethetőségének megszüntetése fontos lépés volt Délkelet-Európában a szabad és kritikai újságírás védelmében. Ugyanakkor továbbra is állnak újságírók büntetőeljárás alatt. Az államhatalommal való visszaélés megelőzése érdekében fejleszteni és képezni kell a bírói kart.

Továbbra is komoly aggályokat vet fel a politikának a média szabadságára gyakorolt befolyása. További erőfeszítésekre van szükség **a közszolgálati műsorszolgáltatók** politikai és pénzügyi függetlenségének biztosítására a Nyugat-Balkánon. Ez a legjobban akkor biztosítható, ha fenntartható finanszírozás áll rendelkezésre, az igazgatótanácsi tagokat átlátható szabályok szerint nevezik ki, valamint erős a szükséges reformok melletti nemzeti elkötelezettség. A legtöbb bővítési országban a **szabályozási szervek** teljesítménye nem kielégítő. Ezenkívül nem működik a **média önszabályozása,** és a médiacsatornáknak többet kell tenniük belső irányításuk javítása érdekében. Kezelni kell a **médiára nehezedő informális gazdasági nyomást is,** többek közt **a média tulajdonosi szerkezetének átláthatóságával**, a túlzott koncentráció megelőzésével, valamint a kormányzati reklámokkal kapcsolatos közbeszerzések átlátható szabályaival. A médiacsatornáknál a munkajog megfelelő alkalmazására van szükség.

A fenti kihívásokkal kapcsolatos munka támogatása érdekében a Bizottság:

– ösztönzi a véleménynyilvánítás és a média szabadságát, és hangsúlyozza ezek fontosságát az uniós tagság szempontjából a bővítési országokkal folytatott rendszeres szakpolitikai párbeszédek útján;

– gondoskodik arról, hogy a véleménynyilvánítás és a média szabadságával következetesen prioritásként foglalkozzanak az igazságszolgáltatásról és alapvető jogokról szóló 23. fejezet és az információs társadalomról és a médiáról szóló 10. fejezet tárgyalása során;

– 2014-től kezdve kiválósági díjat adományoz a tényfeltáró újságírás terén.

A 2007–2013-as időszakban több mint 27 millió EUR előcsatlakozási támogatás segített az országoknak kezelni a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos kihívásokat. **Az IPA II keretében** a Bizottság hosszú távú stratégiát fog kialakítani a véleménynyilvánítás szabadsága érdekében nyújtandó uniós pénzügyi támogatások tekintetében, melynek során legfontosabb partnereivel (pl. Európa Tanács, EBESZ, OECD) is együttműködik majd.

- ***Romák***

Európában mintegy 10–12 millió roma él, ebből kb. 4 millió Törökországban és 1 millió a Nyugat-Balkánon. A **legtöbb roma közösség helyzete egész Európában komoly aggodalomra ad okot**. A romák nagyon gyakran válnak a rasszizmus, a diszkrimináció és a társadalmi kirekesztés áldozataivá, mélyszegénységben élnek, nincs megfelelő hozzáférésük az egészségügyhöz, az oktatáshoz és a szakképzéshez, a lakhatáshoz és a foglalkoztatáshoz. E nehéz körülmények miatt jelentős számban hagyják el a régiót és folyamodnak menedékért az EU tagállamaiban. E kérelmek legnagyobb része végső soron elutasításra kerül. Ez a helyzet nem fenntartható.

2011 óta létezik a nemzeti romaintegrációs stratégiák uniós keretrendszere. Mivel ez a keretrendszer a romák szegénységének, társadalmi kirekesztettségének és diszkriminációjának

csökkentésére koncentrál, céljai és elvei a bővítési országokban is relevánsak, ahol még sokkal többet kell tenni a romák társadalmi és gazdasági befogadásának előmozdítása érdekében, valamint a **nemzeti roma stratégiák** kialakítása, megfelelő végrehajtása, nyomon követése és monitoringja érdekében. A romák társadalmi befogadását nemzeti prioritássá kell tenni nemcsak a stratégiai dokumentumok, hanem a tényleges elkötelezettségek szintjén is. Ehhez intézkedésekre van szükség az **oktatásban** való részvétel növeléséhez, a **foglalkoztatás** serkentéséhez, valamint az **egészségügyi** és **lakhatási** körülmények javításához, különös tekintettel az olyan közüzemi szolgáltatásokhoz való hozzáférésre, mint a víz és az elektromosság. Foglalkozni kell a romák **személyi okmányokkal történő ellátásával** és nyilvántartásba vételével.

A romák társadalmi befogadása továbbra is fontos cél, és egyre nagyobb politikai kihívást jelent, ha nem történik erőteljesebb fellépés. Koordinált megközelítést kíván, amelyet erős **politikai akaratnak** kell támogatnia minden szinten, különösen a **helyi hatóságok** és az érintett országok nemzeti kormányai részéről, továbbá a többségi lakosság szemléletváltása is nélkülözhetetlen. **A roma vezetőknek** is ki kell venniük a részüket a népesség-nyilvántartásba vétel nagyobb arányának ösztönzésével, a kötelező oktatásban való részvétel biztosításával és a menedékkérők áradatának korlátozásával. A helyi hatóságoknak késznek kell lenniük arra, hogy betartassák az iskolalátogatási kötelezettséget és foglalkozzanak a többségi lakosság közös oktatással szembeni ellenállásával, többek között azáltal, hogy a jóléti juttatásokat iskolalátogatáshoz köti.

A Bizottság szorosan együttműködik minden bővítési országgal azon legfontosabb kötelezettségvállalások végrehajtásának áttekintésében, amelyeket a roma közösség további társadalmi integrációjának ösztönzése érdekében tettek. Javítani kell a koherenciát a romáknak a bővítési országokban nyújtott támogatás és az uniós szinten végzett munka között.

A fenti kihívásokkal kapcsolatos munka támogatása érdekében a Bizottság:

– támogatja és bátorítja a 2011. évi szemináriumokat nyomon követő nemzeti találkozókat, és az országos monitoringbizottságokon keresztül szoros figyelemmel kíséri az operatív következtetések végrehajtását;

– egy roma „eszközön” keresztül növeli és célzottabbá teszi a nemzeti szemináriumokon meghatározott intézkedések IPA-finanszírozását, és e téren javítja az együttműködést a többi nemzetközi szervezettel;

– roma konferenciát rendez 2014-ben Brüsszelben a további lépésekről, ideértve a romák társadalmi befogadásával kapcsolatos innovatív és eredményes projektekért az NGO-knak odaítélt díjakat is.

A 2007–2013-as időszakban a bővítési országok több mint 100 millió EUR előcsatlakozási támogatást kaptak a romák társadalmi befogadásának és integrációjának, többek közt lakhatásuk támogatására. **Az IPA II keretében** a Bizottság célzottabbá teszi a támogatásokat és erősíti a stratégiai együttműködést a külső szereplőkkel, a bevált gyakorlatokat meghatározva és azokra építve. Prioritást élveznek azok a projektek, amelyek közvetlen hatást gyakorolnak a roma személyek életére, különös hangsúlyt helyezve az oktatásra és a társadalmi befogadásra.

- ***A leszbikus, homoszexuális, biszexuális, transznemű és interszexuális személyek (LMBTI)***

A Nyugat-Balkánon és Törökországban még mindig elterjedt jelenség a homofóbia, a szexuális irányultság és a nemi identitás alapján elkövetett diszkrimináció és gyűlölet-bűncselekmény. Ez részben a hiányos jogszabályi kereteknek tudható be, részben viszont a

már meglévő jogi rendelkezések következetlen végrehajtásának. A jogsértések közé tartozik az olyan területeken elkövetett diszkrimináció, mint a foglalkoztatás és az oktatás, a szólás- és gyülekezési szabadság érvényesítésének bizonyos hatóságok általi elmulasztása, gyűlöletbeszéd, megfélemlítés és fizikai erőszak, de akár gyilkosságok is.

2013 júniusában az EU irányelveket fogadott el az LMBTI személyek emberi jogainak előmozdítására és e jogok élvezetének védelmére, hogy az EU külső tevékenységei iránymutatást kapjanak ezen a téren. A kormányok, a helyi hatóságok és az érintett bűnüldözési szervek, továbbá az EU erős politikai elkötelezettsége szükséges ahhoz, hogy egy ilyen stratégia sikeres lehessen a bővítési országokban. A bővítési országok hatóságainak kulcsszerepe lehet abban, hogy a társadalom egésze másként tekintsen az LMBTI személyekre, ami egyelőre gyakran jobb esetben ambivalensnek, rosszabb esetben pedig ellenségesnek mondható.

Égető szükség van arra, hogy a **diszkriminációellenes jogszabályokat** a szexuális irányultságra és a nemi identitásra is kiterjesszék Törökországban és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban. **A gyűlölet-bűncselekményekkel foglalkozó jogszabályok** a legtöbb országban még hiányoznak. A bűnüldözési szervek, az ombudsmanok intézményei, a bírák és a médiaszakértők képzésére van szükség ahhoz, hogy ismertté váljanak az új jogszabályok, hogy **biztosított legyen megfelelő végrehajtásuk** és hogy azok hozzájáruljanak a megértés növekedéséhez. Az országoknak **zéró-toleranciát kell alkalmazniuk a gyűlöletbeszéddel, az erőszakkal és a megfélemlítéssel szemben,** sürgős lépéseket kell tenniük a múltban történt esetek kezelésére és fel kell készülniük arra, hogy a jövőben határozottan reagáljanak az új esetekre. Intézkedéseket kell hozni a **sztereotípiák és a félretájékoztatás** ellen, többek közt az oktatási rendszeren belül. Nem lehet vallási vagy kulturális értékeket a diszkrimináció formáinak igazolására használni. Védeni kell a gyülekezés és a véleménynyilvánítás szabadságát, például a büszkeségnapi felvonulások megfelelő kezelésével – többek között Szerbiában, ahol sajnálatos módon idén már egymás után a harmadik felvonulást tiltották be biztonsági okok miatt.

A fenti kihívásokkal kapcsolatos munka támogatása érdekében a Bizottság:

– növeli a politikai támogatást és a láthatóságot többek közt annak biztosításával, hogy a bővítési országokkal megfelelő fórumokon és a csatlakozási tárgyalások során rendszeresen tárgyaljanak ezekről a kérdésekről, egyértelműbb szakpolitikai prioritásokat határozzanak meg, és javítsák a nyomon követést;

– magas szintű LMBTI konferenciát szervez 2014-ben azzal a céllal, hogy számot vessen a dolgok jelenlegi állásáról és az elért haladásról, megossza a bevált gyakorlatokat és operatív következtetéseket fogadjon el;

– javítja a külső érintettekkel (nemzetközi szervezetek és a civil társadalom) folytatott stratégiai együttműködést.

A 2007–2013-as időszakban az IPA-n és az EIDHR-en keresztül több mint 2,5 millió EUR külön támogatást folyósítottak LMBTI kérdésekre. **Az IPA II-n keresztül** célzottabbá válik majd a Bizottság támogatása: többek közt képzést kapnak majd az érintett közintézmények munkavállalói, köztük a bírák és a rendőrök is, továbbá célzott kampányokra és más kezdeményezésekre (műhelytalálkozók, események) kerül majd sor a tudatosság és a tolerancia növelése érdekében. A Bizottság koordinálni fogja az ilyen területeken nyújtott támogatását, nevezetesen az Európa Tanáccsal és az EBESZ-szel.

e) <u>A kétoldalú kérdések kezelése és túllépés a múlt örökségén</u>

A Belgrád és Pristina közötti történelmi jelentőségű áprilisi megállapodás megteremti a feltételeket ahhoz, hogy mindkét fél számára közös európai jövő épülhessen. A megállapodás

új megvilágításba helyezi a többi kétoldalú vitát és tanúsítja, hogy mi minden érhető el politikai akarattal, bátorsággal és az EU támogatásával. Az EU közvetítésével megtartott számos magas szintű találkozót követően Szerbia és Koszovó április 19-én megállapodott „A kapcsolatok normalizálását vezérlő elvekről szóló első megállapodásról”, melyet májusban átfogó végrehajtási terv egészített ki, 2013 végéig szóló világos menetrenddel. Ez nyitotta meg az utat a Szerbiával folytatott csatlakozási tárgyalások megkezdésére vonatkozó európai tanácsi határozathoz, valamint a Koszovóval kialakítandó STM-re vonatkozó tárgyalási irányelvek Tanács általi jóváhagyásához.

A régióban máshol is történt haladás a **kétoldalú kérdések** terén, és erősödtek a jószomszédi kapcsolatok, melyek a stabilizációs és társulási folyamat alapvető elemének számítanak. Szerbia és Bosznia-Hercegovina között intenzívebbé váltak a kapcsolatok, Szerbia miniszterelnöke nyilvánosan bocsánatot kért a Bosznia-Hercegovinában elkövetett bűncselekmények miatt, valamint a Szerbia és Horvátország közötti kapcsolatokban is új, konstruktívabb hozzáállás alakult ki. A régió országai között két- és többoldalú szinten is folytatódott a kapcsolatfelvétel olyan érzékeny kérdések tekintetében is, mint a háborús bűncselekmények, a menekültek visszatérése, a szervezett bűnözés és a rendőrségi együttműködés. A háborús bűncselekményekkel foglalkozó ügyészek között számos megállapodás született, többek közt Bosznia-Hercegovina és Horvátország, illetve Szerbia viszonylatában. A kiadatás előtt álló akadályok felszámolása folyamatban van. Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Montenegró, Szerbia és Koszovó elnökeinek képviselői szeptemberben találkoztak, hogy első ízben tárgyaljanak a tényfeltárással és a megbékéléssel foglalkozó RECOM-bizottság alapszabályáról. Megállapodtak e kezdeményezés célkitűzéseiről és alapvető szerepéről. Horvátországban, Szerbiában, Bosznia-Hercegovinában és Montenegróban folyik a szarajevói folyamat keretében elfogadott lakhatási projekt végrehajtása.

Az eddig elért eredményeket meg kell erősíteni. Számos kétoldalú probléma még megoldásra vár, többek közt a kisebbségekkel kapcsolatosak, valamint a volt Jugoszlávia felbomlásából következő kérdések, például a határok kijelölése. A közelmúlt történéseinek megítélésével kapcsolatban alapvetően ellenkező álláspontok, valamint az etnikumközi problémák megterhelik a kapcsolatokat. A politikai és más vezetőknek több felelősséget kell mutatniuk, és határozottabban el kell ítélniük a gyűlöletbeszéd és az intolerancia egyéb megnyilvánulásait. Több erőfeszítésre van szükség a háborús bűncselekmények elkövetőinek felelősségre vonása, a menekültekkel és hazájukon belül lakhelyüket elhagyni kényszerült személyekkel kapcsolatos, függőben lévő kérdések megoldása, valamint a kisebbségek helyzetét illetően a kapcsolatok rendezése érdekében. Nem történt megfelelő előrelépés az eltűnt személyek ügyében.

Az etnikumok közötti és a státusszal kapcsolatos viták továbbra is akadályozzák az államokon belüli intézmények működését, különösen Bosznia-Hercegovinában, ami nem tesz jót a reformoknak. Párbeszéd és kompromisszumok útján sikeresen megoldhatók a nehéz etnikai kérdések is, mint ahogy ezt jól mutatja a Szerbia és Koszovó közötti megállapodás, valamint az ohridi keretmegállapodás folyamatban lévő végrehajtása Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban.

A megoldatlan kétoldalú kérdések továbbra is hátráltatják a csatlakozási folyamatot. A jószomszédi kapcsolatok szellemében az érintett feleknek a lehető leghamarabb meg kell oldaniuk a még nyitott kétoldalú kérdéseket. Minden erőfeszítést meg kell tenni annak érdekében, hogy a jelentős kétoldalú vitákat ne hozzák magukkal az EU-ba. A Bizottság sürgeti a feleket, hogy tegyenek meg minden erőfeszítést a még fennálló viták megoldása érdekében, a megállapított elveknek és eszközöknek megfelelően, ide értve azt is, hogy a kérdéseket adott esetben a Nemzetközi Bíróság vagy bármely más ad hoc vitarendezési szerv

elé vigyék. Szlovénia és Horvátország példája megmutatta, hogy egy ilyen megközelítés kedvező eredményekkel járhat. Kétoldalú kérdések nem akadályozhatják a csatlakozási folyamatot.

Az EU jelenleg azon dolgozik, hogy a Belgrád és Pristina közötti kapcsolatok rendezésének követelményét integrálja a Szerbiával folytatandó csatlakozási tárgyalások keretébe. Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság tekintetében továbbra is fontos a jószomszédi kapcsolatok fenntartása ideértve azt is, hogy az ENSZ égisze alatt,,tárgyalások útján, további késedelem nélkül kölcsönösen elfogadható megoldást kell találni az elnevezés kérdésére. A Bizottság készen áll arra, hogy elősegítse a megoldási lehetőségek feltárásához szükséges politikai lendület megteremtését, valamint támogassa az ezzel kapcsolatos kezdeményezéseket.

A megbékélés elengedhetetlen egy olyan régió stabilitásának megteremtéséhez, amelyben nemrégiben még konfliktus dúlt. A régió országainak, a tagállamoknak és az EU-nak többet kell tenniük azért, hogy Délkelet-Európában olyan környezet alakulhasson ki, amely hozzájárul a múlt örökségeinek feldolgozásához, így minimálisra csökkenti annak lehetőségét, hogy politikai célokra használják fel a még lezáratlan kétoldalú kérdéseket. A Bizottság kiemeli Horvátország azon nyilatkozatának fontosságát, miszerint ösztönözni fogja az európai értékek előmozdítását Délkelet-Európában. Horvátország az első olyan uniós tagállam, amelyet súlyosan érintettek az 1990-es évek konfliktusai. Elismerésre méltó, hogy az ország kész felhasználni különleges helyzetét arra, hogy politikai és technikai segítséget nyújtson szomszédainak az EU-hoz való közeledés során. A Bizottság készen áll előmozdítani ezt a segítségnyújtást, különösen a Taiex eszközön keresztül.

A regionális együttműködés folytatódott olyan regionális fórumokon belül, mint az Energiaközösség, az európai közös légtér, a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodás (CEFTA) és a Regionális Közigazgatási Képzési Központ. A Regionális Együttműködési Tanács tovább fejlesztette az egész régió számára fontos kérdéseket előmozdító platformként betöltött szerepét és uniós perspektíváját, így tovább erősíti a regionális együttműködés pozícióját az országok politikai napirendjén. Montenegrónak a nyugat-balkáni Hatokra (amely Albániát, Bosznia-Hercegovinát, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságot, Koszovót, Montenegrót és Szerbiát tömörítené) tett javaslata konstruktív kezdeményezés, amely a Visegrádi Csoport pozitív tapasztalataira építene. Fontos hangsúlyozni, hogy az ilyen kezdeményezések kiegészítő jellegűek, és hozzáadott értéket képviselnek a már meglévő keretekhez képest, továbbá regionális eredetűek és regionális szinten szerveződnek. A Duna régióra és a kibontakozóban lévő adriai és jón-tengeri makrorégióra vonatkozó uniós stratégiákban való aktív részvétel is támogathatja a gazdasági és társadalmi fejlődést, valamint ösztönözheti az uniós integrációt.

A fenti kihívásokkal kapcsolatos munka támogatása érdekében a Bizottság:

– arra bátorítja a stabilizációs és társulási megállapodásokban részes fél országokat, hogy alakítsák ki kétoldalú megállapodások hálózatát, ami keretül szolgál majd a legfontosabb ügyekről folytatott fokozott politikai párbeszédhez;

– továbbra is politikai támogatást és közvetítést kínál minden olyan országnak, amely a kétoldalú kérdések mihamarabbi megoldásán fáradozik, és továbbra is aktívan támogatja a megoldás érdekében más fórumok keretei közt tett erőfeszítéseket.

A 2007–2013-as időszakban a Bizottság jelentős előcsatlakozási támogatást nyújtott a megbékélést támogató projekteknek és kezdeményezéseknek, valamint általában a regionális és határokon átnyúló együttműködéshez. **Az IPA II keretében** kiemelt téma lesz a megbékélés, és a Bizottság továbbra is támogatja az olyan kezdeményezéseket, melyek a háborús örökséggel kapcsolatos problémák kezelését célozzák (szarajevói folyamat, a háborús

bűncselekményekkel foglalkozó ügyészek hálózata, a tényfeltárás és megbékélés folyamat (RECOM)). Bátorítja és támogatja majd az együttműködést olyan területeken is, mint az oktatás, a tudomány, a kultúra, a média, az ifjúság és a sport. A Bizottság továbbra is támogatja az olyan regionális kezdeményezéseket, mint például a Regionális Együttműködési Tanács vagy a Regionális Közigazgatási Képzési Központ. Fontos lesz szoros koherenciát és összhangot biztosítani az országos és regionális programoknak juttatott támogatások, illetve a vonatkozó makroregionális stratégiák között.

***

III. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

A fenti elemzés, valamint az egyes országokra vonatkozóan a melléklet következtetéseiben szereplő országspecifikus értékelések alapján a Bizottság a következő **következtetéseket** és **ajánlásokat** terjeszti elő:

I

1. **Húsz évvel ezelőtt** a Nyugat-Balkánt háborúk dúlták. Az Európai Unió ezzel egy időben állapodott meg a **koppenhágai kritériumokról**, amelyeket az EU jövőbeni tagállamainak kell teljesíteniük a csatlakozáshoz. Tíz évvel később, **2003-ban a theszaloniki csúcson** az EU tagállamai az **uniós tagság egyértelmű perspektíváját** kínálták a Nyugat-Balkán valamennyi országának, amennyiben azok teljesítik a szükséges feltételeket, többek közt a stabilizációs és társulási folyamat feltételeit.

Horvátország teljesítette ezeket a feltételeket, és 2013 júliusában **Horvátország az EU 28. tagállamává vált**. Horvátország csatlakozása jó példa a bővítési folyamat átalakító erejére és stabilizáló hatására. A **Szerbia** és **Koszovó** által áprilisban elért történelmi megállapodás további bizonyíték az uniós perspektíva erejére és a mély történelmi sebeket begyógyító szerepére.

A koppenhágai kritériumok ma is érvényesek, azokat a **központi értékeket** tükrözik, amelyekre az EU épül: a demokráciát, a jogállamiságot és az alapvető jogok tiszteletben tartását. Az **EU előtt álló gazdasági kihívások** kiemelik a gazdasági kritériumok fontosságát és annak szükségességét, hogy tovább erősödjön a gazdasági és pénzügyi stabilitás, valamint ösztönzést kapjon a növekedés és a versenyképesség a bővítési országokban.

2. A **csatlakozási folyamat** ma szigorúbb és átfogóbb, mint korábban volt. Ez az EU szakpolitikáinak változását és a korábbi bővítésekből levont tanulságokat egyaránt tükrözi. A folyamat **szigorú, de igazságos feltételrendszerre** épül, a tagság felé történő előrelépés pedig attól függ, hogy az egyes országok milyen lépéseket tesznek **meghatározott kritériumok** teljesítése érdekében. Ez nagyon fontos a bővítési politika **hitelessége** szempontjából, valamint ahhoz, hogy az országok ösztönzést kapjanak a messzemenő reformok követéséhez. A múlt egyik legfontosabb tanulsága, hogy **először az alapvető kérdésekkel kell foglalkozni.**

3. A **jogállamiság** mára a bővítési folyamat központi kérdése lett. A Tanács által 2011 decemberében jóváhagyott új megközelítés azt jelenti, hogy az országoknak már a csatlakozási tárgyalások korai szakaszában foglalkozniuk kell olyan kérdésekkel, mint például az igazságügyi reform, vagy a szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelem. Így megnő az az időtartam, amely során az országok kézzel fogható eredményeket mutathatnak fel a reformok végrehajtásáról, biztosítva ezzel, hogy a reformok mélyen gyökerezettek és visszafordíthatatlanok legyenek. Ez az új megközelítés kulcseleme a Montenegróval folytatott tárgyalások keretének, és alakítani fogja a többi bővítési országgal folytatott együttműködésünket is. A

vízumliberalizációs folyamat jelentős előnyökkel járt a Nyugat-Balkán polgárai számára, és arra ösztönözte az országokat, hogy hajtsák végre a reformokat a jogállamiság, valamint a határellenőrzés és a migráció terén. A reformok megszilárdítása érdekében az országoknak fokozniuk kell az erőfeszítéseket, és intézkedéseket kell végrehajtaniuk a liberalizált vízumrendszerrel való visszaélés megakadályozására.

4. A globális gazdasági válság rámutatott, hogy minden országnak meg kell erősítenie **gazdasági kormányzását.** A Nyugat-Balkán országai közül még egyik sem működő piacgazdaság. Mindegyiküket magas munkanélküliség sújtja, különösen a fiatalok körében. Ezen országoknak feltétlenül intenzívebbé kell tenniük a reformokat ahhoz, hogy fenntartható növekedést valósíthassanak meg és orvosolják azokat a kihívásokat, melyek megoldására a gazdasági kritériumok teljesítéséhez és a **versenyképesség** javításához van szükség. A Bizottság számos javaslatot fogalmazott meg e cél támogatásához, ide értve a nemzeti gazdasági reformstratégiák és az államháztartás igazgatására vonatkozó cselekvési tervek kialakítását is. A Bizottság a legfontosabb nemzetközi pénzügyi szervezetekkel együttműködésben támogatja majd a gazdasági kritériumok teljesítéséhez vezető reformokat. A nyugat-balkáni beruházási keret továbbra is támogatja a munkahelyteremtést és a növekedést ösztönző beruházásokat. Nagyon fontos a közvetlen külföldi befektetések számára kedvezőbb környezet kialakítása.

5. Számos bővítési országban történt olyan esemény, amely rámutatott arra, mennyire fontos a **demokratikus intézmények megerősítése** és annak biztosítása, hogy a demokratikus folyamatok inkluzívabbak legyenek. A Bizottság bátorítja és pénzügyi segítséggel támogatni fogja a civil társadalom és az uniós integrációt szolgáló pártközi platformok szerepének megerősítését. A Bizottság ösztönözni fogja a választási, parlamenti és közigazgatási reformokat, a területen tevékeny többi nemzetközi szervezettel szoros együttműködésben.

6. Az Európai Unió közös értékekre és elvekre épül, többek közt az **alapvető jogok** tiszteletben tartására. A Nyugat-Balkán valamennyi országának és Törökországnak is további reformokat kell végrehajtania annak biztosítása érdekében, hogy az olyan elvek, mint a véleménynyilvánítás szabadsága és a kisebbségekhez tartozó személyek, köztük a **romák** jogainak védelme a gyakorlatban is megvalósuljanak. Erőteljesebb intézkedésekre van szükség a többi **kiszolgáltatott helyzetű csoport** – különösen szexuális irányultságon alapuló megkülönböztetés elleni – védelméhez. A Bizottság a csatlakozási folyamat során nagyobb prioritást fog adni e kérdéseknek , többek közt célzottabbá teszi az IPA-támogatásokat és a roma „eszközön" keresztül növeli a romák társadalmi beilleszkedésének támogatásához nyújtott segítséget.

7. **A regionális együttműködés** és a **jószomszédi kapcsolatok** a stabilizációs és társulási folyamat alapvető elemei. A Nyugat-Balkán stabilitása számára továbbra is kihívást jelentenek a múlt konfliktusaival kapcsolatos kérdések – köztük a háborús bűncselekmények és a menekültek visszatérése, továbbá a kisebbségekkel való bánásmód és azonos jogok biztosítása valamennyi polgár részére –, amelyekkel teljes körűen foglalkozni kell. E célból a Bizottság tovább támogatja azokat a kezdeményezéseket, melyek a múlt örökségének feldolgozását célozzák. A regionális együttműködést tovább kell erősíteni, hogy inkluzívvá és regionális gyökerűvé váljon. A Bizottság teljes mértékben támogatja a délkelet-európai együttműködési folyamat (SEECP) és a Regionális Együttműködési Tanács munkáját, ide értve a Délkelet-Európa 2020 stratégiát is.

8. Megújult erőfeszítésre van szükség a bővítési országok közötti, valamint a jelenlegi tagállamokkal fennálló **kétoldalú viták** rendezése érdekében. A kétoldalú kérdéseket mihamarabb meg kell oldaniuk az érintett feleknek, hogy azok ne hátráltassák a csatlakozási folyamatot. A Bizottság sürgeti az érintett feleket, hogy a megállapodás tárgyát képező elvek és eszközök mentén tegyenek meg minden erőfeszítést a fennálló viták rendezése érdekében. A csatlakozási tárgyalások politika lendületet adhatnak a viták rendezéséhez. A Bizottság továbbra is politikai támogatást és közvetítést kínál minden olyan országnak, amely a kétoldalú kérdések mihamarabbi megoldásán dolgozik, és továbbra is aktívan támogatja a megoldás érdekében más fórumok keretei közt tett erőfeszítéseket. A Bizottság arra bátorítja a stabilizációs és társulási megállapodásokban részes fél országokat, hogy alakítsák ki kétoldalú megállapodások hálózatát annak érdekében, hogy keretet kapjon a legfontosabb ügyekről folytatott fokozott politikai párbeszéd.

9. 2014-ben indul a 2020-ig tartó időszakra vonatkozó második **Előcsatlakozási Támogatási Eszköz**. Az IPA II keretében az EU továbbra is jelentős támogatást nyújt a bővítési országoknak a csatlakozásra való felkészüléshez, valamint támogatja a regionális és a határokon átnyúló együttműködést is. A hangsúly ezúttal a közös érdeklődésre számot tartó területekre irányul majd, kevesebb prioritással és nagyobb projektekkel. Az országok előtt álló legfontosabb kihívásokat fokozottabb stratégiai jelleggel és következetesebben kezelik majd, olyan újításokkal, mint például az ágazati megközelítés, a jobb teljesítmény érdekében nyújtott ösztönzők, a megemelt költségvetés-támogatás, valamint nagyobb hangsúly helyezése a mérhető eredmények elérésére. A magas befektetési igények kielégítése, valamint a növekedés és foglalkoztatás elősegítése érdekében a Bizottság megerősíti együttműködését a nemzetközi pénzügyi szervezetekkel, hogy az IPA-alapok innovatív pénzügyi eszközök útján magántőke bevonására is képesek legyenek.

10. A bővítési politika az uniós polgárok támogatásától függ. Nagyon fontos a tagállamok és az uniós intézmények számára, hogy megalapozott vitát folytassanak a bővítés politikai, gazdasági és társadalmi hatásairól. Kulcsszerepük van abban, hogy tájékoztassák a polgárokat a bővítési politikával kapcsolatos tényekről, és eközben tájékoztassák őket annak előnyeiről – többek közt a békéhez, biztonsághoz és a jóléthez való fontos hozzájárulásáról, valamint eloszlassák esetleges aggályaikat.

II

11. **Montenegró:** A csatlakozási tárgyalások tavalyi megkezdése új szakasz kezdetét jelzi Montenegró számára az EU-hoz való közeledés útján. Az igazságszolgáltatásról és alapvető jogokról szóló 23. fejezetre és a jogérvényesülésről, szabadságról és biztonságról szóló 24. fejezetre vonatkozó új megközelítés végrehajtásához szükséges mély és tartós politikai reformokhoz komoly politikai elkötelezettségre és nagyobb adminisztratív kapacitásokra lesz szükség. A csatlakozási folyamatnak inkluzívnak kell lennie, melyben végig komoly részt vállal a civil társadalom. Montenegró részletes cselekvési terveket fogadott el, amelyekből a jogállamiságot erősítő, átfogó reformmenetrend rajzolódik ki. E cselekvési tervek végrehajtása és az említett fejezetek részidős referenciaértékei elérése felé tett haladás fogja meghatározni a csatlakozási tárgyalások tempóját. E tekintetben nagyon fontos a bírói kar függetlenségét erősítő júliusi alkotmánymódosítás, valamint a szervezett bűnözés és a – többek közt a magas szinten elkövetett – korrupció elleni küzdelemben elért további haladás.

A közigazgatási reform elsőbbséget élvez annak biztosítása érdekében, hogy Montenegró megfelelő kapacitásokkal rendelkezzen az uniós vívmányok

alkalmazásához, kezelje a közigazgatás politikával való áthatottságát, valamint növelje a közszolgálat átláthatóságát és szakszerűségét. Az elmúlt hónapok eseményei, különösen a közforrások pártpolitikai célokra történt állítólagos felhasználása, rávilágítottak a polgárok közintézményekbe vetett bizalma erősítésének fontosságára. Ezzel összefüggésben fontos gondoskodni arról, hogy a vizsgálatokat alaposan és gyorsan elvégezzék, és hogy adott esetben megtegyék a megfelelő lépéseket. Megfelelően nyomon kell követni a választási eljárással foglalkozó parlamenti csoport munkáját is. Erősíteni kell a véleménynyilvánítás szabadságát, többek közt az újságírók ellen elkövetett erőszak és fenyegetés valamennyi esetének megfelelő kivizsgálásával és az elkövetők bíróság elé állításával. A gazdaság területén az üzleti környezet javítása és a magas munkanélküliség kezelése a legfontosabb feladat. Most már sürgető a KAP nevű alumínium-előállító vállalkozás szerkezetátalakítása.

12. **Szerbia:** 2013. történelmi jelentőségű év volt Szerbia számára az Európai Unió felé vezető úton. A júniusi Európai Tanácsnak a csatlakozási tárgyalások megkezdésére vonatkozó határozata jelentős új szakasz kezdetét jelzi Szerbia Európai Unióhoz fűződő kapcsolataiban. Ez a lépés a kulcsfontosságú reformok terén tett haladás és a Koszovóhoz fűződő viszony rendezése érdekében Szerbia által tett jelentős erőfeszítések elismerése. Szeptemberben hatályba lépett a stabilizációs és társulási megállapodás.

Szerbia tevékeny és konstruktív munkát végzett a Koszovóhoz fűződő kapcsolatok látható és fenntartható javítása érdekében. Szerbia uniós közvetítéssel zajló párbeszéd melletti elkötelezettségének eredményeként áprilisban létrejött Koszovóval a mérföldkőnek számító, „A kapcsolatok normalizálását vezérlő elvekről szóló első megállapodás” (a továbbiakban: első megállapodás) , amelyet májusban végrehajtási terv egészített ki. A végrehajtás folytatódott, és máris számos visszafordíthatatlan változást eredményezett a térségben. A felek az energiaügy és a távközlés terén is megállapodásra jutottak. Szerbia továbbra is teljesen elkötelezett kell, hogy maradjon a Koszovóhoz fűződő kapcsolatok további rendezése, valamint a párbeszéd során elért összes megállapodás végrehajtása mellett.

A Bizottság szeptemberben megkezdte az uniós vívmányok átvilágítását, és várakozva tekint a Szerbia csatlakozásáról szóló első kormányközi konferenciára, amelyre legkésőbb 2014 januárjában kerül sor, amint a Tanács elfogadta a tárgyalási keretet. Ebben az új, megpróbáltató szakaszban Szerbiának különös figyelmet kell fordítania a következő kulcsfontosságú területekre: jogállamiság, különösen a bírói kar reformjának végrehajtása, a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem, a közigazgatás reformja, a legfontosabb intézmények függetlensége, a média szabadsága, a megkülönböztetés elleni politika és a kisebbségek védelme. A roma stratégia proaktív végrehajtására van szükség. Szerbiának folytatnia kell az üzleti környezet javítását és a versenyképes magánszektor kialakítását. Szintén alapvető a magas munkanélküliség kezelése. Szerbiának a regionális együttműködéshez tett tavalyi pozitív hozzájárulására kell építenie, amibe a szomszédos országokkal való magas szintű kapcsolatfelvétel fokozása is beletartozott.

13. **Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság:** A parlamentben történt eseményeket követően tavaly év végén kibontakozott politikai válság mélyen megosztotta a politikai pártokat, kihatott a parlament működésére és megmutatta, hogy a konstruktív politika nemzeti érdek. Nagyon fontos, hogy folytatódjon a március 1-jei politikai megállapodás végrehajtása. Az uniós menetrend továbbra is az ország stratégiai prioritásának számít. A magas szintű csatlakozási párbeszéd a legtöbb prioritásterületen hozzájárult a haladáshoz, ide értve a bíróságok ügyhátralékának

felszámolását és a korrupció elleni küzdelem terén elért haladást. Az ország máris a jogharmonizáció magas szintjét érte el ahhoz képest, hogy hol tart a csatlakozási folyamatban, és további előrelépést tett arra, hogy jobban felvállalhassa a tagságból eredő kötelezettségeket.

A következő év reformprioritása a meglévő jogszabályi és szakpolitikai keretek hatékony végrehajtása és érvényesítése kell, hogy legyen. Különös figyelmet kell fordítani a jogállamiságra, ide értve a bírói kar függetlenségét, valamint további eredmények elérését a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelemben. A véleménynyilvánítás szabadsága és a média helyzete általában továbbra is aggályos. Az etnikumközi kapcsolatok szempontjából különösen fontos *ohridi keretmegállapodás* felülvizsgálatát le kell zárni, ajánlásait végre kell hajtani. A roma stratégia proaktív végrehajtására van szükség. Kezelni kell az állam és a párt határainak elmosódásából adódó problémákat, ahogy azt a választások kapcsán az EBESZ/ODIHR is kiemelte. Kezelni kell a munkanélküliség magas szintjét és meg kell erősíteni az államháztartás irányítását.

A Bizottság véleménye szerint az ország továbbra is megfelelő módon teljesíti a politikai kritériumokat és ajánlja, hogy kezdjék meg a csatlakozási tárgyalásokat. A bővítési folyamat következő, több kihívással járó szakaszaiba való továbblépés nagyon fontos az eredmények konszolidálása és a további reformok bátorítása, valamint az etnikumközi kapcsolatok megerősítése érdekében. A magas szintű csatlakozási párbeszéd hasznos eszköz, amely továbbra is a legfontosabb kérdésekre koncentrál majd, köztük a jószomszédi kapcsolatokra, de nem helyettesítheti a csatlakozási tárgyalásokat.

A Bizottság továbbra is meg van győződve arról, hogy a csatlakozási tárgyalások megkezdésére vonatkozó határozat általában hozzájárulna ahhoz, hogy a jószomszédi viszonyok javításához kedvező feltételek alakuljanak ki, és különösen ahhoz, hogy kölcsönösen elfogadható megoldás szülessen az ország elnevezésével kapcsolatban, amit a Bizottság alapvető kérdésnek tart. Az ENSZ vezette, majdnem két évtizede zajló folyamatban minden fél erős politikai elkötelezettségére, valamint a nemzetközi közösség aktív szerepvállalására van szükség ahhoz, hogy végre megoldást lehessen találni.

Ez az ötödik alkalom, hogy a Bizottság a csatlakozási tárgyalások megnyitását ajánlja ezzel az országgal. A Tanács eddig semmilyen határozatot nem hozott a kérdésben. Ha nem születik semmilyen döntés ezzel az ajánlással kapcsolatban, az vélhetően komoly kihívások elé állítja Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságot és az EU-t. Ez megkérdőjelezné a bővítési folyamat hitelességét, amely világos feltételrendszeren és a saját érdemek elvén alapul. A hiteles uniós perspektíva hiányában nem biztos, hogy az ország képes fenntartani reformtörekvéseit.

A Bizottság újra megerősíti azon szándékát, hogy az Európai Tanács felkérésére haladéktalanul benyújtja a tárgyalási keretre vonatkozó javaslatát, amely figyelembe veszi annak szükségességét, hogy a csatlakozási tárgyalások korai szakaszában megoldódjon az elnevezés kérdése, valamint el fogja végezni az uniós vívmányok elemző vizsgálatát, az igazságszolgáltatásról és alapvető jogokról, valamint a jogérvényesülésről, szabadságról és biztonságról szóló fejezetekkel kezdve. A Bizottság úgy látja, hogy amennyiben megkezdődik az átvilágítás és a tárgyalási keretről folytatott vita a Tanácsban, az kellő lendületet adna a tárgyalásos úton, kölcsönösen elfogadható megoldás támogatásához az elnevezést illetően még akár az előtt, hogy megnyitnák a tárgyalási fejezeteket. Ha a 23. és 24. fejezetet érintő új megközelítést alkalmaznák Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság esetében is, akkor

meglennének a szükséges eszközök a tagállamok számára is aggályos fontos kérdések kezelésére, valamint a reformok fenntarthatóságának elősegítésére.

Az STM 2004. áprilisi hatálybalépésének tizedik évfordulója előtt a Bizottság ötödik alkalommal is felkéri a Tanácsot arra, hogy az STM vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően fogadja el a 2009. évi, a társulási folyamat második szakaszába történő továbblépésről szóló javaslatot, az STM kimondja ugyanis, hogy a társulásnak legfeljebb tízéves átmeneti időszak során teljes mértékben meg kell valósulnia.

14. **Albánia:** Múlt októberben a Bizottság ajánlást tett arra, hogy a Tanács adja meg Albániának a tagjelölt státuszt, amint az ország végrehajtja az igazságügyi és közigazgatási reformok, valamint a parlamenti eljárási szabályok felülvizsgálata terén megfogalmazott kulcsfontosságú intézkedéseket. A tagjelölt státusz megadására vonatkozó döntés tekintetében a Tanács 2012 decemberében felkérte a Bizottságot, hogy nyújtson be jelentést, amint sikerült teljesíteni a szükséges haladást, figyelembe véve az Albánia által a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem érdekében tett további fellépéseket – többek közt az ilyen esetek proaktív kivizsgálását és büntetőeljárás alá vonását – is. E tekintetben Albánia pártközi konszenzussal elfogadta a még hiányzó igazságügyi, közigazgatási és parlamenti reformintézkedéseket. Az EBESZ/ODIHR vezette nemzetközi választási megfigyelő misszió versenyszerűnek értékelte a júniusi parlamenti választásokat, amely a polgárok aktív részvételével zajlott a kampány teljes idején, és tiszteletben tartotta az alapvető szabadságokat. A korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelemben Albánia megtette az első lépéseket a nyomozások és büntetőeljárások hatékonyságának javítása, valamint a bűnüldöző szervek közötti együttműködés erősítése felé. Nőtt a korrupciós és pénzmosási ügyekben hozott ítéletek száma, mint ahogy az ember- és kábítószer-csempészet eseteiben folytatott nyomozások száma is. Az Európa Tanácsnak a politikai pártok finanszírozására és a korrupcióval kapcsolatos jogszabályi rendelkezésekre vonatkozó ajánlásait kielégítő módon kezelték. Az új albán kormány komolyan elköteleződött a korrupció elleni küzdelem mellett, és programjában prioritásként kezelte ezt a kérdést.

Mivel Albánia teljesítette a szükséges előrelépést, a Bizottság ajánlja, hogy a Tanács adja meg Albánia számára a tagjelölt státuszt, megelőlegezve azt, hogy Albánia folytatja a szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelmet.

A Bizottság 2010. évi véleményében megfogalmazottakon kívül Albániának a következő kulcsfontosságú prioritásokat kell teljesítenie a csatlakozási tárgyalások megkezdéséhez:

1. a közigazgatási reform végrehajtásának folytatása azzal a céllal, hogy növekedjen a közigazgatás szakszerűsége és csökkenjen politikai áthatottsága;
2. további lépések az igazságügyi intézmények függetlenségének, hatékonyságának és elszámoltathatóságának megerősítésére;
3. további elszánt erőfeszítések a korrupció elleni küzdelem terén, ide értve masszív eredmények felmutatását is a proaktív vizsgálatok, bírósági eljárás alá vonások és ítéletek terén;
4. további elszánt erőfeszítések a szervezett bűnözés elleni küzdelem terén, ide értve masszív eredmények felmutatását is a proaktív vizsgálatok, bírósági eljárás alá vonások és ítéletek terén;

5. hatékony intézkedések meghozatala az emberi jogok védelmének megerősítésére, ideértve a roma- és diszkriminációellenes politikákat, valamint a szellemi tulajdonjogok végrehajtását is.

A Bizottság készen áll arra, hogy támogassa Albániának e kulcsfontosságú prioritások megvalósítására irányuló erőfeszítéseit azzal, hogy magas szintű párbeszédet kezd az országgal.

Albánia uniós jövőjének biztosítása szempontjából életbevágó lesz, hogy sikerüljön konstruktív és fenntartható párbeszédet kialakítani a kormány és az ellenzék között az unióval kapcsolatos reformok terén. Továbbra is alapvető fontosságú Albánia konstruktív elkötelezettsége a regionális együttműködés mellett.

15. **Bosznia-Hercegovina** holtponton van az európai integrációs folyamatban. Az országnak további késedelem nélkül végre kell hajtania az Emberi Jogok Európai Bírósága által hozott Sejdic-Finci ítéletet, hogy tovább léphessen az EU felé vezető úton. Ennek az ítéletnek a végrehajtása nemcsak az EU-hoz való közeledés szempontjából fontos az országnak, de Bosznia-Hercegovina elnöksége és parlamentje legitimitásának és hitelességének szempontjából is, amelyek tekintetében 2014-ben tartanak majd választásokat. Bosznia-Hercegovinának sürgősen ki kell alakítania egy uniós ügyekkel foglalkozó koordinációs mechanizmust is, hogy egységesen tudjon fellépni az EU-val kapcsolatos kérdésekben.

Az EU felé vezető úton való továbblépéshez szükséges konszenzus nélkül nagy a kockázata annak, hogy az előcsatlakozási támogatások nem fogják meghozni a várt eredményeket. Mivel még nem sikerült megoldást találni a Sejdic-Finci ítélet végrehajtására, és még nem hozták létre az uniós ügyekkel foglalkozó koordinációs mechanizmust, nem tartható fenn az uniós előcsatlakozási támogatások korábbi szintje.

A Bizottság úgy határozott, hogy elhalasztja az IPA II-ről folytatott további tárgyalásokat mindaddig, amíg az ország vissza nem tér az EU-integráció útjára. Ha nem történik kézzelfogható előrelépés, Bosznia-Hercegovina azt kockáztatja, hogy jelentős IPA-támogatásoktól esik el.

Az EU szilárdan elkötelezett amellett, hogy támogassa Bosznia-Hercegovinát és polgárait az EU felé haladással kapcsolatos reményeik és törekvéseik megvalósításában. A további előrelépés azon múlik, hogy a politikai vezetők képesek-e együttműködni és meg tudnak-e egyezni azon kompromisszumról, amelyek szabaddá tennék az utat az EU felé. Ha sikerülne egy ilyen kompromisszumról megállapodni, az hozzájárulna a polgárok abbéli bizalmának megújulásához, hogy a vezetés képes eredményeket elérni az uniós integráció terén. Ez a stabilizációs és társulási megállapodás hatályba lépéséhez, majd azt követően egy hiteles tagsági kérelem benyújtásához vezetne.

Bár a teljes igazságügyi reform tekintetében korlátozott volt az előrelépés, a Bizottság által a strukturált igazságügyi párbeszéd keretében megfogalmazott ajánlások közül többnek a végrehajtása folyamatban van. Ez a párbeszéd jól mutatja a bővítési menetrendben rejlő lehetőségeket és a hatékony elkötelezettség előnyeit. Némi előrelépés történt a háborús bűncselekményekkel kapcsolatos bírósági ügyhátralék csökkentésében is. A rég várt népszámlálás végrehajtását az EU és más nemzetközi szervezetek által is támogatott, valamennyi szinten végrehajtott alapos előkészületek tették lehetővé. Az ország előtt azonban fontos kihívások állnak. Nagyobb figyelemre van szükség a jogállamiság területén, nevezetesen az igazságügyi reformmal, a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelemmel, a közigazgatási reformmal, a

véleménynyilvánítás szabadságával – ide értve az újságírók megfélemlítésének kezelését –, valamint – többek közt a romákat sújtó – diszkrimináció kezelésével kapcsolatban. További gazdasági reformokra van szükség a gyenge üzleti környezet javításához, valamint az egységes gazdasági tér kialakításához az országban.

Horvátország csatlakozását követően a Bizottság elfogadhatatlannak tarja, hogy Bosznia-Hercegovina mindeddig megtagadta az ideiglenes megállapodásnak/ a stabilizációs és társulási megállapodásnak az ország Horvátországgal folytatott hagyományos kereskedelmét figyelembe vető kiigazítását. A Bizottság felkéri Bosznia-Hercegovinát, hogy sürgősen vizsgálja felül álláspontját, hogy a lehető leghamarabb véglegesíteni lehessen a hagyományos kereskedelmi forgalmon alapuló kiigazítást.

16. **Koszovó:** 2013. történelmi jelentőségű év volt Koszovó Európai Unió felé vezető útján. A júniusi Európai Tanácsnak a stabilizációs és társulási megállapodásra (STM) irányuló tárgyalások megkezdésére vonatkozó felhatalmazása jelentős új szakasz kezdetét jelzi az EU és Koszovó közötti kapcsolatokban. Ez a lépés a kulcsfontosságú reformok terén tett haladás és a Koszovó által a Szerbiához fűződő viszony rendezése érdekében tett jelentős erőfeszítések elismerése. A megállapodásra irányuló tárgyalások hivatalosan ebben a hónapban kezdődnek. A Bizottság célja, hogy ezeket a tárgyalásokat 2014 tavaszán lezárja, nyáron parafálja a megállapodástervezetet, majd ezután benyújtsa a megállapodás aláírására és megkötésére vonatkozó javaslatokat a Tanácsnak.

Koszovó tevékeny és konstruktív munkát végzett a Szerbiához fűződő kapcsolatok látható és fenntartható javítása érdekében. Koszovónak az EU közvetítésével zajló párbeszéd melletti elkötelezettsége a mérföldkőnek számító „A kapcsolatok normalizálását vezérlő elvekről szóló első megállapodást” (a továbbiakban: első megállapodás) eredményezte áprilisban Szerbiával, amelyet májusban végrehajtási terv egészített ki. A végrehajtás folytatódott, és máris számos visszafordíthatatlan változást eredményezett a térségben. A felek az energiaügy és a távközlés terén is megállapodásra jutottak. Koszovónak továbbra is teljesen elkötelezettnek kell maradnia a Szerbiához fűződő kapcsolatok további normalizálása, valamint a párbeszéd során elért összes megállapodás végrehajtása mellett. A Bizottság pótlólagos IPA-támogatást fog az érintett közösségek rendelkezésére bocsátani az áprilisi megállapodás végrehajtásához.

A jogállamiság továbbra is kulcsfontosságú prioritás Koszovó számára. A jogállamiság a stabilizációs és társulási folyamatnak is sarokköve, amelyben Koszovó is részt vesz. A jogállamiságról folytatott strukturált párbeszéd ezért továbbra is támogatni és irányítani fogja Koszovót ezen a területen, többek közt az EU koszovói jogállamiság-missziója, az EULEX jövőjéről folyó párbeszéd során is. Koszovó további intézkedéseket tesz a vízumliberalizációs ütemtervben szereplő prioritások megválaszolására, és a Bizottság minderről 2014 első felében fog jelentést benyújtani.

Koszovónak most a reformok végrehajtására kell koncentrálnia, hogy teljesíteni tudja majd a jövőbeli STM-ből eredő kötelezettségeit. Különös figyelmet kell fordítani a szervezett bűnözés és a korrupció kezelésére, végre kell hajtani az igazságügyi és közigazgatási reformot, biztosítani kell a kisebbségekhez tartozó személyek – köztük a romák – jogait, és foglalkozni kell a kereskedelmi kérdésekkel. Koszovónak sürgősen kezelnie kell a munkaerőpiacát negatívan érintő munkanélküliséget és strukturális problémákat.

A Bizottság felkér minden szavazásra jogosult polgárt, hogy vegyen részt a novemberi helyhatósági választásokon. Ez fontos lehetőség az észak-koszovói helyi közösség

számára, hogy éljen demokratikus jogaival és teljes mértékben részt vegyen Koszovó jövőbeni fejlődésében. A Bizottság várakozásai szerint a hatóságok gondoskodni fognak arról, hogy a választások inkluzívak legyenek, és teljes mértékben tiszteletben tartsák a demokratikus elveket.

17. **Törökország** tagjelölt ország és az Európai Unió stratégiai partnere. Törökország nagy, dinamikus gazdaságával az EU fontos kereskedelmi partnere, és a vámunión keresztül értékes eleme az EU versenyképességének. Törökország földrajzi fekvése stratégiai fontosságú, többek közt az energiabiztonság szempontjából is, és fontos regionális szerepet tölt be. A Bizottság kiemeli a külpolitikai kérdésekről folyó együttműködés és párbeszéd fontosságát. A 2012-ben indított eredményközpontú program továbbra is támogatja és kiegészíti a Törökországgal folytatott csatlakozási tárgyalásokat, de nem helyettesíti azokat. Az EU és Törökország kapcsolatában rejlő lehetőségeket egy aktív és hiteles csatlakozási folyamat keretében lehet a leginkább kiaknázni, melynek során az EU a törökországi gazdasági és politikai reformok megszilárdítója marad. Tovább erősítené az együttműködést, ha Törökország, az EU és a tagállamok között több magas szintű kapcsolatfelvételre kerülne sor.

Az elmúlt tizenkét hónapban fontos haladás történt a reformok tekintetében. A negyedik igazságügyi reformcsomag megerősíti az alapvető jogok védelmét, ide értve a véleménynyilvánítás szabadságát, valamint a kínzás és a bántalmazás eseteinek büntetlensége elleni küzdelmet is. A kormány történelmi jelentőségű békefolyamatot kezdett, mely véget kíván vetni az ország délkeleti részében tapasztalható terrorizmusnak és erőszaknak, valamint elő kívánja készíteni a terepet a kurd kérdés megoldásához. A 2013 szeptemberében előterjesztett demokratizációs csomagban bejelentett intézkedések további reformokat vetítenek elő egy sor fontos területen, ide értve a töröktől eltérő nyelvek használatát, a kisebbségekhez tartozó személyek jogait, valamint a parlamenti részvételhez és költségvetési támogatáshoz a politikai pártok számára jelenleg előírt magas küszöb kezelésének kérdését. Nagyon fontos, hogy ezek végrehajtása az érintettekkel együttműködésben és az európai normáknak megfelelően történjen. Az új alkotmány megszövegezésének céljával létrehozott pártközi parlamenti egyeztető bizottság számos cikk tekintetében megállapodásra jutott. A külföldiekről és a nemzetközi védelemről szóló átfogó jogszabály elfogadása fontos lépés volt a menedékkérők megfelelő védelme érdekében. Létrehozták az ombudsman intézményét, amely már tevékenyen dolgozik szerepe betöltésén. A korábban érzékenynek tekintett témákról egyre több nyilvános vita folyik. Törökország nagyon fontos humanitárius segítséget nyújtott a hazájukból elmenekülő szíriaiak nagy számának. További kedvező fejlemény, hogy Törökország megerősítette a transzanatóliai gázvezetékről szóló megállapodást, melynek célja a transzadriai gázvezetékkel való összeköttetés kialakítása annak érdekében, hogy a Kaszpi-tengertől származó földgáz Törökországon át eljuthasson az EU-ba .

Komoly aggodalomra adott okot, hogy a május-júniusi tiltakozások során a rendőrség erőszakos túlkapásaira került sor, és általánosságban sem folyt párbeszéd. Ez rámutat arra, hogy mennyire sürgős lenne a további reform, valamint a párbeszéd ösztönzése a teljes politikai palettán és szélesebb értelemben az egész társadalomban, valamint az alapvető jogok tiszteletben tartása a gyakorlatban. Számos közigazgatási és jogi eljárás indult a tüntetések során tapasztalt rendőri magatartás ügyében. Ezeket az eljárásokat az európai normáknak megfelelően kell lefolytatni, és felelősségre kell vonni az elkövetőket. A belügyminisztérium kiadott két körlevelet, melyek célja a tüntetések során végrehajtott rendőri beavatkozásra vonatkozó eljárások javítása. Fontos lenne elkészíteni a bűnüldözés monitoring mechanizmusának létrehozására vonatkozó terveket, hogy biztosított legyen a rendőri magatartás független felügyelete. További

változtatásokra van szükség a török jogrendszerben, különösen a véleménynyilvánítás és a média, valamint a gyülekezés és az egyesülés szabadságának megerősítése érdekében; a bírói gyakorlatnak szisztematikusan tükröznie kell az európai normákat. Teljes mértékben végre kell hajtani a negyedik igazságügyi reformcsomagot. A júniusi tüntetéshullám az elmúlt évtizedben megvalósuló reformnak, valamint egy olyan, élénk és sokszínű civil társadalom kialakulásának köszönhető, amely elvárja, hogy tiszteletben tartsák és rendszeresen konzultáljanak vele a döntéshozatal minden szintjén, függetlenül attól, hogy éppen kinek van többsége a parlamentben.

Ezek a fejlemények mind rámutatnak arra, hogy mennyire fontos az EU elkötelezettsége, valamint az, hogy az EU referencia maradjon a törökországi reformok számára. Ennek érdekében új lendületet kell adni a csatlakozási tárgyalásoknak, tiszteletben tartva az EU kötelezettségvállalásait és a kialakított feltételrendszert. E tekintetben fontos lépés a regionális politikáról szóló 22. fejezet megnyitása; a Bizottság várakozással tekint a kormányközi konferenciára, amelyre a lehető leghamarabb sort kerítenek. Törökország haladást ért el számos más fejezet tekintetében. Törökország azzal gyorsíthatja fel a tárgyalások tempóját, ha teljesíti a referenciértékeket, teljesíti a tárgyalási keret követelményeit, és tiszteletben tartja az EU-val szemben fennálló szerződéses kötelezettségeit.

A csatlakozási tárgyalások haladása és a törökországi politikai reformok továbbvitele egy és ugyanazon érmem két oldala. Törökországnak és az EU-nak egyaránt érdeke, hogy a lehető leghamarabb megegyezés szülessen az igazságszolgáltatásról és alapvető jogokról szóló 23. fejezet, valamint a jogérvényesülésről, szabadságról és biztonságról szóló 24. fejezet megnyitásához szükséges referenciaértékekről, és hogy ezekről tájékoztassák Törökországot, hogy mielőbb megkezdődhessenek a tárgyalások erről a két fejezetről, és elmélyülhessen az EU Törökországgal folytatott párbeszéde az alapvető kölcsönös érdekek mentén, valamint támogatást kapjanak a folyamatban lévő reformtörekvések. Az EU és Törökország közötti visszafogadási megállapodás aláírása és ezzel egy időben a vízumliberalizáció irányába mutató párbeszéd megkezdése új lendületet adhat az EU-török kapcsolatoknak, és mindkét fél számára konkrét előnyöket hozhat. Fontos, hogy haladás történjen ebben a két folyamatban, valamint hogy gyorsan lezáruljon a visszafogadási megállapodás aláírása és megerősítése Törökországban. Ezenkívül az EU és Törökország közötti energiaügyi együttműködés megerősítése és a csatlakozási tárgyalások haladása elősegítené az összeköttetések kialakítását, valamint az EU és Törökország energiapiacainak integrációját.

A Bizottság hangsúlyozza, hogy minden uniós tagállamnak szuverén joga többek közt kétoldalú megállapodásokat kötni, valamint természeti erőforrásaikat feltárni és kiaknázni az uniós vívmányoknak és a nemzetközi jognak megfelelően, ide értve az ENSZ tengerjogi egyezményét is. A Tanács és a Bizottság tavalyi, megismételt álláspontjának megfelelően most már sürgető, hogy Törökország teljesítse a kiegészítő jegyzőkönyv teljes körű végrehajtására vonatkozó kötelezettségét, valamint hogy előrelépjen a Ciprusi Köztársasághoz fűződő kapcsolatai rendezésében. Ez új lendületet adhatna a csatlakozási folyamatnak, és lehetővé tenné különösen, hogy előrelépés történjen a Tanács 2006. decemberi következtetései által érintett nyolcadik fejezet tekintetében. A Bizottság azt is kéri, hogy tartózkodjanak minden olyan fenyegetéstől, konfliktusforrástól és fellépéstől, amely árthat a jószomszédi kapcsolatoknak és a viták békés rendezésének. Nagyon fontos, hogy Törökország konkrét elkötelezettséget és hozzájárulást tanúsítson a ciprusi kérdés átfogó rendezése iránt.

18. A **ciprusi kérdés** tekintetében a Bizottság azt várja a ciprusi görög és a ciprusi török közösségtől, hogy folytassák az átfogó rendezésről szóló, teljes körű tárgyalásokat az ENSZ védnöksége alatt. A Bizottság azt várja a két féltől, hogy gyorsan térjenek a lényegi kérdésekre a kérdés sikeres lezárásának gyors megvalósítása érdekében. Minden félt arra bíztat, hogy járuljon hozzá a közösségek közötti pozitív légkör megteremtéséhez olyan lépések, amelyek előnyeit a ciprusiak mindennapi életükben érezhetik, és készítsék fel a nyilvánosságot a szükséges kompromisszumokra. A Bizottság véleménye szerint az újraegyesítés sokkal több előnnyel járna, mint amit azért fel kellene adni. Különösen lényeges, hogy minden ciprusi teljes mértékben profitálhatna a szénhidrogén-tartalékok kitermelésének. A Bizottság készen áll arra, hogy tovább erősítse a folyamathoz nyújtott támogatását, amennyiben a két fél ezt kéri, és az ENSZ ezt jóváhagyja.

19. **Izland:** Izland már a csatlakozási tárgyalások előrehaladott szakaszában tartott, amikor az új kormány úgy döntött, hogy felfüggeszti a tárgyalásokat, és leállt a csatlakozási folyamat. A kormány kijelentette, hogy értékelést készít az eddig folytatott tárgyalásokról, valamint az Európai Unióban történt fejleményekről. Ezt az értékelést a következő hónapokban fogják vitára bocsátani az izlandi parlamentben. A Bizottság felfüggesztette az IPA II-vel kapcsolatos előkészítő munkát. Mindenesetre Izland fontos partner marad az EU számára.

MELLÉKLET

Következtetések Montenegróról, Szerbiáról, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságról, Albániáról, Bosznia-Hercegovináról, Koszovóról, Törökországról, valamint Izlandról

Montenegró

Montenegró EU felé tartó útján új és intenzív szakaszt jelent, hogy 2012 júniusában megkezdődtek az ország EU csatlakozási tárgyalásai. A 23. (igazságszolgáltatás és alapvető jogok) és 24. (jogérvényesülés, szabadság és biztonság) fejezetekre alkalmazott új megközelítés végrehajtásához szükséges mélyreható és tartós politikai reformok szilárd politikai szándékot és megerősített igazgatási kapacitást követelnek. A csatlakozási folyamatnak inkluzívnak kell lennie, a civil társadalom mindenre kiterjedő erőteljes bevonásával.

A jelentés által felölelt időszakban Montenegró az ország jogállamiságot megszilárdító reformfolyamatát vezérlő, átfogó cselekvési tervek kidolgozására helyezte a hangsúlyt. Júniusban a kormány elfogadta ezeket a cselekvési terveket, amelyek nyitó referenciakritériumokat képeznek a 23. és 24. fejezet tekintetében. A cselekvési tervek elfogadását követően a Bizottság augusztusban ajánlást tett e fejezetek megnyitására, szeptemberben pedig a Tanács felkérte Montenegrót tárgyalási álláspontjainak előterjesztésére. A munka a Montenegróval folytatott tárgyalások keretében meghatározott, e fejezetekre vonatkozó új megközelítésnek megfelelően halad.

2013. június végén az összes tárgyalási fejezet tekintetében befejeződtek az átvilágító találkozók. Eddig két fejezetről (tudomány és kutatás, oktatás és kultúra) ideiglenesen lezárultak a tárgyalások. Hat fejezet (az áruk szabad mozgása; letelepedési jog és a szolgáltatásnyújtás szabadsága; versenypolitika; mezőgazdaság és vidékfejlesztés; élelmiszerbiztonság, állat- és növény-egészségügyi politika; regionális politika és a strukturális eszközök koordinációja) tekintetében nyitó referenciakritériumokat határoztak meg.

A közigazgatási reform prioritásnak tekintendő annak biztosításához, hogy Montenegró kellő kapacitással rendelkezzen az uniós vívmányok alkalmazásához, a civil szolgálat politikai befolyásoltságának kezeléséhez, valamint átláthatóságának és szakszerűségének fokozásához. Az elmúlt hónapok eseményei – különösen a közpénzek pártpolitikai célokra történő állítólagos felhasználása – rávilágítottak annak fontosságára, hogy meg kell erősíteni a polgárok közintézményekbe vetett bizalmát. Ebben az összefüggésben fontos biztosítani, hogy a vizsgálatokat alaposan és gyorsan végezzék, és meghozzák a megfelelő intézkedéseket. Megfelelően nyomon kell követni továbbá a választási folyamattal foglalkozó parlamenti csoport tevékenységét. Montenegrónak megfelelő nyomon követést kell biztosítani választási jogszabályaival kapcsolatban az EBESZ/ODIHR által tett régóta fennálló ajánlások tekintetében, valamint egyértelmű, széles körben elfogadott módon kell szétválasztania az állami és politikai érdekeket. Montenegró továbbra is megfelelően teljesíti az uniós tagsághoz szükséges **politikai kritériumokat**. A 2012. októberi parlamenti és 2013. áprilisi elnökválasztások nem változtattak az ország által az uniós csatlakozásnak tulajdonított stratégiai prioritáson. Noha e választásokat az EBESZ/ODIHR szakszerűen és hatékonyan lebonyolítottnak minősítette, bizonyos hiányosságokat is feltárt. A legnagyobb ellenzéki csoport két hónapig blokkolta a parlament munkáját annak következtében, hogy az ellenzék nem ismerte el az elnökválasztás eredményeit. A bojkott akkor ért véget, amikor a pártok között megállapodás született két parlamenti testület létrehozásáról: egyik a választási célokra szolgáló közpénzekkel való állítólagos visszaélések kivizsgálására, másik a választások javítását célzó ajánlások tervezetének kidolgozására. A közpénzekkel való állítólagos visszaélést vizsgáló parlamenti bizottság júliusban fejezte be munkáját. A parlamentnek nem sikerült megállapodnia olyan következtetésekről, amelyek többek között politikai felelősséget

állapítottak volna meg, így a munka eredménye egy technikai jelentésre korlátozódott. Az igazságügyi nyomon követést még biztosítani kell.

A választási folyamatba vetett bizalom megnyerését célzó munkacsoport már elfogadott egy törvénytervezetet a szavazói nyilvántartásokról szóló törvény helyébe lépő egységes szavazói listáról, valamint módosítástervezeteket a személyazonosító igazolványokról szóló törvényhez. Ami a jogállamiság területét illeti, a parlament elfogadta a bírói kar függetlenségének megerősítése tekintetében rég várt alkotmánymódosításokat, amelyek nagyjából megfelelnek a Velencei Bizottság ajánlásainak.

Montenegró aktívan részt vesz a regionális és nemzetközi rendőrségi és igazságügyi együttműködésben. Jóllehet hoztak néhány ítéletet kábítószer-csempészettel kapcsolatban, csupán kevés eset tett említést olyan bűncselekményekről, mint például az emberkereskedelem és a pénzmosás. Egyes első fokon hozott, szervezett bűnözést és korrupciót érintő ítéleteket felülbíráltak. Továbbra is komoly aggodalomra ad okot a fogvatartottakkal való embertelen bánásmód eseteinek büntetlensége.

Montenegró vezető szerepet játszik a regionális együttműködés előmozdításában, különösen a „nyugat-balkáni Hatok” kezdeményezés létrehozására irányuló javaslata révén.

Ami a Nemzetközi Büntetőbíróságot illeti, Montenegró továbbra is fenntartja az Egyesült Államokkal 2007-ben kötött bilaterális mentességi megállapodást, amely mentességet nyújt a Bíróság joghatósága alól. Montenegrónak közelítenie kell az EU álláspontjához.

Ami a jövőt illeti, Montenegrónak biztosítani kell a közpénzek pártpolitikai célokra történt állítólagos felhasználásának politikai és igazságszolgáltatási nyomon követését. Véghez kell vinnie továbbá a választással foglalkozó parlamenti csoport munkáját olyan jogalkotási és egyéb intézkedések elfogadásával, amelyek a politikai támogatottságot kívánják kiterjeszteni, valamint meg kívánják erősíteni a választási folyamatba és az állami intézményekbe vetett bizalmat.

A nyilvánosság államba vetett bizalmának megerősítése szorosan kapcsolódik a jogállamiság további megerősítéséhez. Montenegró e területekre vonatkozó cselekvési terveinek hatékony és időben történő végrehajtása ezért központi szerepet játszik. Különös figyelmet kell fordítani a bírói kar függetlenségének, elszámoltathatóságának és szakszerűségének javítását célzó reformoknak, a feddhetetlenségi biztosítékok megerősítése és érdemen alapuló kinevezések révén. E tekintetben fontos szerepe lesz az alkotmánymódosítások végrehajtásának. Ezzel párhuzamosan Montenegrónak eredményeket kell felmutatnia a korrupció és a szervezett bűnözés eseteinek – ideértve a magas szinten elkövetetteket is – szisztematikus kivizsgálásában és bíróság elé állításában, valamint az elkövetett bűncselekmények súlyosságával arányos szankciók kivetésében.

A véleménynyilvánítás szabadságát meg kell erősíteni, többek között az újságírók elleni erőszak és fenyegetés valamennyi esetének megfelelő kivizsgálásával és az elkövetők bíróság elé állításával. Nagyobb figyelmet kell fordítani arra, hogy kezeljék az igazságszolgáltatási és bűnüldöző hatóságoknak az emberi jogok védelme terén mutatkozó hiányosságait, különösen a kiszolgáltatott helyzetű csoportok tekintetében. A romák továbbra is megkülönböztetéssel szembesülnek, különösen a szociális és gazdasági jogok tekintetében, politikai szinten pedig továbbra sem megfelelő a képviseletük. A leszbikus, homoszexuális, biszexuális, transznemű és interszexuális aktivisták továbbra is megkülönböztetésnek esnek áldozatul, a támadásokat pedig ritkán jelentik; és a büntetéseket még meg kell erősíteni.

Pozitív lépés az állami szektor átszervezésére vonatkozó terv elfogadása, valamint a köztisztviselőkről és közalkalmazottakról szóló új törvény hatályba lépése. A köztisztviselők tisztességes és verseny alapján történő felvétele előfeltétel a szakszerű közigazgatás

kialakításához. Aggasztóak a dátum nélküli felmondó levelek, amelyeket vissza kell küldeni az azokat aláíró alkalmazottaknak.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Montenegró további előrelépést tett ahhoz, hogy működőképes piacgazdasággá váljon. Az ország várhatóan képes lesz arra, hogy középtávon megbirkózzon az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel, feltéve, hogy megfelelő makrogazdasági politikák és strukturális reformok révén továbbra is foglalkozik a jelenlegi hiányosságokkal.

Az országnak 2013-ban sikerült kilábalnia a 2012-ben kezdődött recesszióból. A turizmus és a közvetlen külföldi befektetések ellenállóképessége – a villamosenergia-export növekedésével együtt – támogatta a talpra állást, és ellensúlyozta a gyenge hazai keresletet. A folyó fizetési mérleg hiánya csökken ugyan, de továbbra is nagyon magas. Júliusban az alumíniumgyártó KAP ellen csődeljárás indult, amely a függő kötelezettségek jelentős mérete miatt kockázatot jelent az államháztartásra nézve. A munkanélküliség továbbra is nagyon magas. Négy évig tartó hitelzsugorodás után pozitívvá vált a hitelnövekedés, de a nem teljesített hitelek magas szintje továbbra is súlyosan rányomja bélyegét a bankok tőkésítésére és így a hitelkínálatra.

A jelenlegi gazdasági kihívásokkal való megbirkózáshoz és a külső egyensúlyhiány csökkentéséhez Montenegrónak meg kell erősítenie versenyképességét például azáltal, hogy fokozza a termelékenységet, valamint további közvetlen külföldi befektetést vonz a turizmustól és ingatlanpiactól eltérő ágazatokba. A stabil üzleti környezet megteremtését továbbra is akadályozza a gyenge lábakon álló jogállamiság és a korrupció. A magas munkanélküliségi ráta megköveteli a munkához szükséges képzettségek kínálata és kereslete közötti hézag áthidalását, és vállalati szinten függetlenebb bérképzés lehetővé tételét. Megköveteli továbbá az állami foglalkoztatási szolgálat megerősítését az aktivizálási politikák végrehajtása, valamint inkluzív és hatékony munkaerőpiac megteremtése érdekében. A hatóságoknak objektíven mérlegelniük kell az alumínium-konglomerátum piaci feltételek melletti életképességét, és hogy mi lenne a lehető legjobb megoldás az államháztartásra nehezedő nyomás súlyosbítása nélkül. Folytatni kell a költségvetési konszolidáció útját, többek között az adóhátralékok behajtását célzó erőfeszítésekkel. A nem teljesítő hitelek magas szintje továbbra is aggodalomra ad okot, és megfelelő tartalékképzést és teljesítést biztosító megerősített banki felügyeletet szorgalmaz. Az informális szektor továbbra is fontos kihívást jelent.

Ami **a tagsággal kapcsolatos kötelezettségek felvállalásának képességét** illeti, Montenegróban vegyes képet mutat a jogharmonizáció foka. Az igazgatási kapacitás megerősítése számos területre kiható közös kihívás. Olyan fejezetek tekintetében, mint például a közbeszerzés, a társasági jog, a szellemi tulajdonjogok, az információs társadalom és a média, az adózás, a vállalat- és iparpolitika, Montenegró kellően előrehaladott ahhoz, hogy a Bizottság ajánlani tudta a csatlakozási tárgyalások megnyitását.

Más területeken, mint például az áruk szabad mozgása; letelepedési jog és a szolgáltatásnyújtás szabadsága; mezőgazdaság és vidékfejlesztés; élelmiszerbiztonság, állat- és növény-egészségügyi politika; valamint a regionális politika és a strukturális eszközök koordinálása, – gyakran a vívmányokhoz való közelítésre vonatkozó stratégiákat tartalmazó – nyitó referenciakritériumokat állapítottak meg. Most e referenciáknak kell vezérelniük Montenegró elkövetkezendő hónapokban elvégzendő teendőit. A versenypolitikai fejezet tekintetében különösen sürgős a KAP alumíniumgyártó szerkezetátalakítási tervének kidolgozása, hogy Montenegró eleget tehessen a stabilizációs és társulási megállapodásból fakadó kötelezettségeinek. A környezetvédelem és éghajlatváltozás területén jelentős erőfeszítésekre – többek között több stratégiai tervezésre – van szükség az uniós vívmányokhoz való közelítés és végrehajtásuk biztosításához.

Szerbia

2013 történelmi jelentőségű év volt Szerbia Európai Unió felé vezető útján. Szerbia aktívan és konstruktívan munkálkodott azon, hogy szemmel láthatóan és fenntartható módon javítsa Koszovóhoz fűződő kapcsolatait. Áprilisban Szerbia részvétele az EU által megkönnyített párbeszédben mérföldkőnek számító megállapodást eredményezett, nevezetesen *„A kapcsolatok normalizálását vezérlő elvekről szóló első megállapodást“*(a továbbiakban: az első megállapodás), amely májusban cselekvési tervvel egészült ki. A két fél megegyezett arról, hogy a másik fél uniós csatlakozás felé vezető útját egyikük sem fogja akadályozni, és másokat sem fognak annak akadályozására bátorítani. Ez alapvető változást jelent a két oldal kapcsolataiban. Az első megállapodás végrehajtása folytatódott, és máris számos visszafordíthatatlan gyakorlati változást eredményezett. A felek megállapodásra jutottak az energiaügyről és a távközlésről. Haladt a technikai párbeszéd során született megállapodások végrehajtása is, Szerbia EULEX-szel folytatott együttműködése pedig számos területen tovább javult.

Szerbia új lendületet adott a reformoknak, a szomszédos országokkal való magas szintű kapcsolatait pedig és intenzívebbé tette arra törekedve, hogy pozitív hozzájárulást biztosítson a regionális együttműködéshez. Szerbia lépéseket tett költségvetési helyzete konszolidálására és üzleti környezete kedvezőbbé tételére. Folytatta jogszabályai uniós követelményekhez való közelítését számos területen, amelyeket jelenleg a 2013–2016 közötti időszakra szóló, az uniós vívmányok elfogadására vonatkozó nemzeti cselekvési terv keretében felügyelnek. Az EU és Szerbia közötti stabilizációs és társulási megállapodás szeptember 1-jén lépett hatályba.

Az elért jelentős előrelépés eredményeként a Szerbia és az Európai Unió közötti kapcsolatok új szakaszba léptek. Az Európai Tanács – a Bizottság április 22-i ajánlását követően – június 28-án úgy határozott, hogy megnyitja a csatlakozási tárgyalásokat. A Bizottság július 22-én a Tanács elé terjesztette a tárgyalások keretéről szóló javaslatát. A Bizottság szeptemberben az uniós vívmányok elemző vizsgálatát (átvilágítás, „screening“) is megkezdte. A Tanács várhatóan hamarosan elfogadja – az Európai Tanács pedig megerősíti – a tárgyalási keretet, hogy legkésőbb 2014 januárjában megtarthassák a Szerbia csatlakozásával foglalkozó első kormányközi konferenciát.

Az EU és Szerbia közötti kapcsolatoknak ebben az új, megpróbáltató szakaszában Szerbiának tovább kell fokoznia erőfeszítéseit, hogy teljes mértékben eleget tegyen valamennyi tagságra vonatkozó kritériumnak. Fontos lesz továbbá, hogy a csatlakozáshoz vezető úton végig rendszeresen kommunikáljon arról, hogy a csatlakozási folyamat milyen előnyöket és lehetőségeket teremt a Szerbiában élő összes polgár számára.

Szerbia fontosabb kihívásai között különös figyelmet kell fordítani a jogállamiság kulcsfontosságú területeire, különösen az igazságügy reformjára, a korrupció és szervezett bűnözés elleni küzdelemre, a közigazgatási reformra, a legfontosabb intézmények függetlenségére, a média szabadságára, a megkülönböztetés-mentességre, valamint a kisebbségek védelmére.

Szerbiának továbbra is teljes mértékben el kell köteleznie magát a Koszovóval való kapcsolatok további rendezése, valamint a párbeszéd során született valamennyi megállapodás végrehajtása mellett, többek között adott esetben az EULEX-szel együttműködésben. Szerbiának be kell fejeznie az első megállapodás végrehajtását, különösen a rendőrség, a jogérvényesülés és a koszovói helyhatósági választások tekintetében. Fontos, hogy Szerbia továbbra is ösztönözze a koszovói szerbek nagyarányú részvételét a soron következő koszovói helyhatósági választásokon. Továbbra is biztosítani kell a befogadó jellegű regionális együttműködés elvének teljes körű alkalmazását, többek között a délkelet-európai együttműködési folyamat csúcstalálkozóján felmerülthöz hasonló problémák

elkerülésével. Szerbiának továbbra is aktívan hozzá kell járulnia a regionális együttműködéshez és a megbékéléshez.

Szerbia megfelelően teljesíti a **politikai kritériumokat**. A kormány aktívan követte az EU-integrációs menetrendet, a kulcsfontosságú politikai döntésekben tanúsított konszenzussal és a konzultációs folyamat megerősítésével. A parlament átláthatóbbá tette saját tevékenységét, hatékonyabbá tette a jogalkotási konzultációt, valamint megerősítette a végrehajtó hatalom feletti felügyeletét. Ugyanakkor még mindig gyakran alkalmaz sürgősségi eljárásokat, amelyek indokolatlanul korlátozzák a tervezett jogszabályok ellenőrzésére szolgáló időt és vitateret.

A 23. (igazságszolgáltatás és alapvető jogok) és 24. (szabadság, biztonság és a jog érvényesülése) fejezetekre alkalmazott új megközelítéssel összhangban Szerbia különös figyelmet fordított a jogállamiság javítására, ami kulcsfontosságú kérdés lesz. Kiterjedt konzultációt követően Szerbia átfogó új stratégiákat fogadott el az igazságszolgáltatás, a korrupció elleni küzdelem és a megkülönböztetés-mentesség kulcsfontosságú területein. Szemmel látható, proaktív megközelítést alkalmazott a korrupció elleni küzdelem terén végzett nyomozásokra, ideértve a magas szinten elkövetett eseteket is. A regionális és nemzetközi együttműködés is hozott némi eredményt a szervezett bűnözés elleni küzdelem terén. Bár számos esetben kezdtek bűnügyi nyomozásokat, e területeken továbbra is alacsony a jogerős ítéletek aránya. Szerbia továbbra is együttműködött a volt Jugoszláviával foglalkozó nemzetközi büntetőtörvényszékkel (ICTY).

Ami a véleménynyilvánítás szabadságát illeti, már nem minősül bűncselekménynek a becsületsértés minősítését. A romák befogadását célzó korábbi kötelezettségvállalásokkal összhangban intézkedéseket hajtottak végre, és új cselekvési tervet fogadtak el. A kisebbségek védelmének jogi keretét továbbra is általánosságban tiszteletben tartják, de még ki kell építeni egész Szerbiára kiterjedő következetes végrehajtását olyan területeken, mint például az oktatás, a nyelvhasználat, a média hozzáférhetősége, valamint a kisebbségi nyelveken tartott vallási szertartások. Noha a hatóságok és független intézmények tettek némi erőfeszítést a többi kiszolgáltatott helyzetű csoport – különösen a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű és interszexuális személyek – védelme céljából, továbbra sincs kellő politikai támogatás. Különösen sajnálatos, hogy biztonsági okokra hivatkozva immár harmadik éve tiltják be a büszkeség napi felvonást; ezzel elmulasztottak egy alkalmat arra, hogy demonstrálják az alapvető jogok tiszteletben tartását.

Ami a jövőt illeti, Szerbiának különös figyelmet kell fordítania a kulcsfontosságú intézmények, különösen a bírói kar függetlenségének megerősítésére. Az alkotmányos és jogalkotási keret még mindig indokolatlan politikai befolyásnak ad teret, ami különösen igaz a parlament igazságügyi kinevezésekben és elbocsátásokban játszott szerepére. A további reformokhoz a bírói kar átfogó funkcionális elemzésére lesz szükség a költség, a hatékonyság és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés tekintetében. Továbbra is nagyon fontos, hogy Szerbia sokkal jobb eredményeket mutasson fel a korrupció és a szervezett bűnözés kivizsgálása, büntetőeljárás alá vonása, valamint az elkövetők elítélése terén. A gazdasági válság átfogó felülvizsgálata céljából gondosan figyelemmel kell kísérni a „hivatali visszaélésről” szóló törvény nemrégiben elfogadott változtatásainak végrehajtását. Hatékony jogszabályokat kell létrehozni a visszaélést jelentő személyek védelmére. A bírói karra és a korrupció elleni küzdelemre vonatkozó stratégiák és cselekvési tervek hatékony végrehajtása jó próbája lesz annak, hogy Szerbia mennyire felkészült és mennyire hajlandó továbblépni. Az átvilágítás haladásával szükség lehet a fenti stratégiai dokumentumok kiigazítására.

A kormánynak a közigazgatási reform terén ugyancsak meg kell erősítenie irányítását, és tovább kell fejlesztenie az átlátható, érdemen alapuló közszolgálati rendszert. A helyi szintű közszolgálat jogi keretét még megfelelően alkalmazni és fejleszteni kell.

További figyelmet kell fordítani a média szabadságára. Szerbiának most előre kell lépnie a médiastratégia végrehajtása terén, kezdve azzal, hogy elfogadja a köztájékoztatásról és a médiáról, a közszolgálati műsorszolgáltatókról és az elektronikus kommunikációról szóló várt jogszabályokat. Továbbra is foglalkozni kell a média közvetlen állami finanszírozásának és ellenőrzésének, valamint a közszolgálati műsorszolgáltatók fenntarthatóságának kulcsfontosságú kérdéseivel. A megkülönböztetés elleni stratégia cselekvési tervét el kell fogadni és végre kell hajtani. A hatóságoknak meg kell erősíteniük a média, az emberijogvédők és egyéb kiszolgáltatott helyzetű csoportok – ideértve a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű és interszexuális személyek – védelmét a szélsőséges csoportok fenyegetéseivel és támadásaival szemben. A kisebbségek – ideértve a roma kisebbséget is – helyzetének javítása terén nemrégiben tett előrelépést idővel fokozni kell, többek között további pénzügyi forrásokkal. A roma kisebbség lakhatásának és okmányokkal való ellátásának kérdésével folyamatosan foglalkozni kell. Több figyelmet kell fordítani a súlyos szociális-gazdasági körülményekkel küzdő régiókra, különösen Szerbia déli és keleti részén. A nemzeti kisebbségi tanácsok 2014-es választása jó alkalom lesz arra, hogy Szerbia újólag megerősítse a kisebbségek védelme mellett tett kötelezettségvállalását. A választási folyamatot gondosan kell lebonyolítani, a független intézmények által tett korábbi ajánlások figyelembe vételével.

Fontos, hogy Szerbia a jövőben is aktívan hozzájáruljon a regionális együttműködéshez és továbbfejlessze a szomszédos országokhoz fűződő kötelékeit, többek között a rendezetlen bilaterális kérdések megoldásával.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Szerbia előrelépést tett a működőképes piacgazdaság megteremtése felé. Szerbiának jelentős további erőfeszítésekre van szüksége ahhoz, hogy gazdasága szerkezetét átalakítsa, valamint középtávon képes legyen megbirkózni az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel.

2012-ben Szerbia újabb recesszión ment keresztül, és a gazdaság 1,7 %-kal esett vissza. A magas exportnövekedés enyhítette a hazai kereslet visszaesésének hatását, és 2013 első felében csekély és egyenetlen talpra állást eredményezett. A költségvetési konszolidációra irányuló erőfeszítések túlnyomó részt a bevételi oldalra koncentrálódtak. Fellendült az állami tulajdonban lévő vállalatok szerkezetátalakítása. Némi előrelépés történt a korrupció elleni küzdelem és a tulajdonjogok erősítése terén.

A növekedés továbbra is korlátozott kiterjedésű, és a 2013-as gazdasági talpra állás első jelei nem jutottak el a munkaerőpiacig. A munkanélküliség és a költségvetési hiány továbbra is nagyon magas. A munkaerőpiac továbbra is rugalmatlan struktúrái, valamint a tartós munkahelyteremtés kérdése komoly kihívást jelentenek. Még mindig nem fogadtak el hiteles, közép-távú költségvetés-kiigazító programot. Az állam gazdaságon belüli jelenléte magas, az állami tulajdonban lévő vállalatok pedig további komoly veszteségeket halmoztak fel. Szerbiának tovább kell javítania az üzleti környezetet, és komoly erőfeszítéseket kell tennie a versenyképes magánszektor megteremtése érdekében. A jogbiztonság hiánya és a korrupció akadályozza a piaci mechanizmusok működését. Az informális szektor továbbra is fontos kihívást jelent.

Ami **a tagsággal kapcsolatos kötelezettségek felvállalásának képességét** illeti, Szerbia számos területen folytatta jogszabályainak az uniós jogszabályok követelményeinek megfelelő kiigazítását, és ezeket az erőfeszítéseket az uniós vívmányok elfogadásáról szóló nemzeti terv elfogadása is alátámasztotta. A közbeszerzésről szóló új jogszabály elfogadásával érdemi előrelépés történt a közbeszerzés területén; az új jogszabály további jogharmonizációt biztosít az uniós vívmányokkal, valamint hatékonyabb rendelkezéseket tartalmaz a korrupció megelőzésére vonatkozóan. A központi bank függetlenségének kérdésével a jogszabály módosításai révén már részben foglalkoztak. A társasági jog

területének további jogharmonizációja céljából két új jogszabályt fogadtak el a vállalati számvitel és könyvvizsgálat területén. Tovább javult a kkv-politika intézményi kerete és a kkv-k finanszírozáshoz jutása. Az üzleti környezet javítására hozott – különösen az új jogszabályok üzleti hatásvizsgálatáról szóló – intézkedések pozitív fejleménynek számítanak. Sikeresen lezárult a népszámlálás és a mezőgazdasági cenzus. A szerzői jogokról szóló jogszabály díjbeszedés és mentességek tekintetében történő megváltoztatása azonban visszalépés az uniós vívmányokhoz való közelítésben.

A jövőben Szerbiának meg kell dupláznia az uniós vívmányokhoz való közelítésre irányuló erőfeszítéseit, és külön figyelmet kell fordítania az elfogadott jogszabályok hatékony végrehajtására. Szerbiának különösen fokoznia kell jogharmonizációs erőfeszítéseit a víz- és hulladékgazdálkodás, a levegőminőség és a természetvédelem területén, valamint az energiaszektor piacnyitása, szervezeti szétválasztása és költségeket tükröző díjszabása céljából. További erőfeszítésekre van szükség az állami támogatások ellenőrzésének területén is: még függetlenebbé kell tenni az állami támogatásokat ellenőrző bizottságot, és hatályon kívül kell helyezni a privatizáció alatt álló vállalatok állami támogatási szabályok alóli mentességét. A szociális védelmi rendszereket, munkaviszonyokat és a szociális párbeszédet jelentősen meg kell erősíteni, főleg a háromoldalú szociális párbeszéd szintjén. A WTO-hoz való csatlakozás lehetővé tétele céljából a géntechnológiával módosított szervezetekre vonatkozó jogszabályokat össze kell hangolni az uniós jogszabályokkal. Jelentős további erőfeszítésekre van szükség az állami szektor pénzügyi irányításának és ellenőrzésének – az irányítás elszámoltathatóságának alapelve alapján történő – fejlesztése, valamint a teljes külső ellenőrzési kapacitás kiépítése céljából.

Zökkenőmentesen folytatódott a stabilizációs és társulási megállapodás ideiglenes megállapodásának végrehajtása.

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság volt az első ország, amely 2001-ben stabilizációs és társulási megállapodást írt alá az EU-val. Immár nyolc éve annak, hogy a Bizottság 2005 novemberében kibocsátott kedvező véleménye és a Tanács 2005 decemberében hozott határozata eredményeként tagjelölt ország lett. 2009 óta a Bizottság úgy értékeli, hogy az ország kellően teljesíti a politikai kritériumokat, és ajánlást tett a tárgyalások megkezdésére. A Bizottság 2009 óta javasolja továbbá, hogy – a stabilizációs és társulási megállapodás keretében – kezdődjön meg a társulás második szakasza. A Tanács még egyik kérdésben sem hozott határozatot. Húsz évvel azután, hogy az ország belépett az ENSZ-be, haladéktalanul megoldást kell találni az elnevezés kérdésére.

Tárgyalási folyamat hiányában, a reformok megvitatásának és figyelemmel kísérésének fő *fórumait* a stabilizációs és társulási megállapodás által létrehozott testületek, valamint a 2012-ben létrehozott magas szintű csatlakozási párbeszéd képezik. A magas szintű csatlakozási párbeszéd a prioritást képező területek többségén hozzájárult az előrelépéshez. A magas szintű csatlakozási párbeszéd keretében tett előrelépésnek köszönhetően az ország nagyon jó pozícióban lesz majd a tárgyalások megkezdésekor. Nem helyettesíti, és nem helyettesítheti ugyanakkor a csatlakozási tárgyalások megnyitásának lépését.

A tavaly év végi parlamenti eseményekből kibontakozó politikai válság mélyreható ellentéteket tárt napvilágra a politikai pártok között, ami kihatott a parlament működésére, és rávilágított arra, hogy a nemzet érdekében konstruktív politikára van szükség. A 2013. évi költségvetés elfogadása során az ellenzéki képviselők és újságírók parlamenti kamarából történő kényszerített eltávolítása a parlament legnagyobb csoportos ellenzéki bojkottját okozta, valamint a helyi választások bojkottálásával fenyegetett. Az elhúzódó patthelyzet a március 1-jei politikai megállapodás végrehajtásával oldódott meg. Ez magában foglalta ellenzéki képviselők parlamentbe történő visszatérését, a helyhatósági választásokon való

részvételt, a vizsgálóbizottság előretekintő ajánlásait, pártközi egyetértési megállapodás aláírását az ország stratégiai euroatlanti célkitűzéseiről, valamint további munkát a választási reformokkal kapcsolatban. A kormány és az újságírók közötti párbeszéd újrakezdése még nem történt meg. A vizsgálóbizottság jelentésével kapcsolatos konszenzus azt tanúsítja, hogy politikai akarattal, párbeszéd és kompromisszum útján igenis lehet konstruktív megoldásokat találni. A vizsgálóbizottság ajánlásait teljes mértékben végre kell hajtani.

Összességében az ország továbbra is megfelelően teljesíti a **politikai kritériumokat**. A 2013 márciusában és áprilisában tartott helyhatósági választások lebonyolítását az EBESZ/ODIHR szakszerűnek és hatékonynak értékelte, megjegyezte ugyanakkor az állam és a párt szétválasztásának elmosódását, valamint ajánlást tett a választási törvény további módosítására. Az ország 2004 és 2010 között végrehajtotta az igazságügyi reform nagy részét. Idén további javulás történt a bírói kar hatékonysága terén. Előrelépés történt továbbá a korrupcióellenes jogszabályok érvényesítését bizonyító átfogó adatok összeállításában, és a jövőben tovább kell építeni erre az eredményre. Ami a véleménynyilvánítás szabadságát illeti, az újságírók parlamentből történő kitiltását követően megtorpant a médiapárbeszéddel kapcsolatos előrelépés, és a jogi keret fejlődése ellenére romlott az ország megítélése a média szabadságával kapcsolatban. A polgárok rendelkezésére álló nézőpontok sokszínűségét az is csökkentette, hogy az elmúlt években számos médiacsatornát megszüntettek.

Mivel az ország már magas szintű jogharmonizációt ért el – ahhoz képest, hogy hol tart a csatlakozási folyamat –, a csatlakozási tárgyalásokat folytató országokhoz hasonlóan az elkövetkező év prioritása a már meglévő jogi és politikai keret hatékony végrehajtása és érvényesítése lesz.

A jogállamiság területén a bíróságok függetlenségét és szakmai kompetenciáját tovább kell erősíteni, és nagyobb hangsúlyt kell fektetni a polgároknak nyújtott igazságszolgáltatás minőségére. A korrupció továbbra is számos területen jelen van, és folyamatosan komoly problémát jelent. Az országnak kézzel fogható eredményeket kell felmutatnia a meglévő korrupcióellenes intézkedésekkel kapcsolatban, és hatékony intézkedéseket kell végrehajtania a szervezett bűnözés kezelésére. Ami a véleménynyilvánítás szabadságát illeti, a média magas fokú – gyakran politikai vonalak mentén megvalósuló – polarizálódása akadályozza az objektív jelentéstételt, gazdasági nyomást gyakorol az újságírókra és médiatulajdonosokra (többek között a kormányreklámok burkolt alkalmazása révén), és gyenge szakmai normákat teremt. A kormány és a média képviselői közötti párbeszédet újra ki kell alakítani, és annak konkrét eredményeket kell felmutatnia a médiakultúra megváltoztatása, valamint a bizalomépítő légkör megteremtése terén. Az ODIHR fennmaradó ajánlásait teljes körűen végre kell hajtani. A roma stratégiát proaktívan végre kell hajtani. További fellépésre van szükség a – például a leszbikus, homoszexuális, biszexuális, transznemű és interszexuális közösséget érintő – intolerancia megszüntetéséhez.

Sürgős továbbá, hogy a – közösségek és etnikumok közötti kapcsolatok tekintetében különösen fontos – *ohridi keretmegállapodás* felülvizsgálatát befejezzék, és ajánlásait végrehajtsák. Ez, valamint a megállapodás kulcsfontosságú elemét képező folyamatos decentralizáció hozzájárul a stabilitáshoz az országon belül és azon túl.

Az ország általánosságban jó kapcsolatokat ápol a bővítési folyamat többi országával, és aktív szerepet játszik a *regionális együttműködésben*. Továbbra is fontos konstruktív megközelítést kialakítania a szomszédos uniós tagállamokkal való kapcsolatok tekintetében. Kerülni kell az olyan fellépéseket és nyilatkozatokat, amelyek kedvezőtlenül érintik a jószomszédi kapcsolatokat.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, az ország továbbra is előrehaladott, és egyes területeken további előrelépést tett afelé, hogy működőképes piacgazdasággá váljon. Az ország várhatóan képes lesz középtávon megbirkózni az Unión belüli verseny okozta

nyomással és piaci erőkkel, feltéve, hogy a jelentős strukturális hiányosságok orvoslása céljából lendületesen folytatja reformprogramja végrehajtását.

2012-ben stagnált a gazdasági tevékenység, 2013 első felében viszont növekedésnek indult a gazdaság. A megpróbáltató külső környezet ellenére sikerült megőrizni a makrogazdasági stabilitást. A munkanélküliség továbbra is nagyon magas, különösen a fiatalok körében. A deficit és az államadósság magasabb szintje következtében nőtt az ország sebezhetősége.

Intézkedéseket kell hozni a magas munkanélküliség mögötti okok – különösen a képzettség terén mutatkozó kereslet és kínálat közötti eltérés – kezelésére. Az államháztartás fenntarthatóságát meg kell erősíteni. A költségvetési politikát össze kell hangolni az ország strukturális reformokra vonatkozó prioritásaival, és növekedésfokozó kiadások felé kell orientálni. Középtávú költségvetési keret és stratégiai tervezés bevezetésével erősödne a költségvetési fegyelem. További erőfeszítésekre van szükség az államháztartás igazgatásának hatékony végrehajtásához, az állami és uniós források lehető leghatékonyabb és legátláthatóbb felhasználásának biztosítása érdekében. Még több magánbekfetetés biztosítása érdekében további erőfeszítésekkel kell javítani egyrészt az üzleti környezetet, amelyre rányomja bélyegét a korrupció, másrészt a hosszadalmas és költséges piacelhagyási eljárásokat. Az informális szektor továbbra is fontos kihívást jelent.

Az ország elmélyült és széles körű együttműködést folytat az EU-val az uniós vívmányok valamennyi területén, stratégiai és intézményi szinten előrehaladott a jogharmonizáció szintje, és a hatékony végrehajtás biztosítása céljából a hangsúly most a nemzeti közigazgatáson belüli igazgatási kapacitásokon és koordinációs mechanizmusokon van. Az ország további előrelépést tett afelé, hogy jobban fel tudja vállalni **a tagsággal kapcsolatos kötelezettségeket**. Továbbra is eleget tesz a stabilizációs és társulási megállapodásból (STM) fakadó kötelezettségeinek, az STM hatályba lépésének 10. évfordulójához közeledve.

Ami a belső piacot illeti, megfelelő a jogharmonizáció szintje a tőkemozgások, postai szolgáltatások és a társasági jog területén. A bel- és igazságügyek területén az ország nagyon jól áll a vízumpolitikával, a külső határokkal és Schengennel, valamint a rendőrségi együttműködéssel kapcsolatos előkészületek terén. Ami a közigazgatási reformot illeti, folytatni kell az átláthatóság, valamint az érdemen alapuló és kiegyensúlyozott képviselet elveinek végrehajtását célzó munkát. További erőfeszítésekre van szükség különösen a regionális politika, a környezetvédelem és az éghajlatváltozás területén, ahol javítani kell az Unió által finanszírozott projektek végrehajtását, továbbá a vízminőség, az ipari szennyezés ellenőrzése és a kockázatkezelés területén. A szociálpolitka és a foglalkoztatás területén intézkedésekre van szükség a befogadó és hatékony munkaerőpiac megteremtéséhez. Az államháztartás belső pénzügyi ellenőrzését meg kell erősíteni, és az egész közigazgatásban ki kell alakítani. Általánosságban az ország megfelelő szintű jogharmonizációt ért el ahhoz, hogy a csatlakozási folyamat következő szakaszába léphessen.

Albánia

Tavaly októberben a Bizottság azt ajánlotta, hogy a Tanács adja meg Albániának a tagjelölt státuszt annak függvényében, hogy az ország befejezi a kulcsfontosságú intézkedéseket az igazságügyi és közigazgatási reform, valamint a parlament eljárási szabályzatának felülvizsgálata területén. A tagjelölt státusz megadásával kapcsolatos döntés meghozatala céljából 2012 decemberében a Tanács felkérte a Bizottságot, hogy tegyen jelentést, amint az ország eléri a szükséges előrelépést, figyelembe véve az Albánia által a korrupció és a szervezett bűnözés leküzdése céljából hozott további intézkedéseket – ideértve proaktív vizsgálatokat és az ilyen esetek bíróság elé állítását – is. E tekintetben Albánia pártközi konszenzussal elfogadta a még hátralévő kulcsfontosságú igazságügyi, közigazgatási és parlamenti reformintézkedéseket. Az EBESZ/ODIHR által vezetett nemzetközi választási megfigyelő misszió versenyszerűnek értékelte a júniusi parlamenti választásokat, amelyet a

teljes kampány során a polgárok aktív részvétele és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása jellemzett. A korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem terén Albánia megtette az első lépéseket a nyomozások és a büntetőeljárások hatékonyságának javítása, valamint a bűnüldöző hatóságok közötti együttműködés megerősítése érdekében. Nőtt a korrupciót és pénzmosást érintő esetekben hozott ítéletek, valamint az ember- és kábítószer-kereskedelmet érintő nyomozások száma. Az Európa Tanács nemrégiben tett, a politikai pártok finanszírozását és a korrupcióról szóló jogi rendelkezéseket érintő valamennyi ajánlásának megfelelően eleget tettek. Az új albán kormány határozottan elkötelezte magát a korrupció elleni küzdelem mellett, és programjában prioritásként tűzte ki e kérdést.

A Bizottság 2010-es véleménye alapján Albániának az alábbi kulcsfontosságú prioritásoknak kell eleget tennie a csatlakozási tárgyalások megnyitásához: 1) folytatnia kell a közigazgatási reform végrehajtását a közigazgatás szakszerűségének megerősítése és politikai befolyástól való mentesítése céljából; 2) további fellépéseket kell tennie az igazságügyi intézmények függetlenségének, hatékonyságának és elszámoltathatóságának megerősítése céljából; 3) további határozott erőfeszítéseket kell tennie a korrupció elleni küzdelem terén, többek között a proaktív nyomozások, büntetőeljárások és ítéletek kézzel fogható eredményeinek felmutatása céljából; 4) további határozott erőfeszítéseket kell tennie a szervezett bűnözés elleni küzdelem terén, többek között a proaktív nyomozások, büntetőeljárások és ítéletek kézzel fogható eredményeinek felmutatása céljából; 5) hatékony intézkedéseket kell hoznia az emberi jogok – ideértve a romákét is – védelmének és a diszkriminációellenes politikáknak a megerősítésére, valamint a tulajdonjogok végrehajtására.

Albánia uniós jövőjének biztosításához elengedhetetlen, hogy a kormány és az ellenzék konstruktív és fenntartható párbeszédet folytasson az EU-val kapcsolatos reformokról. Továbbra is alapvető fontosságú Albánia konstruktív részvétele a regionális együttműködésben.

Albánia további előrelépést tett az uniós tagság **politikai kritériumainak** teljesítése felé. A kormányon lévő többség és az ellenzék együttműködésével a parlamentben számos jogi aktust fogadtak el. Ezek között szerepel például a közszolgálati törvény, a legfelsőbb bíróságról szóló törvény, a parlament eljárási szabályzata, valamint a büntetőtörvénykönyv és a polgári perrendtartás több módosítása.

Noha a június 23-i parlamenti választásokhoz vezető folyamatot – időnként a választási adminisztrációval foglalkozó testületek munkáját is veszélyeztető – feszültségek jellemezték, a választások versenyszerűen és általánosságban rendben zajlottak, a szavazók magas részvételi arányával. Albánia további előrelépést tett a közigazgatási reform terén, különösen a közszolgálatról szóló törvény elfogadásával.

További lépéseket tett a bírói kar megreformálása terén, ideértve a bírósági rendszer racionalizálását is. A korrupcióellenes szervek hatékonyabb munkamódszereinek, az ítéletek magasabb számának, valamint az eredményesebb intézményközi együttműködésnek köszönhetően némi előrelépés történt a korrupció elleni küzdelem terén, így megszülettek az első eredmények, amelyeket meg kell erősíteni. A kulcsfontosságú területek – például az ingatlanbejegyzés, a vámügyek, a felsőoktatás és az egészségügy – jobb monitoringja és átláthatósága azt tanúsítja, hogy fokozottabban figyelnek a megelőzésre. Az Európa Tanács által a politikai pártok finanszírozásával és a korrupcióról szóló jogi rendelkezésekkel kapcsolatban tett ajánlásokkal foglalkoztak. A korrupció azonban továbbra is különösen komoly problémát jelent, amelynek megoldásához eltökéltségre és egyesített erőfeszítésekre lesz szükség. Ami a szervezett bűnözést illeti, javult a nemzetközi rendőrségi együttműködés, valamint a fenyegetésértékelések alkalmazása; nőtt továbbá a kábítószerek és bűncselekményből származó vagyontárgyak lefoglalásainak száma. Az Európa Tanács

pénzmosás elleni küzdelemről tett ajánlásait teljesítették. A büntetőtörvénykönyv fontos módosításai foglalkoztak az emberkereskedelemmel és egyéb súlyos bűncselekményekkel.

Az emberi jogok területén általánosságban tiszteletben tartották a gyülekezés és egyesülés szabadságát, valamint a gondolat-, a lelkiismeret- és a vallásszabadságot. A megkülönböztetés elleni küzdelem területén előrelépés történt, például a leszbikus, homoszexuális, biszexuális, transznemű és interszexuális személyek jogairól szóló cselekvési tervnek köszönhetően. Ami a véleménynyilvánítás szabadságát illeti, az audiovizuális médiáról szóló törvény jelentősen javította Albániában az audiovizuális média jogalkotási keretét.

A jövőben Albániának fel kell gyorsítania a bírói kar reformját. A bírói kar intézményi és jogi felépítését felül kell vizsgálni és meg kell erősíteni. A bírói kar függetlenségének, átláthatóságának, elszámoltathatóságának és hatékonyságának biztosításához még alapvető jogszabályokat kell véglegesíteni vagy elfogadni, ideértve például a Legfelsőbb Bíróságba történő kinevezések politikai befolyástól való mentesítését célzó alkotmánymódosításokat. A nemrégiben elfogadott jogszabályokat hatékonyan végre kell hajtani mind a politikusok, mind az igazságügyi szakmabeliek maximális támogatásával.

Továbbá, Albániának külön figyelmet kell fordítania a közigazgatási reform végrehajtására, különös tekintettel a strukturális jogszabályokra és igazgatási törvényekre. Az új közszolgálati törvény másodlagos jogszabályait gyorsan el kell fogadni és végre kell hajtani. A közigazgatás folytonosságát biztosítani kell, szakszerűségét, politika-mentességét és elszámoltathatóságát pedig meg kell erősíteni.

A korrupció elleni küzdelem területén célzott intézkedésekre lesz szükség, többek között egy központi koordináló testület felhatalmazásával, amely számára biztosítani kell a szükséges hatáskört és kapacitást, valamint komoly politikai támogatást. A bűnüldöző hatóságok megelőzési és visszaszorítási kapacitását, valamint függetlenségét meg kell erősíteni. Biztosítani kell a független intézmények által készített jelentések parlament általi megfelelő nyomon követését.

A kezdeti eredményekre alapozva tovább kell fejleszteni a szervezett bűnözést érintő hatékony nyomozások és büntetőeljárások eredményeit is. További erőfeszítésekre van szükség a büntetőeljárásról szóló törvény módosításainak elfogadásához, valamint a fenyegetésértékelés, a hírszerzési adatcsere, valamint a célzott, proaktív nyomozások alkalmazásának hatékony kiterjesztéséhez. Proaktívabb megközelítésre van szükség továbbá a tisztázatlan vagyon és a pénzmosás gyanújának kivizsgálása tekintetében.

Ami az emberi jogokat illeti, a prioritást új jogszabályok kidolgozására és a már meglévők végrehajtására kell helyezni, egyértelmű hangsúlyt fektetve a fogyatékossággal élők és a gyermekek jogaira, valamint a romák társadalmi befogadására. A véleménynyilvánítás szabadságát illetően további erőfeszítésekre van szükség a médiaszabályozó hatóság függetlenségének teljes körű garantálásához.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Albánia további lépéseket tett afelé, hogy működőképes piacgazdasággá váljon. Feltételezhetően képes lesz arra, hogy középtávon megbirkózzon az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel, feltéve hogy felgyorsítja a strukturális reformok végrehajtását.

Albániának sikerült megőriznie a makrogazdasági stabilitást. A GDP-növekedés lassult, de – főleg a külső keresletnek köszönhetően – pozitív maradt. Az alacsony infláció lehetővé tette a monetáris politika enyhítését a növekedés serkentése céljából, ennek hatása azonban még nem érezhető a reálgazdaságban, mivel a hitelezés lassult a nem teljesített hitelek magas és növekvő száma miatt. A költségvetési hiány továbbra is magas és az államadósság tovább nőtt, aminek következtében az ország megszegte és eltörölte a GDP 60 %-ában előírt legfelső adósságküszöböt. Némi javulás mutatkozott a munkaerőpiacon, a munkanélküliség azonban

továbbra is magas. A folyó fizetési mérleg hiánya csökkent ugyan, de továbbra is jelentős. A gazdaság továbbra is ki van téve mind a hazai strukturális hiányosságoknak, mind a globális gazdaság ingatagságának.

Albániának a stabilitást szorgalmazó költségvetési és monetáris politikát strukturális reformokkal kell kiegészítenie a hosszútávon fenntartható gazdasági növekedés biztosításához. Albániának foglalkoznia kell továbbá a magas költségvetési hiánnyal és államadóssággal, valamint rövidtávú irányultságával. Továbbá, javítania kell a költségvetési kiszámíthatóságot a bevételek ismételt túlbecslésének csökkentése, valamint a hatékonyabb adóbeszedés révén. Az üzleti és befektetési környezet javítása kulcsfontosságú a gazdaság diverzifikálásához és a hosszú távú növekedési potenciál fellendítéséhez. Ez többek között a jogállamiság megerősítésével, a korrupció kezelésével, a fizetési hátralékok megoldásával, valamint az infrastruktúra és a humántőke fejlesztésével érhető el. Az informális szektor továbbra is fontos kihívást jelent.

A stabilizációs és társulási megállapodást (STM) továbbra is általánosságban zökkenőmentesen hajtották végre, és Albánia számos területen folytatta jogszabályainak az uniós jogszabályok követelményeihez való közelítését, jobban felvértezve ezáltal magát **a tagságból fakadó kötelezettségek felvállalására**. Javulás történt olyan területeken, mint például a közbeszerzés, statisztika, jogérvényesülés, szabadság és biztonság, valamint a vámügyek. Albániának további erőfeszítéseket kell tennie a szellemi és ipari tulajdonjogok hatékony érvényesítésének biztosításához, és külön figyelmet kell fordítania az energiaágazatra, ideértve az energiaforrások diverzifikálását, a villamosenergia-piac működését, valamint a hálózati veszteségek és az alacsony számlabeszedési ráták körüli aggályok kezelését is. Határozottan kell foglalkoznia továbbá a héa-visszatérítésekkel – többek között a felhalmozott ügyhátralék tekintetében – és meg kell erősítenie a környezetvédelmet, többek között a hulladékgazdálkodásba és a szennyvízkezelésbe való fenntartható befektetések révén. További erőfeszítésekre van szükség a foglalkoztatás- és szociálpolitika területén. Az uniós vívmányok végrehajtásával megbízott testületek igazgatási kapacitását és szakszerűségét meg kell erősíteni, és biztosítani kell a szabályozó testületek függetlenségét. Az uniós vívmányok számos. területén – különösen a közbeszerzés és a pénzügyi ellenőrzés területén – fontos megerősíteni az átláthatóságot és elszámoltathatóságot.

Bosznia-Hercegovina

Bosznia-Hercegovinában pillanatnyilag áll az európai integráció folyamata, míg a régió többi országa halad előre. 2008-ban aláírták a stabilizációs és társulási megállapodást (STM), a megerősítési folyamat pedig 2011-ben fejeződött be. Az STM még nem lépett hatályba, mivel az ország nem teljesítette a fennmaradó követelményeket, nevezetesen nem tett szavahihető erőfeszítést arra, hogy végrehajtsa az Emberi Jogok Európai Bíróságának Sejdic-Finci ügyben hozott ítéletét a polgárokkal szembeni etnikai alapú megkülönböztetés tekintetében. Ezért az EU és Bosznia-Hercegovina közötti kapcsolatokat még mindig a 2008-as ideiglenes megállapodás szabályozza.

A politikai képviselők nem osztanak közös nézetet sem az ország által általánosságban követendő irányról és az ország jövőjéről, sem arról, hogy hogyan kellene működnie. Olyan alapvető kérdésekről, mint például az EU-integrációs folyamat, sem átfogó belső politikai párbeszéd, sem ahhoz kapcsolódó prioritásmeghatározás nincs. Az ország politikai képviselői nem tekintik prioritásnak az uniós menetrendet, ezért nincs előrehaladás az ország európai perspektívája terén. A rövid távú párt- vagy etnikai érdekek elhomályosították Bosznia-Hercegovina EU-ban történő lehorgonyzásának jövőbe tekintő politikáját. A Föderációban már több mint egy éve tartó politikai holtpont negatívan hatott mind a föderáció-szintű, mind az állami szintű kormányzásra. Egyes politikai szereplők folyamatosan megkérdőjelezik Bosznia-Hercegovina mint egyetlen állam egységét.

Az ország EU-tagság iránti kérelmére vonatkozó 2012-es ütemtervben foglalt két kulcsfontosságú kötelezettség – nevezetesen a Sejdic-Finci ítélet tényleges végrehajtása és az uniós kérdésekben hatékony koordinációs mechanizmus létrehozása – nem teljesült. Az EU intenzív könnyítési erőfeszítéseket kezdett, hogy segítsen Bosznia-Hercegovina politika vezetőinek közös megegyezésre jutni a Sejdic-Finci ítélet végrehajtását illetően, de nem sikerült megoldásban megállapodniuk.

Ennek az ítéletnek a végrehajtása nem csupán azért fontos, hogy az ország továbbléphessen az EU felé, hanem a 2014-ben megválasztandó elnökség és a bosznia-hercegovinai Nemzetek Háza (a parlament egyik kamarája) legitimitásának és szavahihetőségének szempontjából is. Újraindítaná az EU-csatlakozási folyamatot, ami létfontosságú Bosznia-Hercegovina számára ahhoz, hogy az ország konfliktus sújtotta államból a jövőben uniós tagállammá válhasson. Politikai bátorság és eltökéltség nélkül Bosznia-Hercegovina európai perspektívája nem valósul meg.

Hasonlóképpen sürgős és fontos, hogy a kormány különböző szintjei között uniós kérdésekkel foglalkozó koordinációs mechanizmus jöjjön létre. Egy olyan, nagy mértékben decentralizált országban, mint Bosznia-Hercegovina, egy ilyen mechanizmus kulcsfontosságú ahhoz, hogy Bosznia-Hercegovina képviselője az egész ország nevében szólalhasson fel, és tartani tudja magát álláspontjához az EU-val folytatott párbeszéd során. Az országnak sürgősen ki kell fejlesztenie egy olyan mechanizmust, amely megfelel ezen alapkövetelménynek.

Egyre nehezebb indokolni, hogy az EU miért is nyújt előcsatlakozási támogatást egy olyan ország számára, amelynek politikai képviselői nem hajlandóak kialakítani az előcsatlakozás továbbviteléhez szükséges konszenzust. E konszenzus nélkül komolyan fennáll a veszélye annak, hogy az előcsatlakozási támogatás nem hozza meg a várt eredményeket. Mivel még nem sikerült megoldást találni a Sejdic-Finci ítélet végrehajtására, és az EU-koordinációs mechanizmust még nem hozták létre, az EU nem tarthatja fenn az Előcsatlakozási Támogatási Eszköz (IPA) alapján nyújtott finanszírozás eddigi szintjét. A Bizottság úgy döntött, hogy addig halasztja az IPA II-vel kapcsolatos további tárgyalásokat, amíg az ország vissza nem lép az EU-integráció útjára. Kézzel fogható előrelépés hiányában Bosznia-Hercegovina jelentős előcsatlakozási finanszírozástól eshet el.

Az ország Horvátország csatlakozásához való igazodásának előkészületei lassan mentek ugyan, de július 1-je előtt időben aláírták a személyek és áruk Horvátországgal közös határon való átkelésével kapcsolatban szükséges megállapodásokat. A Bizottság elfogadhatatlannak tartja, hogy Bosznia-Hercegovina mind a mai napig nem volt hajlandó kiigazítani az ideiglenes megállapodást/stabilizációs és társulási megállapodást a Horvátországgal folytatott hagyományos kereskedelmének figyelembe vétele céljából. A Bizottság felszólítja Bosznia-Hercegovinát, hogy sürgősen vizsgálja felül álláspontját, hogy a lehető leghamarabb be lehessen fejezni a hagyományos kereskedelmi forgalom alapján történő kiigazítást.

Az ország nagyon korlátozott előrelépést tett a **politikai kritériumok** teljesítése terén. Mivel nem hajtotta végre a Sejdic-Finci ítéletet, még nem vetett véget azon diszkriminatív gyakorlatnak, hogy Bosznia-Hercegovina azon polgárai, akik nem tesznek nyilatkozatot az országot alkotó három nép egyikéhez való hovatartozásukról, nem indulhatnak az elnökség vagy a bosznia-hercegovinai Nemzetek Háza választásain. A jogalkotási folyamatok általánosságban továbbra is rendkívül lassúak amiatt, hogy hiányzik a kompromisszumkészséget tükröző politikai szándék. A jogszabályok bevezetésére vonatkozósürgősségi eljárásnak a bosznia-hercegovinai országgyűlésben való gyakori alkalmazása a létfontosságú nemzeti érdekről szóló eljárás széles körű alkalmazását eredményezte. Politikai megállapodás hiányában a jogalkotást gyakran blokkolták az entitás szintű vétó alkalmazásával.

Még mindig magas szintű a korrupció, nincsenek hatékony pénzmosás elleni megelőzési intézkedések, valamint korlátozott előrelépés történt a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelem terén. Noha korlátozott előrelépés történt az igazságügyi rendszer átfogó reformja tekintetében, a strukturált igazságügyi párbeszéd keretében tett számos bizottsági ajánlás végrehajtása folyamatban van: a háborús bűncselekmények feldolgozása területén jelentősen haladt az ügyekben illetékes bíróságok meghatározása a háborús bűncselekményekről szóló nemzeti stratégiával összhangban, a kapcsolódó költségvetésekből megfelelő pénzügyi és humán erőforrás biztosításával, valamint az IPA-ból nyújtott rendszeres hozzájárulásokkal. Csökkent az ügyhátralék. Ígéretes, hogy mind Horvátországgal, mind Szerbiával megkötötték a háborús bűnök, az emberiesség elleni bűncselekmények és a népirtás elkövetőinek bíróság elé állítása terén folytatott együttműködésről szóló jegyzőkönyveket. Általánosságban továbbra is súlyos hiányosságokkal kell számolni Bosznia-Hercegovinában a bírói kar függetlenségét, hatékonyságát, elszámoltathatóságát és pártatlanságát illetően.

A meglévő emberi jogi okmányok – ideértve a leszbikus, homoszexuális, biszexuális, transznemű és interszexuális személyek erőszakkal és gyűlöletbeszéddel szembeni védelmezését célzókat is –, valamint a roma cselekvési tervek végrehajtása továbbra is korlátozott. Továbbra is joghézagok akadályozzák a menekültek és a hazájukon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek fenntartható visszatérését és helyi integrációját. Megvannak a véleménynyilvánítás szabadságát garantáló jogi rendelkezések, az újságírók és kiadók megfélemlítése, valamint a közszolgálati műsorszolgáltatókra nehezedő pénzügyi nyomás azonban továbbra is aggodalomra adnak okot. Bosznia-Hercegovina továbbra is aktívan részt vett a regionális együttműködésben, és jószomszédi kapcsolatokat ápol. Foglalkozni kell a szomszédos országokkal fennálló, még rendezetlen határ- és tulajdonkérdésekkel.

Az EU és egyéb nemzetközi szervezetek támogatásával minden szinten alapos előkészületek mentek végbe, ami lehetővé tette a régóta várt – 1991 óta első – népszámlálás megtartását Bosznia-Hercegovinában.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Bosznia-Hercegovina kevés további előrelépést tett ahhoz, hogy működőképes piacgazdasággá váljon. Jelentős további, eltökélt reformigyekezetekre van szükség ahhoz, hogy az ország hosszú távon képes legyen megbirkózni az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel.

A gazdaság 2012-ben 1,1 %-kal esett vissza. A 2013 első felére vonatkozó mutatók azonban a talpra állás néhány jelét mutatják. A munkanélküliség továbbra is nagyon magas. Bár az államháztartás igazgatása valamelyest erősödött, az államháztartás minősége továbbra is alacsony. Némi javulás ellenére továbbra is gyenge a gazdaság- és költségvetési politikát illetően kialakított konszenzus, ami akadályozza az országos szintű reformokat. A költségvetés fenntarthatóságát továbbra is veszélyezteti a nagyméretű és nem igazán hatékony állami szektor, amelyet az állami, entitás-, helyi vagy kantoni (főleg a Föderációban) szintű hatáskörök sokszoros átfedése jellemez. A nem megfelelő hatékonyságú jogi és igazságszolgáltatási rendszer akadályozza a végrehajtást, egyértelműen kedvezőtlenül hat a befektetési kedvre, és a korrupció forrása.

Továbbra is aggodalomra ad okot a közkiadások összetétele és alacsony hatékonysága Bosznia-Hercegovinában. Ebben az összefüggésben a költségvetési jelentéstételt tovább kell javítani az elemzés minőségének és a politika tervezésének javítása érdekében. A strukturális rugalmatlanságok – mint például a túlzott munkaadó és a gyengén célzott szociális transzferek – olyan intézkedéseket követelnek, amelyek fellendítik a munkaerő-keresletet. A Föderáció hatóságainak a nyugdíjreform fejlesztésével kell továbblépniük. Az állami vállalatok gazdaságon belüli magas aránya miatt a hatóságoknak új lendületet kell adniuk a

privatizációnak, amelyben megvan a potenciál ahhoz, hogy javítsa a költségvetési helyzetet és nagyobb versenyt teremtsen. A magánszektort stabil üzleti környezettel kell támogatni, leginkább a szerződés-végrehajtás javításával, valamint az országban egységes gazdasági tér kialakításával. Az informális szektor továbbra is fontos kihívást jelent.

Az uniós menetrend valódi politikai támogatottságának hiányát tükrözi az is, hogy nagyon korlátozott előrelépés történt az **uniós jogszabályokhoz és normákhoz való közelítés**terén. Ez különösen az állategészségügy és élelmiszer-biztonság; a versenypolitika; a közbeszerzés; az energiaügy; a környezetvédelem és az éghajlatváltozás; a közlekedés; valamint a foglalkoztatás- és szolciálpolitika területét érinti. Más területeken, például a vidékfejlesztés vagy a regionális politika terén, a vonatkozó országos stratégiákkal kapcsolatos megállapodás hiányában kevés az előrelépés. Számos esetben fontos szervekbe kell tisztviselőket kinevezni. Amennyiben erre nem kerül sor, a jogalkotási folyamat megreked. Más intézmények – például az állami támogatásokkal foglalkozó tanács – elégtelen pénzügyi forrásokkal rendelkeznek, ami miatt eddig nem tudtak megfelelően működni. A kevés pozitív kivétel közé tartozik a szellemi, ipari és kereskedelmi tulajdonjogok területe, ahol jól haladnak az uniós normákhoz való közelítés előkészületei.

Ahhoz, hogy Bosznia-Hercegovina állati eredetű termékeket exportálhasson az EU-ba, gyorsan kell haladnia az EU állategészségügyi és élelmiszer-biztonsági jogszabályainak átültetésével. Bosznia-Hercegovina a régió egyetlen olyan országa, amely még nem közelítette jogszabályait a közbeszerzésről szóló 2004-es uniós irányelvekhez. Ezt sürgősen meg kell tennie. Az országnak továbbra is következetesen törekednie kell a vízumliberalizációs menetrend keretében bevezetett valamennyi reform fenntartható végrehajtására, a nemzeti és regionális biztonság megerősítését célzó, a határokon hozott tágabb értelemben vett intézkedések tekintetében is. Folytatni kell a vízummentes rendszerrel való visszaélések megelőzésével kapcsolatos tevékenységeket.

Koszovó

2013 történelmi jelentőségű év volt Koszovó Európai Unió felé vezető útján. A Tanács júniusi határozatai engedélyezték a stabilizációs és társulási megállapodásról szóló tárgyalások megkezdését, ami az EU és Koszovó közötti kapcsolatok jelentős új korszakának kezdetét jelzi. A tárgyalásokat hivatalosan e hónapban kezdik meg. A Bizottságnak az a célja, hogy e tárgyalásokat 2014 tavaszán befejezze, nyáron parafálja a megállapodás tervezetét, majd a megállapodás aláírására és megkötésére vonatkozó javaslatokat a Tanács elé terjessze.

Koszovó aktívan és konstruktívan munkálkodott azon, hogy szemmel láthatóan és fenntartható módon javítsa *Szerbiához fűződő kapcsolatait.*. Áprilisban Koszovó részvétele az EU közvetítésével folytatott párbeszédben mérföldkőnek számító megállapodást eredményezett Szerbiával, nevezetesen *„A kapcsolatok normalizálását vezérlő elvekről szóló első megállapodást“*(a továbbiakban: az első megállapodás), amelyet májusban cselekvési terv egészített ki. A két fél megegyezett arról, hogy a másik fél uniós csatlakozás felé vezető útját egyikük sem fogja akadályozni, és másokat sem fognak ennek akadályozására bátorítani. Ez alapvető változást jelent a két oldal kapcsolataiban. Az első megállapodás végrehajtása folytatódott, és máris számos, maradandó gyakorlati változást eredményezett. A felek megállapodásra jutottak az energiaügyről és a távközlésről. Az EU jogállamisági misszójának (EULEX) támogatásával előrelépés történt a technikai párbeszéd során született megállapodások végrehajtása terén is. Koszovónak továbbra is teljes mértékben el kell köteleznie magát a Szerbiához fűződő kapcsolatok további rendezése, valamint a párbeszéd során született valamennyi megállapodás végrehajtása mellett. Koszovónak be kell fejeznie az első megállapodás végrehajtását – különösen a rendőrség, a jogérvényesülés és helyhatósági választások tekintetében.

Az első megállapodás ellenállásba ütközött *Észak-Koszovóban*. Pristina visszafogott és inkluzív megközelítésének és Belgrád pozitív szerepének köszönhetően sikerült elkerülni az eszkalációt. Az első megállapodást követően az Észak-Koszovóban működő szerb rendőrségeket bezárták; leállították a Koszovóban alkalmazott rendőrök Szerbiából folyósított fizetéseit; a szerb bíróságok abbahagyták Koszovóban büntetőügyek tárgyalását; a négy északi település helyhatósági közgyűlését pedig feloszlatták. A novemberre ütemezett helyhatósági választásokat elvileg Észak-Koszovóban is meg kell tartani. Fontos, hogy e választások rendben menjenek végbe, és hogy azon minden szavazásra jogosult részt vegyen és éljen demokratikus jogaival. Szeptember 19-én az EULEX egyik tagja életét vesztette az EULEX konvoj észak-koszovói megtámadása során. Mind Koszovó, mind Szerbia vezetősége a leghatározottabban elítélte a támadást.

Koszovó eredményeket mutatott fel fontos politikai *reformokkal* kapcsolatban. Áprilisban a Bizottság és az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviselője megerősítették[1], hogy Koszovó eleget tett a jogállamiság, a közigazgatás, a kisebbségvédelem és a kereskedelem múlt októberi megvalósíthatósági tanulmányban[2] azonosított rövid távú prioritásainak. Áprilisban a Bizottság ajánlást terjesztett a Tanács elé egy, Koszovó uniós programokban való részvételét lehetővé tevő keretmegállapodás aláírásáról és megkötéséről.

Decemberben Koszovó az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank tagjává vált. Júniusban Koszovó keretmegállapodást írt alá az Európai Beruházási Bankkal, az Európa Tanács Fejlesztési Bankja pedig jóváhagyta Koszovó csatlakozását. Februárban a Regionális Együttműködési Tanács arról határozott, hogy alapszabályát úgy igazítja ki, hogy lehetővé tegye Koszovó saját jogán történő részvételét.

A *vízumliberalizációról* szóló párbeszéd továbbra is vezető helyet foglal el Koszovó politikai napirendjében. Pristina erőfeszítéseket tett az előrehaladás biztosítására. Februárban a Bizottság elfogadta első jelentését a vízumliberalizációs menetrend követelményeinek Koszovó általi teljesítéséről.[3] Koszovó áprilisban elfogadta vízumliberalizációs cselekvési tervét. Eddig három ülésre került sor vezető tisztviselők szintjén. A Bizottsággal, az EU pristinai irodájával és az EULEX-szel szoros együttműködésben Koszovó előrelépést tett jogszabályai jelentésben foglaltak szerinti kiigazításában. E tekintetben további erőfeszítésekre van szükség. Koszovónak a jogszabályok végrehajtására is hangsúlyt kell fektetnie.

A jogharmonizációs folyamat fellendítésében fontos szerepet játszott a Koszovó európai perspektívája tekintetében kialakított széleskörű politikai konszenzus. A Nemzeti Európai Integrációs Tanács ugyancsak követte e célkitűzést. Fontos, hogy e konszenzus fennmaradjon és tovább bővüljön. Ezen erőfeszítések várhatóan jelentősen hozzájárulnak a stabilizációs és társulási megállapodáshoz.

A Bizottság megvalósíthatósági tanulmánya meghatározza, hogy Koszovónak mely prioritási területekre kell koncentrálnia ahhoz, hogy eleget tegyen a stabilizációs és társulási megállapodásból fakadó kötelezettségeinek. Ezek a következők: jogállamiság, igazságszolgáltatás, közigazgatás, választási reform és az országgyűlés, emberi és alapvető jogok, a kisebbségek védelme, kereskedelmi és belső piaci kérdések, növény- és állategészségügy.

Ami a **politikai kritériumokat** illeti, a koszovói kormány megnövelt kapacitással foglalkozik az európai integráció prioritásaival. E kapacitását azzal is demonstrálta, hogy nyomon követte a megvalósíthatósági tanulmány rövid távú prioritásait, valamint előkészületeket tett a

[1] JOIN(2013) 8 final.

[2] COM(2012) 602 final.

[3] COM(2013) 66 final.

stabilizációs és társulási megállapodásról szóló tárgyalásokra. Lépéseket tett továbbá arra, hogy hatékonyabbá tegye a kormány munkájának országgyűlés általi felügyeletét. Ugyanakkor a Koszovó által a demokratikus kormányzás intézményeinek megerősítésére tett erőfeszítések tekintetében visszalépésnek számít az országgyűlés azon határozata, amelyben vitatta egy bírósági ügy eredményét.

Koszovó elkötelezte magát amellett, hogy eredményeket mutasson fel a szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelem terén, többek között azzal, hogy vizsgálatokat kezd és megerősíti a jogalkotási keretet. Megtette az első lépéseket arra, hogy e területen összehangolt statisztikákat állítson össze. Koszovó továbbra is jó együttműködést folytatott az EULEX-szel. Az igazságügyi rendszer fontos reformon esett át. Koherens végrehajtása kulcsfontosságú lesz a további pozitív változásokhoz, és szorosan figyelemmel kell kísérni. Januárban hatályba lépett a bíróságokról szóló törvény és az ügyészségről szóló törvény, amelyek új bírósági és ügyészségi struktúrákat vezettek be. Az új jogi keret várhatóan hozzájárul az igazságszolgáltatási rendszer függetlenségéhez, hatékonyságához, elszámoltathatóságához és pártatlanságához. Koszovó folytatta személyek visszafogadását a tagállamokból.

A megvalósíthatósági tanulmány ajánlásait követően az országgyűlés módosította a büntetőtörvénykönyvnek a média büntetőjogi felelősségével és az újságírók forrásainak védelmével kapcsolatos cikkeit. Megalakult és jól működik a végrehajtásfigyelő tanács, amely összehozza Koszovó hatóságait és a szerbiai ortodox egyházat. Megkezdődött a szerb nyelvű műsorszolgáltatás. Új nyelvi biztost jelöltek ki, és hivatala megkezdte működését. Az ombudsman költségvetését és személyzetét növelték, hogy ezen intézmény most már tényleg betölthesse szerepét Koszovóban a jó kormányzás és az emberi jogok védelmezőjeként.

Koszovónak még biztosítani kell, hogy a *választási reform* befejeződjön, a jogi keret pedig az uniós bevett gyakorlatot tükrözze. Az *országgyűlésnek* meg kell erősítenie a végrehajtó hatalom feletti felügyeletét a jogszabálytervezetek hatékonyabb ellenőrzése, valamint a szakpolitikák és jogszabályok végrehajtásának hatékonyabb felügyelete révén. A kormánynak megfelelő részvételt kell biztosítania az országgyűlés munkájában. Az országgyűlés pénzügyi függetlensége javult, de további lépésekre van szükség (például az eljárási szabályzat és az országgyűlésről szóló jogszabály javításával) az országgyűlés pénzügyi és igazgatási függetlenségének megerősítése céljából.

Ami a *jogállamiságot* illeti, Koszovónak sürgősen konkrét eredményeket kell felmutatnia a szervezett bűnözés és a korrupció elleni küzdelem terén, valamint meg kell erősítenie a jogszabályokat és azok végrehajtását. Koszovónak tovább kell javítania az e területekre vonatkozó statisztikák megbízhatóságát. Koszovónak aktívan támogatnia kell az EULEX-et küldetése végrehajtásában, ideértve a különleges vizsgálótestületet is. Koszovó fokozatosan egyre több felelősséget vesz át az EULEX-től. A jogállamiságról folytatott strukturált párbeszéd nagyon fontos fórum Koszovó és az EU számára az e tekintetben tett előrelépés felülvizsgálatához.

Továbbra is komoly aggodalomra ad okot a *bírói kar* politikai befolyásoltsága. A bírói és ügyészi tanácsoknak erőteljesen fel kell lépniük a bírák, ügyészek és igazságszolgáltatási intézmények elleni támadásokkal szemben. Az országgyűlésnek és a kormánynak ugyanezt kell tennie. Megfelelő biztonsági és védelmi intézkedéseket kell hozni a bírák és a bírósági személyzet, valamint szükség esetén az ügyészek, tanúk és bejelentők tekintetében. Koszovónak további intézkedéseket kell hoznia a teljes ügyhátralék csökkentésére – ideértve a bírósági ítéletek érvényesítését is –, valamint biztosítania kell, hogy a bírósági tárgyalásokat megfelelő helyszínen és a bírósági eljárásoknak megfelelően végezzék. A jogalkotási kerettel összhangban folytatni kell a kisebbségi származású bírák és ügyészek felvételét. Koszovónak

biztosítania kell, hogy a szervezett bűnözést, háborús bűncselekményeket és korrupciót érintő ügyekért felelő külön ügyészség megőrizhesse hatásköreit.

Ami a *közigazgatást* illeti, Koszovónak a jogszabályok, a stratégia és a cselekvési terv végrehajtására kell helyeznie a hangsúlyt, amihez komoly politikai irányításra van szükség. A közszolgálat professzionalizmusát meg kell erősíteni, és a kisebbségekhez tartozó személyeket – a jogszabályoknak megfelelően – jól kell képviselni. Meg kell szüntetni a közalkalmazottak felvételének és kinevezésének politikai befolyásoltságát. Ami az *emberi és alapvető jogok területét* illeti, egyszerűsíteni kell az előmozdításukat és védelmüket szolgáló összetett és átfedéseket tartalmazó intézményi felépítést. Több erőfeszítésre van szükség az újságírók ellen elkövetett testi támadások kivizsgálására és bíróság elé állítására. Ugyanez vonatkozik a leszbikus, homoszexuális, biszexuális, transznemű és interszexuális közösség ellen elkövetett erőszakos incidensekre is. Előrelépésre van továbbá szükség a tulajdonjog érvényesítése terén, például az ügyhátralék csökkentése, valamint az igazságszolgáltatási és közigazgatási határozatok hatékonyabb végrehajtása révén. A személyes adatok védelmére vonatkozó jogszabályokat jobban meg kell erősíteni. Az országgyűlésnek fenntartható, hosszú távú finanszírozási mechanizmust kell kidolgoznia a közszolgálati műsorszolgáltatóra vonatkozóan; utóbbi igazgatótanácsa tekintetében a kinevezéseket még be kell fejezni.

Ami a *kisebbségek védelmét* illeti, végre kell hajtani a kulturális örökségről és a szerb ortodox egyházról szóló jogszabályokat. A helyi hatóságokat tovább kell támogatni a decentralizáció továbbvitelében. A roma, askáli és egyiptomi közösségekre vonatkozó stratégiát és cselekvési tervet szigorúan végre kell hajtani, mivel e kisebbségek tényleges helyzete továbbra is komoly aggodalomra ad okot. Ez a vízumliberalizáció összefüggésében is fontos. Az etnikai vagy vallási indíttatású támadásokat ki kell vizsgálni, büntetőeljárás alá kell vonni, és az elkövetőket pedig bíróság elé kell állítani.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Koszovó némi előrelépést tett a működőképes piacgazdaság megteremtése felé. Jelentős reformokra és beruházásokra van szükség annak érdekében, hogy az ország képes legyen hosszú távon megbirkózni a verseny okozta nyomással és a piaci erőkkel.

A térségben és az EU-ban uralkodó megpróbáltató gazdasági helyzet kezd kihatni Koszovó gazdaságára, noha a régió többi országához képest kisebb mértékben. Koszovó GDP-je 2012-ben 2,5 %-kal nőtt. A költségvetési politika körültekintő volt, és a költségvetés megfelelően teljesített. Kötelező erejű költségvetési szabályt vezettek be, amelyet 2014-ben kell végrehajtani. A munkanélküliség továbbra is nagyon magas. Koszovó további jelentős beruházásokat irányított saját infrastruktúrájába.

További erőfeszítésekre van szükség a makrogazdasági stabilitás és a szociális helyzet javításának támogatásához. Koszovónak javítania kell versenyképességét és üzleti környezetét, valamint a munkanélküliség csökkentése érdekében támogatnia kell a magánszektort. A stabil üzleti környezet további intézkedéseket tesz szükségessé a gyenge lábakon álló jogállamiság és a korrupció megoldása érdekében. A privatizációnak folytatódnia kell. Az informális szektor továbbra is fontos kihívást jelent.

Az **európai normák** területének prioritásaival a stabilizációs és társulási megállapodásról folytatott tárgyalások összefüggésében kell foglalkozni. Koszovó befejezte a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium átszervezését, így most már hatékonyan tud tárgyalni a megállapodás kereskedelemmel kapcsolatos részeiről, valamint befejezte a hatásvizsgálatot. Koszovó erőfeszítéseket tett a mezőgazdasági cenzus előkészítésére.

Ami *a kereskedelmet és belső piaci kérdéseket illeti*, Koszovó vállalkozási statisztikáit feltétlenül javítani kell. Az országnak folytatnia kell a kereskedelem, a verseny és a belső piac jogi keretének végrehajtását. Koszovónak fokoznia kell erőfeszítéseit számos, az

élelmiszerbiztonságot érintő *növény- és állategészségügyi területen*, a megvalósíthatósági tanulmányban meghatározottak szerint. Az *energiaágazatban* meg kell erősíteni a „Koszovó A" erőmű leszerelésére irányuló erőfeszítéseket. A megvalósíthatósági tanulmány prioritásaira, az EU-val kialakítandó megállapodásról folytatandó tárgyalások előkészítésére és a vízumliberalizációs párbeszédre helyezett hangsúly más ágazatokban is előrelépést eredményezett.

Törökország

Törökország tagjelölt ország és stratégiai partner az Európai Unió számára. Nagyméretű, dinamikus gazdaságával Törökország az EU fontos kereskedelmi partnere, a Vámunió révén pedig Európa versenyképességének értékes alkotóeleme. Törökország stratégiai fekvésű – többek között az energiabiztonság szempontjából –, és fontos regionális szerepet játszik. A Bizottság hangsúlyozza a külpolitikai kérdésekben jelenleg folytatott együttműködés és párbeszéd fontosságát. Az EU úgyszintén továbbra is kulcsfontosságú Törökország gazdasági és politikai reformjainak megszilárdításához. A Gezi park körüli események rávilágítottak annak fontosságára, hogy a politikai spektrum és a társadalom egészében még inkább elő kell mozdítani a párbeszédet, az alapvető jogokat pedig a gyakorlatban is tiszteletben kell tartani.

A 2012 májusában megkezdett eredményközpontú program – melynek keretében megerősített együttműködés valósul meg számos közös érdekű területen – továbbra is támogatja és kiegészíti a Törökországgal folytatott csatlakozási tárgyalásokat. Noha sikerült pozitív eredményeket felmutatnia, nem helyettesíti a tárgyalásokat. Az EU és Törökország közötti kapcsolatban rejlő lehetőséget csak aktív és hiteles csatlakozási folyamat keretében lehet teljes mértékben kiaknázni. E folyamat biztosítja a legmegfelelőbb keretet az EU-val kapcsolatos reformok ösztönzésére, a kül- és biztonságpolitikai kérdésekről kialakított párbeszédre, a gazdaság versenyképességének megerősítésére, továbbá az energiaügyek, valamint a bel- és igazságügyek területén folytatott együttműködés fokozására. Új lendületet kell adni a csatlakozási tárgyalásoknak, tiszteletben tartva az EU kötelezettségvállalásait, valamint a megállapított feltételrendszert. E tekintetében fontos lépést jelent, hogy a tárgyalások mintegy három évig tartó állóvize után megnyitották a regionális politikáról szóló 22. fejezetet. Törökország felgyorsíthatja a tárgyalások ütemét, ha teljesíti a referenciaértékeket és a tárgyalási keret követelményeit, valamint tiszteletben tartja az EU tekintetében fennálló szerződéses kötelezettségeit, ideértve a társulási megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének teljes körű és megkülönböztetés-mentes végrehajtását valamennyi tagállam tekintetében.

Ami a **politikai kritériumokat** illeti, Törökország elmúlt 12 havi fejleményeiből vegyes kép bontakozik ki. Jelentős reformtörekvések folytatódtak. Az áprilisban elfogadott negyedik igazságügyi reformcsomag megerősíti az alapvető jogok – ideértve a véleménynyilvánítás szabadságát is – védelmét, valamint a kínzás és embertelen bánásmód büntetlensége elleni küzdelmet. A kormány békefolyamatot kezdett azzal a céllal, hogy véget vessen az ország déli részén zajló terrorizmusnak és erőszaknak, valamint elősegítse a kurd kérdés megoldását. E folyamatot minden oldalról jóhiszeműen kell folytatni. A 2013 szeptemberében előterjesztett demokratizációs csomagban bejelentett intézkedések további reformokat helyeznek kilátásba számos fontos kérdéssel kapcsolatban, ideértve a töröktől eltérő nyelvek használatát, a kisebbségekhez tartozó személyek jogait, valamint a parlamenti képviselet és a politikai pártok finanszírozásának jelenlegi magas küszöbeivel kapcsolatos változtatásokat, amelyek várhatóan növelik majd a pluralizmust. Kulcsfontosságú az ellenzéki pártokkal való együttműködés terén való előrelépés, valamint az európai normáknak megfelelő végrehajtás.

A parlament – új alkotmány kidolgozása céljából létrehozott – pártközi egyeztető bizottsága folytatta munkáját, és megállapodásra jutott számos cikk tekintetében. E munkának a kompromisszum szellemében folytatódnia kell. A külföldiekről és a nemzetközi védelemről

szóló átfogó jogszabály elfogadásával az ország fontos lépést tett a menedékkérők megfelelő védelme felé. A nők jogainak védelmét célzó erőfeszítések is folytatódtak, különösen a család védelméről és az erőszak megelőzéséről szóló jogszabály végrehajtása révén. Létrehozták az ombudsman intézményét, ami már aktívan igyekszik betölteni szerepét. Működésbe lépett a nemzeti emberjogi intézmény is.

Emellett több nyilvános vita folyik a korábban érzékenynek tekintett kérdésekről, többek között a kurd kérdésről, a katonaság szerepéről, az örmény kérdésről, valamint az emberek jogairól, szexuális irányultságuktól függetlenül. Terjed a demokratikus vita különösen, a szociális médián keresztül, és a hagyományos pártpolitikán túl is kifejezésre jut, például demonstrációk révén. E tekintetében a júniusi tiltakozási hullám ugyancsak az elmúlt évtizedben megvalósult széleskörű demokratikus reform és egy olyan, élénk és sokszínű civil társadalom kialakulásának eredménye, amelyet tiszteletben kell tartani, és amellyel a döntéshozatal minden szintjén szisztematikusan konzultálni kell, függetlenül attól, hogy ki rendelkezik többséggel a parlamentben.

Különféle tartósan fennálló tényezők azonban akadályozzák a további előrelépést. A politikai hangulatra továbbra is rányomja bélyegét a polarizáció, valamint a kompromisszumkészség hiánya. A kormány hajlamos arra, hogy kizárólag a parlamenti többségére támaszkodva vigyen keresztül törvényeket és határozatokat – többek között szociálisan érzékeny kérdésekről –, anélkül, hogy megfelelő konzultációt és párbeszédet folytatna az érdekelt felekkel. Az ebből keletkező feszültségek és frusztráció így májusban és júniusban az isztambuli Gezi parkkal kapcsolatos ellentmondásos városfejlesztési projekt kapcsán tetőzött, és komoly tüntetések formájában más városokba is tovagyűrűződött. A tüntetőkkel való kommunikációra tett kísérletek korlátozottak voltak, és eltörpültek a rendőrség erőszakos túlkapásai, a polarizáló nyelvezet, és a párbeszéd általános hiánya mellett. A konfrontációk következtében hatan vesztették életüket, és több mint 8000-ren sebesültek meg. A belügyminisztérium által végzett vizsgálatok megállapították, hogy a rendőrség májusban és júniusban aránytalanul használata fel erejét a tüntetőkkel szemben.

A júniusi tüntetéshullám számos olyan kérdésre világított rá, amelyekkel sürgősen foglalkozni kell. A rendőrségi túlkapások tekintetében a megkezdett közigazgatási és igazságszolgáltatási vizsgálatokat – az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatával összhangban – folytatni kell, és a felelősöket el kell számoltatni. El kell fogadni a rendőrség által elkövetett bűncselekmények független felügyelő szerveként eljáró bűnüldöző monitoring bizottság létrehozásáról szóló törvényt, és azt az európai normáknak megfelelően végre kell hajtani. A belügyminiszter megtette az első pozitív lépést azzal, hogy körleveleket bocsátott ki a rendőrök tüntetések alkalmával tanúsított magaviseletének szabályozására. A bűnüldözési tisztviselők fellépésének átfogó jogi keretét és gyakorlatát azonban az európai normákhoz kell igazítani, hogy az emberi jogok – és különösen a gyülekezés szabadságának – tiszteletben tartása minden körülmény között biztosított legyen.

A véleménynyilvánítás – többek között a média – szabadságát továbbra is akadályozzák a török jogi keret kulcsfontosságú rendelkezései és értelmezése a bírói kar tagjai által. A török média tulajdoni struktúráját a nagy ipari csoportok dominanciája jellemzi, ami időnként magas beosztású tisztviselők megfélemlítő kijelentéseivel és a hatóságok figyelmeztetéseivel társul. Ez is hozzájárul ahhoz, hogy a médián belül széles körben alkalmazott az öncenzúra, amelyet az is jól példáz, hogy a mainstream média képtelen volt tudósítani a júniusi tüntetésekről. E környezet több esetben újságírók elbocsátását és felmondását is okozta.

A gyűlöletszításról szóló jogi rendelkezések bírói kar általi korlátozott értelmezése következtében számos esetben ítéltek el közszemélyiségeket a vallással kapcsolatban tett kritikus megjegyzésük miatt. A büntetőjogban a fegyveres szervezetbeli tagság homályos meghatározása továbbra is számos letartoztatás és büntetőeljárás forrása. Még létre kell hozni

az Emberi Jogok Európai Bíróságának megfelelő jogi keretet a hit és lelkiismereti okból történő megtagadás kérdései tekintetében. Jelentős erőfeszítésekre van szükség a nők, a gyermekek, továbbá a leszbikus, homoszexuális, biszexuális, transznemű és interszexuális személyek jogainak hatékony garantálásához. A családon belüli erőszak, a néha előforduló becsületgyilkosságok, valamint a korai és erőltetett házasságkötés kérdése továbbra is komoly aggodalomra ad okot. Törökországnak biztosítania kell az összes tulajdonjog – ideértve a nem muzulmán vallási közösségek tulajdonjogait is – teljes körű tiszteletben tartását.

E hiányosságokkal foglalkozni kell, a negyedik igazságügyi reformcsomagot pedig az európai normákkal összhangban megfelelően végre kell hajtani. A hatóságoknak meg kell erősíteniük a többi alapvető jog és szabadság védelmére irányuló erőfeszítéseiket, hogy valamennyi polgár akadály nélkül gyakorolhassa jogait. A demokratizációs csomagban bejelentett intézkedések e kérdések közül többel kapcsolatban is az előrelépés lehetőségével kecsegtetnek.

E kérdések rávilágítanak arra, hogy az EU-nak feltétlenül meg kell erősíteni Törökországgal való együttműködését az emberi jogokat illetően. A csatlakozási tárgyalások és a törökországi politikai reformok előremenetele ugyanazon érem két oldala. Törökországnak és az EU-nak egyaránt az az érdeke, hogy *a 23. – Igazságszolgáltatás és alapvető jogok, valamint 24. – Szabadság, biztonság és a jogérvényesülése fejezetek* nyitó referenciakritériumairól megállapodjanak, és azokat a lehető leghamarabb közöljék Törökországgal az e két fejezetről szóló tárgyalások megnyitásának lehetővé tétele céljából. Ez jelentősen hozzájárulna annak biztosításához, hogy az EU és normái jelentsenek továbbra is referenciát a törökországi reformokhoz.

A szükséges reformok tekintetében a döntéshozatalnak általában – nemzeti és helyi szinten egyaránt – strukturáltabb és szisztematikusabb konzultációt kell magában foglalnia a civil társadalommal. Alapvető fontosságú a meglévő jogi környezet oly módon történő megreformálása, hogy általánosságban elősegítse a civil társadalmi szervezetek fejlődését. Például a környezetvédelmi hatásvizsgálatokat az uniós vívmányok teljes mértékű tiszteletben tartásával kell elvégezni. Többé nem kell kizárni a fontosabb infrastruktúra-projekteket. A releváns civil társadalmi szereplőkkel való konzultációt erősen ösztönözni kell más szakpolitikai területeken is.

Az *EU-Törökország közötti visszafogadási megállapodás aláírása, és ezzel egyidejűleg a vízumpárbeszéd megkezdése* jelentik az első lépéseket a vízumliberalizáció felé, ami új lendületet adhat az EU és Törökország közötti kapcsolatoknak, valamint konkrét előnyöket jelenthet mindkét fél számára. Fontos, hogy e két folyamat előrehaladjon, és hogy a Törökországgal kötött visszafogadási megállapodás megerősítése gyorsan lezáruljon a megállapodás teljes körű és hatékony végrehajtása céljából.

Ami a *külpolitikát* illeti, Törökország továbbra is fontos szerepet játszik tágabb értelemben vett szomszédságában, például azzal, hogy tevékenységeit nem hagyományos donorként Afrika szarvára is kiterjeszti, támogatja a demokratikus átmenetet Észak-Afrikában, valamint megerősíti az együttműködést Afganisztánnal és Pakisztánnal, illetve a két ország között. Különösen fontos szerepet játszott Szíriában azáltal, hogy támogatta az egységesebb ellenzék kialakulását, valamint létfontosságú humanitárius segítséget nyújtott a hazájukból menekülő szírek sokasága számára. Továbbra is gyakorlati támogatást biztosított az Iránnal folytatott E3+3 megbeszélésekhez. A transzanatóliai gázvezetékkel kapcsolatos projektről szóló, Törökország és Azerbajdzsán közötti kormányközi megállapodás megerősítése fontos hozzájárulást jelent a nagyobb európai energiabiztonság déli energiafolyosó révén történő előmozdításának célkitűzéséhez. Az EU és Törökország közötti rendszeres politikai párbeszéd tovább mélyült, és közös érdeket képviselő nemzetközi kérdésekre – például a Közel-Kelet és Közép-Ázsia –, valamint globális kérdésekre – például a terrorizmus elleni küzdelem és a

nonproliferáció – egyaránt kiterjedt. Törökország folytatta együttműködési politikáját a Nyugat-Balkán tekintetében, többek között a délkelet-európai együttműködési folyamatban való aktív részvételével, valamint az EU által Bosznia-Hercegovinában és Koszovóban vezetett katonai, rendőrségi és jogállamisági missziókhoz való hozzájárulásával.

Törökország továbbra is támogatását fejezte ki a *ciprusi kérdés* tisztességes és átfogó megoldását, valamint fenntartható rendezését célzó tárgyalásoknak az ENSZ főtitkárának jószolgálati missziója keretében történő újrakezdése tekintetében. Pozitív lépésnek számít, hogy Törökország és Görögország hajlandóságot mutatott arra, hogy elfogadja a két közösség főtárgyalóival való kapcsolatfelvételt, ami potenciálisan elősegítheti a vitarendezést.

Az EU ugyancsak hangsúlyozta annak fontosságát, hogy előre kell lépni a Törökország és az összes uniós tagállam – ideértve a Ciprusi Köztársaságot is – közötti kapcsolatok rendezése terén. E tekintetben felszólította Törökországot, hogy többé ne blokkolja a tagállamok nemzetközi szervezetekhez és mechanizmusokhoz való csatlakozását. Továbbá, az EU ismételten felhívta a figyelmet az uniós tagállamok összes szuverén jogára, többek között arra, hogy az uniós vívmányokkal és a nemzetközi joggal – ideértve az ENSZ tengerjogi egyezményét is – összhangban bilaterális megállapodásokat köthetnek, valamint feltérképezhetik és kiaknázhatják természeti erőforrásaikat.

Ebben az összefüggésben, a Tanács 2012. december 11-i következtetéseiben az EU mély sajnálattal jegyezte meg, hogy az ismételt felszólítások ellenére Törökország továbbra is elutasítja a társulási megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvének valamennyi tagállam tekintetében történő teljes körű és megkülönböztetés-mentes végrehajtására irányuló kötelezettségét, és nem szüntette meg korlátozásait azon hajók és repülők tekintetében, amelyeket Cipruson vettek nyilvántartásba, vagy amelyek utolsó érintett kikötője Cipruson volt. Az EU hangsúlyozta, hogy e kötelezettség teljesítése nagyot lendíthetne a tárgyalási folyamaton. Amennyiben nem történik előrelépés e kérdésben, az EU fenntartja 2006-ban hozott intézkedéseit, amelyek folyamatosan kihatnak a tárgyalások átfogó előrehaladására. Az EU továbbra is szorosan nyomon követi és felülvizsgálja az Európai Közösség és tagállamainak 2005. szeptember 21-i nyilatkozatában felölelt valamennyi kérdés tekintetében elért eredményeket. Most haladéktalanul előrelépésre van szükség.

A tárgyalási keretnek, valamint az Európai Tanács és a Tanács korábbi következtetéseinek megfelelően, Törökországnak egyértelműen el kell köteleznie magát a jószomszédi kapcsolatok és a békés vitarendezés mellett, az ENSZ Alapokmányával összhangban, valamint szükséges esetén a Nemzetközi Bíróság bevonásával. Ebben az összefüggésben az EU ismételten komoly aggodalmainak adott hangot, és arra sürgette Törökországot, hogy tartózkodjon a tagállamok ellen irányuló fenyegetésektől vagy fellépéstől, súrlódási vagy cselekvésforrástól, amely árthat a jószomszédi kapcsolatoknak és kedvezőtlenül hathat a viták békés rendezésére.

Az EU örömmel fogadta, hogy folytatódtak a bilaterális kapcsolatok javítását célzó együttműködési kezdeményezések Görögország és Törökország között. A kontinentális talapzat körülhatárolását célzó tájékoztató jellegű megbeszélések legutolsó, 55. fordulójára szeptemberben került sor. Görögország és Ciprus hivatalos panaszokat tett azzal kapcsolatban, hogy Törökország megsértette felségvizeit és légterét, ideértve a görög szigetek fölött elhaladó repülőjáratokat is.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Törökország működő piacgazdaság. Feltételezhetően képes lesz arra, hogy középtávon megbirkózzon az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel, feltéve hogy felgyorsítja az átfogó strukturális reformprogram végrehajtását.

Az előző két évben realizált 9 % körüli erős növekedési ráták után 2012-ben 2,2 %-ra csökkent a GDP-növekedés Törökországban. Ehhez társult, hogy a hazai keresletből származó

növekedés visszaesését a külkereskedelem ellensúlyozta, a folyó fizetési mérleg hiánya átmenetileg csökkent, valamint visszaesett az infláció. 2013 első felében a GDP-növekedés újra erősödött, 3,7 %-ot ért el. Ugyanakkor újra nőtt a folyó fizetési mérleg hiánya, a fogyasztói árak növekedése pedig újra felgyorsult. A GDP arányában kifejezett államadósság tovább csökkent, és mára egyértelműen 40 % alatt van. Május óta, hazai és globális tényezők miatt a pénzügyi piacok nyomás alá kerültek, amire a központi bank azonnal reagált az árfolyam stabilizálása és a tőkekiáramlások megfékezése érdekében.

Törökország közelmúltbeli gazdasági teljesítménye egyaránt tükrözi a gazdaság magas potenciálját, valamint folyamatosan fennálló egyensúlyhiányait. Ami a külső oldalt illeti, a folyó fizetési mérleg jelentős strukturális hiányának finanszírozása érdekében a tartós tőkebeáramlásokra utaltság kiszolgáltatottá teszi Törökországot a globális veszélyérzetre, aminek következtében jelentősen ingadoznak az árfolyamok, a gazdasági tevékenységet pedig a fellendülési-visszaesési ciklusok váltakozása jellemzi. E kiszolgáltatottság orvoslásához olyan intézkedésekre van szükség, amelyek növelik a nemzeti megtakarítást; a költségvetési politikának fontos szerepe van e tekintetében. Költségvetési szabály elfogadása fokozná a költségvetés átláthatóságát, fontos lenne a költségvetés stabilitásához, valamint megerősítené a szavahihetőséget. A viszonylag magas infláció továbbra is fontos kihívást jelent. A makrogazdasági politikai kombináció egyensúlyának helyreállítása hasznos lenne a monetáris politikára nehezedő teher enyhítéséhez. Közép- és hosszútávon egyaránt fontos, hogy az áruk, szolgáltatások és munkaerő piacainak működése strukturális reformok révén javuljon, a nemzetközi versenyképesség javítása érdekében.

Az EU–Törökország közötti **vámunió** működéséről jelenleg zajló felmérés fontos lehetőséget kínál arra, hogy reflektáljunk és megvitassuk ennek az EU–Törökország kapcsolatok tekintetében kulcsfontosságú eszköznek a szükséges korszerűsítését a célból, hogy mindkét oldalon új lendületet adjunk a kereskedelmi teljesítménynek és a gazdasági integrációnak.

A Törökországban mint energiaközpontban rejlő további fejlesztési potenciál és az EU-val közös energiaügyi kihívások miatt fontos, hogy megerősített párbeszéd alakuljon ki valamennyi közös érdekű kérdésről.

Ami az ország **tagsággal kapcsolatos kötelezettségek felvállalására vonatkozó képességét** illeti, Törökország folytatta az uniós vívmányokhoz való közelítést. Érdemi előrelépés történt az áruk szabad mozgása, a pénzügyi szolgáltatások; az energiaügy; a regionális politika és a strukturális eszközök koordinációja; a tudomány és a kutatás; valamint az oktatás területén. Jelentős fejlemények történtek a migráció és menekültügy jogi keretének létrehozása terén. Javult a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem jogi kerete. A villamosenergiáról szóló új törvény e területet nagy mértékben közelítette az uniós vívmányokhoz. A Bizottság felmérte az eredményközpontú program alapján létrehozott munkacsoportok keretében tett előrelépést, és tájékoztatta Törökországot és a tagállamokat arról, hogy mely referenciaértékeket tekinti teljesítettnek. A Bizottság elismerte továbbá, hogy az igazságszolgáltatás és az alapvető jogok tekintetében előrelépés történt fontos követelményekkel kapcsolatban. Egyes fejezetekben – ideértve a közbeszerzést, a versenypolitikát, a mezőgazdaságot és vidékfejlesztést, az élelmiszerbiztonságot, az állat- és növény-egészségügyi politikát, valamint az adóügyet – korlátozott volt az előrelépés.

További átfogó erőfeszítésekre van szükség a szellemi tulajdonjogok, a mezőgazdaság és vidékfejlesztés, az élelmiszerbiztonság, az állat- és növény-egészségügyi politika, a szociálpolitika és foglalkoztatás, a környezetvédelem és éghajlatváltozás, valamint a fogyasztóvédelem területén. További jelentős előrelépésre van szükség az igazságszolgáltatás és alapvető jogok, valamint a szabadság, a biztonság és a jogérvényesülés területén. Folytatni kell a jogharmonizációt, különösen a közbeszerzés, a versenypolitika és az adóügy területén. Törökországnak fejlesztenie kell intézményi kapacitását, különösen a társasági jogra, a

közlekedésre és a regionális politikára vonatkozó fejezetek, valamint a strukturális eszközök koordinálása területén.

Izland

A 2013. április 27-én tartott általános választásokat követően a kormány úgy döntött, hogy felfüggeszti az uniós csatlakozásról folytatott tárgyalásokat, és jelezte, hogy e tárgyalások csak akkor folytatódnak, ha azt népszavazás hagyja jóvá. Izland uniós tárgyalásokat végző bizottságát feloszlatták. E döntés azt jelenti, hogy leállt a csatlakozási folyamat. A kormány kijelentette, hogy értékelést készít a tárgyalások eddigi állásáról és az Európai Unió fejleményeiről, amelyet az elkövetkező hónapokban megvitatásra az izlandi parlament elé terjeszt.

Az izlandi hatóságok az új kormány alatt már nem járulnak hozzá e jelentéshez. A Bizottság e közlemény keretében tett jelentése ennek figyelembe vételével módosult, így a 2012 szeptemberétől az új kormány 2013. májusi hivatalba lépéséig tartó időszakot öleli fel.

Eddig 27 tárgyalási fejezetet nyitottak meg, és ebből 11-et ideiglenesen lezártak. E tekintetében a jelentés által felölelt időszakban jelentős előrelépés történt: 9 fejezetet nyitottak meg, egyet pedig ideiglenesen lezártak. Az Európai Gazdasági Térségbeli tagságából és a schengeni térségben való részvételből fakadóan, a megújuló energia és az éghajlatváltozás területének közös érdekei miatt, valamint az EU Északi-sarkvidékkel kapcsolatos politikájának stratégiai jelentősége tekintetében Izland továbbra is az EU fontos partnere.

Megfelelően létrehozott és jól működő demokráciaként Izland továbbra is teljes mértékben eleget tesz az uniós tagság **politikai kritériumainak**.

A **gazdasági kritériumokat** illetően Izland működő piacgazdaságnak tekinthető.

A tőkemozgásokra vonatkozó korlátozások jelentősen korlátozzák a befektetést és növekedést. Ezen ellenőrzések felszámolása – ugyanakkor az árfolyam-stabilitás megőrzése – kulcsfontosságú kihívást jelent. 2012 júniusában, az izlandi kormány kérésére, a csatlakozás keretében létrejött a tőkeellenőrzések megszüntetését célzó – az Európai Központi Bank, a Bizottság és a Nemzetközi Valutalap szakértőit is magában foglaló – ad-hoc csoport, hogy megvizsgálja ezen ellenőrzések felszámolásának lehetőségeit.

Ami az Izlandnak az **Előcsatlakozási Támogatási Eszközből (IPA)** nyújtott támogatásokat illeti, ezen eszköz célját és a kormány csatlakozási tárgyalásokkal kapcsolatban hozott döntését figyelembe véve a Bizottság felfüggesztette az IPA II előkészítését. A Bizottság semmilyen új szerződést nem ír alá az IPA I keretében. Azon projekteket illetően, amelyekre már aláírták a szerződéseket, a Bizottság projektenkénti értékelést végez az izlandi hatóságokkal annak megállapítására, hogy mely projektek folytatódnak.

Izland már **magas szintű jogharmonizációt** ért el az uniós vívmányok által felölelt jelentős számú szakpolitikai területen, főleg az Európai Gazdasági Térségbeli tagságának köszönhetően. A jelentés által felölelt időszakban további lépéseket tett a jogharmonizáció felé, többek között az alábbi szakpolitikai területeken: az áruk szabad mozgása, társasági jog, közbeszerzés, információs társadalom és média, valamint közlekedéspolitika.